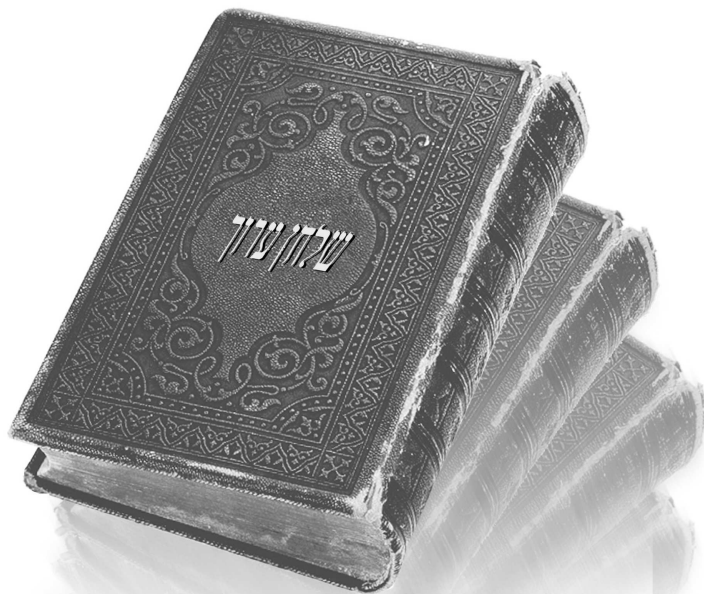

קנין הלכה

3

מראי מקומות

מס' 16

חודש סיון תשפ"א

יו"ד הלכות תערובות

סימנים קי סעיפים א-ז

לתשומת לבכם: במראי מקומות אלו הושקע עמל רב. אין להעתיק, לצלם וכד' ללא קבלת אישור בכתב מ"דרשו"

קנין הלכה

מראי מקומות

ציונים לדברי הפמ"ג
שנכללים בחומר הנלמד בחודש מר-חשון תשע"ז
יו"ד סי' קי סעיפים א-ז

סימן קי

סעיף א

שפ"ד ס"ק א, ס"ק ב מההתחלה עד ודע דאם, ומד"ה עוד אבאר עד סוף הס"ק.
ס"ק ד מההתחלה עד ועוד הקשה, ומולכן אני אומר עד סוף הסעיף.

סעיף ב

שפ"ד ס"ק יא, יב, יג.

סעיף ג

שפ"ד ס"ק יד, מההתחלה עד ויש להעיר,
ומד"ה והחקירה הא' עד ועם זה יש ליישב,
ומד"ה החלק הג' עד סוף הס"ק.
ס"ק יז.

סעיף ד

שפ"ד ס"ק כב, כו, כז מד"ה כתב בנו עד סוף הס"ק.

סעיף ה

מ"ז ס"ק ה מד"ה בבית הלל עד ויש לחקור.
ש"ד ס"ק כח, ל, לא.

סעיף ו

מ"ז ס"ק ו.
ש"ד ס"ק לג, לה, לו מד"ה החקירה הא' עד ד"ה מעשה.
וד"ה מריש עד סוה"ד. ס"ק לח מד"ה ופש גבן עד סוף הס"ק.

סעיף ז

מ"ז ס"ק ח מד"ה כתב הפנים מאירות עד סוף הס"ק.
ש"ד ס"ק למ, מ, מא, מג, מח, מט.

קנין הלכה

סימן קי

סעיף א

המקור לסעיף זה העוסק בדיון דבר חשוב שאינו בטל ובדיון דבר שבמנין הוא במשנה [ערלה פ"ג מ"ז], עיי"ש שנחלקו תנאים בדיון זה:

א. ר' מאיר סובר דאת שדרכו לימנות מקדש, דהיינו כל דבר חשוב אשר מוכרין אותו במנין ולא באומד אין הוא בטל ברוב.

ונחלקו אמוראים בדעת ר"מ [ביצה דף ג:]:

א [רבי יוחנן אמר את שדרכו לימנות שנינו, ופירש"י [שם ד"ה אלא] דהיינו דברים מיוחדים שאין אדם מוכרין באומד כלל רק במנין.

ב [ריש לקיש אמר כל שדרכו לימנות שנינו, פירש"י [שם ד"ה כל] דהיינו כל דבר שיש בני אדם המקפידים עליו מפני חשיבותם למוכרם במנין [אך יש גם המוכרים אותו באומד].

ב. חכמים אמרו שאין מקדש אלא ו' דברים בלבד, ור"ע מוסיף עוד דבר אחד ודברים אלו חשובים הם ביותר, ולכן אינם בטלים, משא"כ דבר שבמנין אפילו שאין מוכרין אותו אלא במנין, אינו חשוב כ"כ וה"ז בטל.

להלכה:

א. הרמב"ם [פרק טז מאכלות אסורות הלכה ג-ט] פסק כרבי עקיבא, שרק ז' דברים חשובים אינם בטלים, וכן פסק השו"ע [סעיף זה].

ב. רוב הפוסקים פסקו כר' מאיר דדבר שבמנין אינו בטל. ולענין המחלוקת בין רבי יוחנן לר"ל נחלקו הדעות:
הסמ"ק [סי' ריד], הסמ"ג [סי' קמא] בשם רי"ב"א ורבינו ירוחם [נתיב טו אות כט] בשם רוב הפוסקים פסקו כר' יוחנן דרק דבר שלעולם אין מוכרין אותו באומד אלא רק במנין הוא שאינו בטל. בספר התרומה [סי' כט] ובשערי דורא [סי' מד] ובהגהות שם, ובספר או"ה [כלל כג דין ד] וברש"ל [באיסור והיתר שלו על השערי דורא שם אות א] פסקו כר"ל, דכל שדרכו לימנות מקדש, אף שפעמים נמכר גם באומד.

השו"ע פסק כהרמב"ם דרק ז' דברים אינם בטלים, והרמ"א פסק כרוב הפוסקים שנקטו דכל דבר שבמנין אינו בטל, אך נקט כר' יוחנן, דדוקא דבר שתמיד מוכרין אותו במנין אינו בטל. והט"ז [ס"ק א] והש"ך [ס"ק ט] הביאו את הפוסקים שנקטו כריש לקיש דכל שדרכו לימנות אינו בטל, וכתב הט"ז דיש לנהוג כן אם לא במקום הפסד מרובה שאז יש להקל כר' יוחנן [אך אין להקל כלל כהשו"ע דרק ז' דברים אינם בטלים אף במקום הפסד מרובה].¹ והש"ך [ס"ק ט] לא חלק בזה, ומשמע שאף במקום הפסד מרובה נקט לנהוג לחומרא כריש לקיש. [והחכמת אדם (כלל נג ס"א) הביא רק את מחלוקת השו"ע והרמ"א ולא פירש].

דיני תערובת דבר חשוב

עיקר הדיון דדבר חשוב אינו בטל הוא מדרבנן וכמבואר ברמב"ם [פ"טז מאכ"א ה"ט], וכן כתב בספר איסור והיתר [כלל כה דין ו-ז] וכן כתב הרמ"א.²

1. כך כתב הפמ"ג [מ"ז ס"ק א] בדעת הט"ז.

2. ועייין בדרכי תשובה [ס"ק ה] שהביא שמדברי הגר"א בשנות אליהו [פ"ג ערלה] מבואר דהא דדבר חשוב אינו בטל הוא מן התורה.

קנין הלכה

דין ספק בתערובת דבר חשוב

כתב הרמ"א דהא דדבר חשוב אינו בטל אינו אלא מדרבנן, ולכן יש להקל בספיקו. ויש בזה כמה ציורים חלוקים:

- א. כתב הש"ך [ס"ק י] דהיינו בספק אם הוא דבר חשוב דמקילין לומר שאין זה דבר חשוב.
- ב. והוסיף הש"ך דבשאר ספיקות אינו בטל, וכוונת הש"ך למקרה שברור לנו שהדבר חשוב וברור שהוא נפל לתערובת, אך יש ספק אם הוא אסור, שבזה אין מקילין ואין בזה ביטול. ועיין בפמ"ג [ש"ד ס"ק י] שהוסיף מקרים נוספים.
- ג. אם יש ספק אם הדבר החשוב נפל לתערובת מקילין, וכן במקרה שיש בתערובת דברים חשובים ואינם חשובים ויש ספק אם האיסור שנפל הוא דבר חשוב, מקילין לתלות שהאיסור אינו חשוב ואין התערובת אסורה.

ביצה של איסור שנתערבה בביצים של היתר

בגמ' [ביצה דף ג:] מבואר שביצה היא דבר שלפעמים מוכרים אותה באומדן [כגון סל מלא ביצים] ולפעמים מוכרים במנין, ולכן אם נתערבה ביצה אסורה הדבר תלוי במחלוקת רבי יוחנן ור"ל, לפי רבי יוחנן הביצה במילה משום שאינה בגדר דבר שבמנין, ולפי ר"ל אינה במילה. [ולפי חכמים ור"ע פשיטא שהביצה במילה].

ונמצא לפי"ז שלהשו"ע שפסק כר"ע הביצה במילה, וכן להרמ"א שפסק כרבי יוחנן. ולהט"ז והש"ך שנקטו כספר התרומה שפסק כר"ל אין הביצה במילה.

והקשו הט"ז [ס"ק א] והש"ך [סי' פו ס"ק י] סתירה בדברי השו"ע, שבסי' פו [ס"ג] פסק השו"ע שביצת נבילה וטריפה שנתערבה אינה במילה אף באלף, וזה כשיטת הסה"ת שפסק כר"ל, ואילו כאן פסק השו"ע כר"ע שרק ז' דברים חשובים אינם במילים.

והפמ"ג [פתיחה להלכות תערובות ח"ג פ"ב ד"ה ומה] הביא את דברי רש"י [יבמות דף פא: ד"ה דברי] שמבואר ממנו שבמקום הפסד מועט מודה רבי יוחנן לר"ל שגם דבר שדרכו למנות רק לפעמים אינו בטל, וכתב הפמ"ג דלפי"ז י"ל דגם להשו"ע שפסק כר"ע דרק ז' דברים אינם במילים, יודה בהפסד מועט דאף מה שרגילים למנות רק לפעמים אינו בטל, ונעמיד את הציור של ביצה בהפסד מועט, וכתב הפמ"ג שזה דוחק.³

אמנם כתב המהרש"ל שבימינו לא מצוי כלל שימכרו ביצים באומדן, וא"כ גם להרמ"א שפסק כרבי יוחנן אין ביצה במילה, ולהשו"ע שפסק כר"ע הביצה אכן במילה.

ועיין בפת"ש [ס"ק א] שהביא מספר תשובה מאהבה שמורה אחד הורה דבמקום הפ"מ הביצה במילה, ותמה עליו מכח דברי המהרש"ל הנ"ל, ומ"מ כיון שכבר הורה אותו מורה להקל צירף התשובה מאהבה את דברי רש"י [זבחים דף עב. ד"ה כל וד"ה אלא] שכתב דכל דבר שלפעמים מוסיף המוכר אחת יתירה על המנין, סובר בו רבי יוחנן דבטל דלא חשיב בגדר את שדרכו למנות.

ולגבי ביצה שיש בה אפרוח, עיין רמב"ם [פמ"ו הי"ט] שכתב שאם ביצה זו נשלקה עם ביצים אחרות בעינין סא ביצים נגדה,

ביאורים והערות

עוד ציין לדברי המל"מ [פ"א מטמאי מו"מ הי"ד] שכתב דאפשר דדבר חשוב שאינו בטל הוא מן התורה. והפר"ח [סי' ק] נקט דכל הדברים שאינם בטלים אין זה אלא מדרבנן, וכן עיין בכו"פ [סי' ק ס"ק א] שכתב דהוי דרבנן, אלא שיש מקרים שהעמידו חז"ל דבריהם אף לבטל דין תורה [כגון בקפץ אחד מן המנויים לבין הבהמות שעדיין לא נמנו דאינו בטל ופוטרו את כולן ממעשר בהמה], ויש מקרים שלא העמידו דבריהם במקום דין תורה, עיי"ש.

3. ובספר בדי השולחן [ביאורים ד"ה ויש אומרים (הב'')] הקשה דהא רש"י שם כתב דדבריו נאמרו רק באיסור תורה שנתערב כגון חתיכה

קנין הלכה

שהואיל והיא בריה בפ"ע עשו בה היכר והוסיפו בשיעורה. ופירש הכ"מ שכוונת הרמב"ם שעשו היכר לגבי פליטת הביצה כדי שלא יטעו להתיר את הביצה עצמה אם נתערבה בביצים אחרות, ומבואר דס"ל שביצת אפרוח חשיבא בריה. ולגבי ביצה שנמצא בה דם, אף שכולה אסורה, כתב הב"י בבדק הבית דנראה שאין היא נחשבת בריה.

דבר חשוב שנתערב שלא במינו

לשון הרמב"ם והשו"ע הוא דדבר חשוב שנתערב במינו אינו בטל, וכ"כ בספר איסור והיתר. אמנם התורת חטאת [כלל מ ס"ו] חלק ע"ז וכתב דאף שלא במינו אינו בטל, אלא שבד"כ אין זה שכיח שתהא תערובת דבר חשוב שלא במינו, [רק באופן השני הנזכר בש"ך (סי' קט ס"ק ח) שיש לפנינו כמה דברים חשובים שאינם ממין אחד ונודע שאחד מהם אסור]. גם הפר"ח [ס"ק י] נקט כהש"ך, וציין להרשב"א [חולין דף צח:] שמבואר ממנו כן להדיא.⁴

פרטי דינים בדין דבר שבמינו

א. כתב הפמ"ג [ש"ד ס"ק ב] בשם האו"ה [כלל כה דין א] והכנה"ג [הגה"ט ס"ק ה] דאף באיסור דרבנן אמרינן דדבר שבמינו אינו בטל, וכמשמעות הסוגיא דביצה [דף ג:] גבי תרומת פירות.
 ב. כתב היר יהודה [פי' הקצר אות ד] דדוקא דבר הנמכר במנין יש לו חשיבות, ולא דבר הנמכר במשקל או במידה.
 ג. בלשון השו"ע [שהוא לשון הרמב"ם] מבואר שהולכין בכל מקום לפי מנהגו, ואם במקום זה הרי זה בגדר דבר חשוב אין הוא בטל. ועיין ט"ז [סי' קא ס"ק ט] וש"ך [שם ס"ק יג] שהביאו דין זה.⁵
 ד. בקבוקי יין ושאר משקין הוה בגדר דבר שבמינו ולא בטלי אף לרבי יוחנן, שהרי לעולם מוכרין אותם במנין. ויש לעיין אם גם להשו"ע חשיבי כחביות סתומות ולא יתבטלו.⁶

תערובת איסורי הנאה

דבר מאכל חשוב האסור בהנאה כגון יין נסך או ערלה אוסר גם את התערובת בהנאה, כמבואר בגמ' [ע"ז דף עד.]. והביא הש"ך [ס"ק ב] מתוס' [זבחים דף עב: ד"ה כולן] דיכול למכור את כל התערובת לנכרי חוץ מדמי איסור שבו, דבאופן זה אינו נהנה מן האיסור, וכתב הש"ך בשם התוס' דמיירי באופן שאין לחוש שמא ימכרנו הגוי לישראל, דאל"ה אסור למכור לגוי. מקור דין זה הוא בירושלמי פ"ג ערלה [סוף ה"א].
 והכרתי ופלתי [ס"ק א] הקשה מאי מהני שאינו לוקח ממון עבור האיסור, מ"מ נותנו לנכרי במתנה והנכרי יחזיק לו טובה ע"ז, ולכן כתב דמיירי באופן שהנכרי אינו מרגיש שיש כאן תוספת על הכמות ששולם עבורה. והפמ"ג [ש"ד ס"ק ב ד"ה עוד] כתב

ביאורים והערות

של חטאת ולא באיסור דרבנן, כמבואר שם בסוגיא בתרומת פירות, וא"כ לא שייך לומר תירוץ זה אלא לגבי ביצת נבילה שאיסורה מדרבנן.
 4. ובספר מנחת כהן [ח"ג פ"א] כתב די"ל דבעלי חיים וחר"ל אין בטלים אף שלא במינם, וכמבואר ברמ"א [סי' קא], משא"כ דבר חשוב ודבר שבמינו רק במינו אינו בטל.
 5. בספר בדי השולחן הביא את דברי הפר"ח [סי' קיג ס"ק ג] שכתב לגבי הא דאמרינן דדבר הנאכל כמות שהוא חי אין בו איסור בישולי עכו"ם, דאם יש דבר שרוב העולם אוכלין חי ורק בני מקום אחד אינם אוכלין חי בטלה דעתם של בני המקום הזה. והקשה הברוכי יוסף עליו מכאן דכל מקום הולך לפי מנהגו.
 6. והיינו כשעדיין לא נפתחו הבקבוקים, וכדאיתא בירושלמי דחביות סתומות היינו כסתומות החנווני ולא כסתומות בעה"ב. ומה דאיתא בש"ך [ס"ק ב] דחביות קטנות סתומות לא חשיבי ובטלי, י"ל דאיירי במקום שלא היה הדרך בכלל למוכרין במנין במספר חביות, אלא היו מוכרין לפי מידת היין שבחביות.

קנין הלכה

דמלשון הרשב"א בתוה"ק [בית ה שער ה דף נמ]. משמע שאף כשהנכרי יודע שנתון לו במתנה ה"ז מותר.⁷ וביאר זאת הפמ"ג דכיון שמדאורייתא במילה התערובת ברוב, ורק מדרבנן אסרו, י"ל דלא חששו לזה שהנכרי יחזיק לו טובה, [ולענין תערובת חד בחד שאין בה ביטול כתב הפמ"ג ד"ל דאולי רק בנכרי שאינו מכירו שרי, שלא יכירונו להחזיק לו טובה], ואח"כ הביא הפמ"ג את דברי הרא"ש הנ"ל וסיים בצ"ע.

עוד כתב הפמ"ג שם דדוקא כשמוכר את כל התערובת יחד התירו באופן הנ"ל שאינו נוטל ממון עבור האיסורים, אך אסור למכור אחד אחד על סמך זה שישליך אחד מהם, דכשמוכר אחד אחד יתכן שפוגע באיסור ונהנה ממנו.

הולכת הנאה לים המלח

בגמ' [ע"ז דף מט:]: איתא דאם הסיק תנור בעצי אשירה האסורים בהנאה הפת אסורה, ואפילו נתערבה באחרות כולן אסורות, ור' אליעזר אומר דיוליך הנאה לים המלח [והיינו שיזרוק לים את דמי הפת האסורה וה"ז כעין פדיון לאיסור, ושרי כיון שבלא"ה אינו אסור אלא מדרבנן].

ונחלקו הראשונים אם היתר זה נאמר גם בשאר איסוה"נ:

א. תוס' [זבחים דף עב: ד"ה כולן] נקטו שר"א לא התיר אלא באיסורי ע"ז דקיי"ל דתופסת דמיה, ולכן מהני הולכת הנאה לים המלח דהוי כעין פדיון, אך בשאר איסורי הנאה לא התירו.⁸ וכ"כ הר"ן [ע"ז דף לו: בדפי הרי"ף] והרא"ש [ספ"ג דע"ז].

ב. הרשב"ם [הובא בתוס' ובר"ן הנ"ל] והראב"ד [פמ"ז מאכ"א ה"ז] נקטו דבכל איסוה"נ מהניא הולכת הנאה לים המלח כדי להתיר ליהנות מהתערובת.

להלכה: כתב הש"ך [ס"ק ב] דנקטינן דלא מהניא הולכת הנאה לים המלח בשאר איסורי.⁹

ביאורים והערות

7. עיי"ש ברשב"א שכתב דיש שהצריכו לומר לנכרי שאינו לוקח ממון על חלק מהיין. והרשב"א עצמו נקט דאין צריך לומר זאת לנכרי, ודי בזה שהישראל לוקח ממון רק על הכמות המותרת, ומשמע שלא חששו לזה שהנכרי יודע שמקבל מתנה מהישראל, ואולי מייירי שהנכרי יודע שאסור לישראל ליהנות מיין זה ולכן לא יחזיק לו טובה.

8. וכתב הפמ"ג [ש"ד ס"ק ב] דבראשונים מבואר דביין נסך שנתערב לח בלח לא מהניא הולכת הנאה לים המלח, דמשום חומרא דיי"נ אמרו דאוסר יי"נ שבו, אמנם אם נתערב יבש ביבש מהני ב' התקנות הנ"ל. ולגבי סתם יינם מקילינן אף בנתערב לח בלח בב' התקנות הנ"ל.

9. תוספת עיון

תערובת חמץ בפסח

בגמ' [ע"ז דף עד.]: איתא דכבר חמץ שנתערב בככרות אחרות לא בטל משום דכבר הוא דבר חשוב, ומשמע מזה שחתיכת חמץ בטל בחתיכות של היתר. והקשו הראשונים דהא קיי"ל דחמץ בפסח במשהו, ונאמרו בזה כמה שיטות:

א. הרי"ף [ע"ז שם] כתב דהך סוגיא היא דלא כהילכתא, ולהלכה קיי"ל דחמץ אוסר במשהו אף כשאינו דבר חשוב אף בתערובת יבש ביבש. ב. הראב"ד [הובא בראשונים שם] כתב לחלק בין איסור אכילה לאיסור הנאה, שלענין איסור אכילה אכן אוסר חמץ במשהו, אך לענין איסור הנאה הרי זה בטל כשאר איסוריין אלא אם הוא דבר חשוב.

ג. הרא"ש כתב לחלק בין תערובת לח בלח לבין יבש ביבש, דמה שאמרו דחמץ אוסר במשהו היינו בלח, דיש לגזור בו אטו נתינת טעם, אבל ביבש ה"ז בטל כשאר איסוריין.

ד. דעת השאלות דלא קיי"ל בחמץ בפסח במשהו אלא דינו כשאר איסוריין.

קנין הלכה

תערוכת יין נסך יבש ביבש

כתב הש"ך [ס"ק ד] דמה דאיתא דחביות סתומות אינן במילות היינו דוקא בחביות גדולות ולא בחביות קטנות, כמבואר ברמ"א [סי' קלד ס"ב].

וכתב הש"ך [ס"ק ה] דחביות פתוחות, אף אם הן גדולות במילות, כמבואר בתוס' [ע"ז דף ער. ד"ה הא], ומשמע דכך נקט להלכה.10

ומבואר מכל זה דאף ביון נסך אמרינן דיבש ביבש בטל כשאר איסורין, כל זמן שאינו בגדר דבר חשוב.11

ביאורים והערות

השו"ע [או"ח סי' תמוז ס"א, וסי' תסז ס"י] כתב לגבי תערוכת חמץ לח בלח דה"ז אוסר אף בהנאה. ולגבי תערוכת יבש ביבש הביא [בסי' תמוז סע' ט] בסתמא שאסור [והיינו אף בהנאה], ובתור י"א הביא את דעת הרא"ש.

ולענין מכירה לנכרי חוץ מדמי החמץ, עיין בבביה"ל [סימן תמוז ס"ט ד"ה יבש] שהביא דהפמ"ג [מ"ז פתיחה לסי' תמוז] כתב דאפשר דמותר למכור לנכרי חוץ מדמי איסור שבו. ומבואר דבלח בלח לא התיר ע"י עצה זו של מכירה חוץ מדמי האיסור אלא הכל אסור בהנאה.

ולענין הולכת הנאה לים המלח, כתב הש"ך [כאן ס"ק ב] דאין זה מועיל בחמץ [דלא כהלבוש], וכ"כ הרמ"א [סי' תמוז ס"א] והמג"א [סי' תמה ס"ק ו], וכן כתבו הפמ"ג והמשנ"ב [סי' תמוז ס"ק א]. וכתב השעה"צ [סק"א] דזה דלא כהח"י שדן לומר שבמקום הפסד מרובה מאד המיקל לסמוך על היתר זה לא הפסיד.

והחזו"א [או"ח סי' קיט] חילק בזה בין תערוכת יבש ביבש לתערוכת לח בלח:

א] בתערוכת יבש ביבש כתב [שם ס"ק ב ד"ה ובשו"ע וד"ה ובמ"ב] דמן הדין כיון שכל הנידון הוא בדרכו, יש מקום לצרף דעת הרא"ש [שהתיר בזה אף באכילה כשאר איסורין] לדעת הראב"ד [שלענין איסור הנאה לא אמרו דחמץ בפסח במשהו] ולהקל למכור הכל ואף לקבל ממון כנגד החמץ.

ב] ובתערוכת לח בלח דן החזו"א [שם ס"ק ג ד"ה ולענין] לומר דיש מקום לצרף דעת השאילתות ולהתיר למכור לנכרי חוץ מדמי איסור שבו, וכן דן לומר שיהא מותר ע"י הולכת דמי האיסור לים המלח, לצרף את דעת הרשב"ם והראב"ד המתירין זאת בכל איסורים. [וכן צירף תירוק נוסף של תוס' [זבחים עב: עיי"ש] שיהא מותר למכור לנכרי ע"י הולכת הנאה לים המלח, וסיים דמ"מ אין בזה ריוח דבלא"ה יכול למכור חוץ מדמי איסור שבו].

10. הש"ך הביא גם את דברי תוס' [זבחים דף עב:]: שכתבו דאפשר דיון נסך חמיר משום חומרא דע"ז ויאסור גם בחביות פתוחות, א"נ כדאיתא בירושלמי [פ"ה ע"ז].

11. תוספת עיון

הפר"ח [ס"ק ד] תמה דהא הרשב"א כתב גבי חמץ בפסח, דמה שהחמירו בו שאסור במשהו אף ביבש ביבש, הוא משום דהקולא של תערוכת יבש ביבש לעומת לח בלח היא שבלח יש נתינת טעם משא"כ ביבש, וכל זה באיסורים האוסרים בנותן טעם, אבל באיסורים האוסרים בלח במשהו אף שאין בו נתינת טעם כלל, ממילא גם ביבש אין להקל וה"ז אוסר במשהו, וצ"ע שהשו"ע [סי' תמוז ס"ט] פסק כהרשב"א, א"כ נימא ה"נ גם ביון נסך, דמתוך שאיסורו במשהו ממילא יאסור במשהו גם ביבש ביבש. וכתב הפמ"ג [ש"ד ס"ק ד] שזו קושיא עצומה.

א] וכתב הכו"פ [ס"ק ב וס"ק ג] די"ל שהרשב"א סובר דמה שהחמירו ביון נסך במשהו אינו משום חומרא דיי"נ [דממילא אף ביבש ביבש ראוי להחמיר], אלא משום דר' יהודה החמיר במין במינו שאינו בטל מן התורה, וביי"נ החמירו גם חכמים מדרכו, וכשם שמין במינו דאינו בטל הוא רק בלח ולא ביבש, כן לגבי יין נסך. משא"כ חמץ בפסח דמשום חומרא דחמץ תיקנו שיאסור במשהו ולכן גם ביבש החמירו. והפמ"ג כתב דבתשובת הרשב"א [סי' נג] מבואר דלא כהכו"פ, אלא הרשב"א עצמו החמיר גם ביון נסך יבש ביבש.

ב] הפמ"ג עצמו כתב דמזה נראה שלא נקטינן להלכה כהרשב"א, דהיינו שגם בדברים שהחמירו בהם בלח במשהו לא החמירו ביבש, ולכן הקילו ביון נסך. ומה שחמץ בפסח אינו בטל גם יבש ביבש הוא משום דנקטינן להלכה דחמץ הוא דבר שיש לו מתירין, [כך נקט הש"ך סי' צב בנקה"כ על הט"ז ס"ק טז, וכן בסי' קב ס"ק יד].

קנין הלכה

בעלי חיים

בגמ' [זבחים דף עג.]. מבואר דבעלי חיים חשיבו ולא במלי, וזהו דין בפ"ע מלכד הדין שנתבאר בס' ק שבריה אינה במילה, 12, 13

סעיף ב

בענין מש"כ השו"ע דדוקא נשחטו בשוגג שרו, דאם לא כן הוי כמבטל איסור לכתחילה, כתב הש"ך [ס"ק יא] דהיינו כאשר שחטן אחר שנתערבו, אבל אם שחטן קודם שנתערבו גם במזיד שרו. דבריו אלו צ"ב דמה שייך מזיד ושוגג קודם שנתערבו. וכתב הפמ"ג [ש"ד ס"ק יא] שכוונת הש"ך אחרי שנתערבו קודם שנודעה התערובת, דאף אם שחטן במזיד לא שייך בזה כלל שם מזיד כיון דלא ידע מהתערובת.

והיד יהודה [ס"ק ט] פירש דכוונת הש"ך כפשטות לשונו ששחטן קודם שנתערבו, ואיירי באופן שחשש שהבהמות יתערבו ויאסרו כולן, ולכן מיהר לשוחטן כדי שאף אם יתערבו יתבטלו ברוב, וקמ"ל הש"ך שבכה"ג לא מיקרי מבטל איסור לכתחילה במזיד, [והטעם משום שכרנגע עדיין אין תערובות כלל וגם לא ברור שיתערב אח"כ, ולכן אין זה נקרא מבטל איסור].¹⁴

כתב הרמ"א דמה דאמרינן שאם נשחטו בשוגג הותרו, היינו דוקא בבע"ח קטנים אשר אינם ראויים להתכבד, אבל בגדולים אשר הם ראויים להתכבד אין ביטול. והט"ז [ס"ק ב] והש"ך [ס"ק יג] הקשו דהא בס' קא [ס"א] נקטינן להלכה דכבש בעורו ותרנגולת בנוצתה לא חשיבו ראויים להתכבד. ונאמרו בזה כמה ביאורים בפוסקים:

א. הט"ז כתב דכוונת הרמ"א לומר שבבע"ח קטנים כל הסיבה שאין ביטול היא היותם בע"ח, ולכן אם נשחטו פשוט שהותרו, משא"כ בע"ח גדולים יש בהם נידון נוסף, דאפשר שיחשבו חהר"ל, ואין מקומו כאן אלא בסימן קא [ושם אכן פסק הרמ"א דלא חשיב חהר"ל].

ב. הש"ך [ס"ק יג] תירץ דכוונת הרמ"א אינה לנידון של חהר"ל, דפשוט דכבש בעורו לא הוי חהר"ל, אלא לנידון של דבר שבמנין, דבע"ח גדולים שנשחטו הוו דבר שבמנין ואינם בטלים, וכך נקט התורת חמאת [כלל מ ס"ג ובסוף כלל מב].¹⁵

ביאורים והערות

12. וכתב הש"ך [ס"ק ז] דאף דבר שלא נאסר מתחילת ברייתו כגון חטאות המתות, אינו בטל מטעם דהוי בע"ח אף שאין בו דין בריה, דאין דין בריה נוהג אלא בבריה שהיתה אסורה מתחילת ברייתה כמבואר בשו"ע [סי' ק ס"א].

13. תוספת עיון

הפמ"ג [סי' קב מ"ז ס"ק ב] הביא את דברי הפרישה [סי' קב ס"ק ב] שכתב דאפשר דכל דבר שיש היתר לאיסורו, פי' שלמחרת יהא מותר כגון ביצה שנולדה בשבת או ביו"ט אין בו דין דבר שבמנין, כיון שאין כאן שם איסור על עצם הביצה. ונקט הפמ"ג דה"ה הכא בשאר דברים חשובים ובעלי חיים בטלים בתערובת אם יש היתר לאיסורם.

והדרכי תשובה [ס"ק ב] הביא כמה אחרונים שתמהו ע"ז מתוס' [ביצה דף י': ד"ה איכא] דמבואר דינא דבע"ח לא בטלי ברובא נאמר גם בדיני מוקצה, וכן הקשה היד יהודה [סי' סט ס"ק סג אות ד]. וכתב הדרכי"ת דכיון שגם הפרישה כתב דבריו רק בדרך אפשר אין לסמוך להקל בזה.

14. הדרכי תשובה [ס"ק כת] הביא תשובת נפש חיה [סי' ק] בבכור בעל מום שנתערב בשאר בהמות, דכיון שהוא בעל מום אין הוא אוסר כלל ושרי לשחוט כולן ולאכול. והוסיף הנפש חיה דאף אם לאחר השחיטה תימצא אחת הבהמות טריפה, וקיי"ל דבכור בעל מום שנמצא טריפה אסור בהנאה, וממילא יהא לנו חשש שמא הבהמה הטרפה היא הבכור ואסור למוכרה לנכרי, מ"מ יבטל אז הבכור ברוב כיון שכבר נשחט, ולא אמרינן שמעשה השחיטה נחשב כביטול איסור לכתחילה.

15. והש"ך עצמו [סי' קא ס"ק ז] סובר דכבש בעורו לא חשיב דבר שבמנין הואיל ומחוסר תיקון גדול ואין לו חשיבות [כך כתב היש"ש], והפמ"ג שם כתב דהואיל ומאוס לכן לא חשיב דבר שבמנין.

קנין הלכה

- ג. הפמ"ג [ש"ד סי' קא ס"ק ז] ביאר את כוונת הרמ"א, דאחרי שהופשט הכבש אז הוי חהר"ל, וכתב שזו גם כוונת התו"ח, וכ"כ בהגהות אמרי בינה.
- ד. הגר"א [ס"ק ו] כתב דהרמ"א כתב דבריו לפי הסוברים [סי' קא] דכבש בעורו הוי ראוי להתכבד, אך לפי האמת סובר הרמ"א שאינו בנדר חהר"ל ולכן גם בע"ח גדולים שנשחטו בטלים ברוב.
- ה. הכרתי ופלתי [ס"ק ו] כתב דאף שכבש בעורו לא חשיב ראוי להתכבד, מ"מ האיברים הפנימיים שכתוכו ראויים להתכבד, ואינם מחוסרים מעשה גדול רק חיתוך בעלמא ולכן אינם בטלים, ולזה הוצרך רבא להעמיד בבע"ח קטנים שגם האיברים הפנימיים שלהם אינם ראויים להתכבד.¹⁶

סעיף ג

כל קבוע כמחצה על מחצה דמי

דין קבוע מצמצם ומגביל את כח התכרעה של הרוב, והיינו דאף דילפינן מקראי דאחרי רבים להטות דאולינן בתר רובא כמבואר בגמ' [חולין דף יא.], מ"מ נתחדשה גזה"כ של דין קבוע, הנוקטת דחפץ הנמצא במקום הקביעות שלו יש לו חשיבות של מחצה אף שאינו אלא מיעוט, ולכן באופן זה לא אולינן בתר רובא.

הציור המובא בגמרא לדין קבוע הוא באופן שיש 'חנניות בשוק, מ' מהן מוכרות בשר שחומה ואחת מוכרת בשר נבילה, וקנה בשר מאחת מהן ואינו יודע מאיזו חנות קנה, דלא אמרינן בזה דניזיל בתר רובא ונכריע שהבשר שבידו מותר, אלא אמרינן דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי והרי זה כספק השקול.¹⁷

ביאורים והערות

16. ועיין בפמ"ג [ש"ד ס"ק יג] שנסתפק בציור זה של הכו"פ אם אמרינן דמתוך שהאיברים הפנימיים אינם בטלים גם הכבש בכללותו לא יתבטל ותהא כל התערובת אסורה, או דנימא איפכא דמתוך שהכבש אינו ראוי להתכבד והוא בטל, גם האיברים הפנימיים בטלים דפשוט לפמ"ג דלא אמרינן דכל חד כדיניה והכבש יתבטל והאיברים הפנימיים לא יתבטלו, ומציין לדברי הט"ז [להלן ס"ק ה] שכתב כן. ועיין בנקה"כ על הט"ז [להלן ס"ק ה] שכתב דמסתבר דאמרינן דכל חד כדיניה, ואין זה נראה כחוכא להתיר גוף הכבשים ולאסור אבריהם אשר הם ר"ל.

17. תוספת עיון

המפרשים נסתפקו על מה נאמר דין קבוע, האם נאמר על המיעוט, דאם החנות של האיסור קבועה במקומה דינה כמחצה, או שדין קבוע נאמר על החתיכה המסופקת, שאם היא במקום הקביעות אין הרוב מכריע את דינה. והנה בגמ' [כתובות דף טו.] אמרו דבורק אבן לגו איירי כשיש ט' ישראלים וכנעני אחד, דהוה ליה הכנעני קבוע וכל קבוע כמע"מ דמי, ומשמע להדיא שיסוד הדין הוא כאשר המיעוט קבוע במקומו, דאלים כוחו להיות כמחצה, וכן לשון רש"י [זבחים דף עג. ד"ה ופרכינן] דאם נתערבה בהמה אסורה [כגון שור הנסקל או חטאת מתה] בבהמות אחרות ויקח אחד מן העדר "הא הוה ליה האיסור קבוע ועומד ביניהם, וקיי"ל דכל קבוע כמע"מ", ומבואר שדין קבוע נאמר כאשר המיעוט קבוע במקומו.

ומאידך מצינו ברש"י [חולין דף צה. ד"ה ספקן] שכתב לגבי בשר שנמצא בשוק ליד החנויות וז"ל "אבל נמצא דנייד הלך אחר הרוב, דהשתא לא קבוע הוא". וכן מבואר מעיקר הדין של בשר הנמצא בשוק דשרינן ליה ולא אמרינן דמתוך שהחנות האסורה קבועה לא יא הבשר מותר. וכן מבואר בתוס' [כתובות דף טו. ד"ה דלמא] דמה שאמרו דאם נמצא תינוק ואין יודעים אם הוא ישראל או נכרי אזלינן בתר רובא היינו שנמצא מושלך בעיר, אבל אם נמצא בבית הוה קבוע.

ומכל זה נראה דבעינן תרתי, שהמיעוט יהא קבוע וגם החתיכה המסופקת תהא קבועה ולא ניידא, והיינו דמיעוט קבוע יש לו כח וחשיבות של מחצה לענין חתיכה מסופקת המונחת במקום הקביעות, דיש כח למיעוט לומר שחתיכה זו היא חלק ממנו ושקול הוא לכח הרוב, אבל אם החתיכה נמצאה בשוק ואינה במקום הקביעות לא נאמר בזה הכח של המיעוט להיות שקול לכח הרוב.

קנין הלכה

המקור לדין זה דקבוע כמחצה על מחצה הוא בגמ' [כתובות דף טו. ב"ק דף מד: וסנהדרין דף עט.], וילפינן דין זה מקרא דוארב לו וקם עליו, דמוקמינן לקרא בזורק אבן לגו, פירוש זורק אבן לבור שיש בו ט' ישראלים וכנעני אחד, והזורק מכזין להרוג את אחד מהאנשים שבבור ואינו יודע אם הוא ישראל או כנעני, ואם היינו הולכים בזה אחר הרוב היינו אומרים שמעשהו הוא המכזין להריגת ישראל שהרי רוב הנמצאים בבור הם ישראלים, וה"ז מעשה רציחה, וחייב מיתה, והתחדשה גזה"כ דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי, והכנעני הנמצא בבור הוא קבוע וה"ז כאילו יש בבור מחצה ישראל ומחצה כנענים, ונמצא שמעשהו של זורק האבן אינו מוגדר כמעשה המכזין לישראל אלא כמעשה המכזין לתוצאה מסופקת ופטור ממיתה.¹⁸

דין קבוע נאמר גם לקולא

בגמ' [כתובות דף טו.] מבואר דאם היו ט' שרצים וצפרדע אחת ונגע באחד מהם ואינו יודע במה נגע, לא אולנין בחר רוב לטמא ודאי אלא אלא הוי ספק השקול, וברשות הרבים ספיקא לקולא. והביאה הגמ' מזה מקור שדין קבוע נאמר גם לקולא, והובא בש"ך [ס"ק טו.].

קבוע שאינו ניכר וידוע

כתבו הראשונים¹⁹ שדין קבוע נאמר רק כאשר האיסור ידוע במקומו [כגון החנות האסורה], אבל אם האיסור מעורב ואינו ניכר אין בזה דין קבוע, ולכן אמרינן בזה דחד בתרי בטל,²⁰ 21 והביאו האחרונים²² את דברי הר"ש מקינון [בספר הכריתות] שהקשה איך שרי לזרוע בקרקע, ניהוש שמא עשו בקרקע זו דין עגלה ערופה ונאסרה הקרקע מלחרוש ולזרוע בה, ואף שרוב קרקעות בעולם לא נאסרו מ"מ נימא דכל קבוע כמחצה על מחצה, ותירץ הר"ש דכיון שאין האיסור ניכר וידוע במקומו לא שייך בו דין דקבוע.

ביאורים והערות

18. כתבנו את ביאור הדין של זורק אבן לגו לפי פירוש רש"י [ב"ק דף מד: וז"ל רש"י שם ד"ה לא צריכא "דאי לאו קרא הוה אמינא זיל בחר רובא ולישראל איכוין"], ויש ביאורים נוספים בראשונים בדין זה, עיין שטמ"ק [כתובות דף טו.] בשם רמ"ה, ועוד.
19. תוס' [חולין דף צה. ד"ה ספקון] והרא"ש [שם פרק ז סי' כ], תוס' [נזיר דף יב. ד"ה אסור], ר"ן [חולין דף לג: בדפי הרי"ף סוד"ה ובנמצא] וריטב"א [כתובות דף טו.].

20. מבואר מהראשונים שאם היה נאמר דין קבוע גם כשמעורב ואינו ניכר לא היה דין ביטול ברוב. ומבואר שדין קבוע לא נאמר רק בדיני הלך אחר הרוב אלא גם בדין ביטול ברוב.

21. תוספת עיון

מצינו שני מהלכים שונים בראשונים בביאור הך דינא דקבוע שאינו ניכר לא הוה קבוע:

[א] בר"ן [חולין דף לג: בדפי הרי"ף סוד"ה ובנמצא] מבואר דאם הוא מעורב ואינו ניכר נאמר בו דין ביטול ברוב, וממילא א"א לדון אותו כקבוע. [ולכן כתב הר"ן שלגבי בעלי חיים דחשיבי ולא בטלי, ה"ז קבוע אף שאינו ניכר, ואין זה אלא מדרבנן שהרי מן התורה בעלי חיים בטילי, ולכן אמרו בגמ' [זבחים דף עג] בבהמת איסור שנתערבה דאם ימשוך אחד מהתערובת הו"ל קבוע], וכן מבואר ברשב"א [תורת הבית בית ד שער א דף יד:]

[ב] אמנם בתוס' [נזיר דף יב. ד"ה אסור] משמע שדין קבוע שאינו ניכר דלא הוי קבוע אינו מחמת דין ביטול ברוב, אלא דין עצמי הוא דכל כוחו של המיעוט להיותו כמחצה נתחדש רק בהיותו ידוע וניכר במקומו, ולא בהיותו מעורב, ולכן כתבו בדין שליח שנשלח לקדש אשה ואין יודעים את מי קידש דאין בזה דין קבוע כמחצה על מחצה כיון שהאשה האסורה אינה ניכרת לעצמה [אף שבבני אדם לא שייך ביטול ברוב כלל]. וכתבו תוס' שמה שאסרו את המשלח בכל הנשים שבעולם הוא מטעם קנסא. והרמב"ן [גיטין דף סד: ד"ה הא] נקט שהאיסור בכל נשים שבעולם הוא מדינא, [והובאו דבריו ברשב"א ובר"ן שם]. וכך משמע בריטב"א [כתובות דף טו.] דקבוע שאינו ניכר לא הוי קבוע אף כשאין דין ביטול ברוב.

22. מנחת יעקב [כלל מג אות לח], פרי"ח [ס"ק יג].

תערובת חנויות

הציוור הרגיל של קבוע בחנויות הוא באופן שחנות הטרופה ידועה אלא שהאדם אינו יודע מאיזו חנות לקח. והפוסקים דנו באופן אחר, והיינו שנודע שאחת מהחנויות טריפה ואין ידוע איזו היא, והאדם יודע מאיזו חנות לקח אך הוא מסופק מחמת שאינו יודע איזו היא החנות האסורה, האם בכח"ג הוי קבוע כיון שלא נתערבו חתיכות זו בזו אלא כל חתיכה עומדת בפני עצמה בחנות שלה והתערובת היא בחנויות, די"ל שבאופן זה יש חשיבות עצמית לכל חנות והוי קבוע, או דאין דין קבוע אלא כאשר חנות האיסור ידועה וקבועה במקומה אך אם החנות מסופקת אין זה קבוע. [הציוור השכיח של תערובת בחנויות הוא כגון שכל החנויות מוחזקות שמוכרות בשר שחומה, וביום אחד הגיעו עשר בהמות לעשר החנויות לכל חנות בהמה אחת, והסירו מכולן את בני המעיים וזרקום, ואז נמצאה טריפה בבני מעיים ואין ידוע מאיזו בהמה נלקחו בני מעיים אלו, דנמצא שידוע עתה שכל הבשר שבאחת החנויות היא טרפה ואין ידוע באיזו חנות, ובציוור זה לא נתערבו החתיכות זו בזו רק הספק הוא בחנויות], וכתב הב"ח [סעיף ו'] דבציוור זה חשיב קבוע ומי שלקח מהחנויות לאחר שנודע הספק הוי כלוקח מהקבוע ואסור. הב"ח פירש באופן זה את דברי הטור [סעיף ה], והש"ך [סוס"ק יד] חלק על הב"ח וכתב דהרא"ש לא איירי בספק בתערובת חנויות. ובהגהת הגול מרבבה וכן הפמ"ג [ש"ד ס"ק יד] הקשו על הב"ח מתום' [נזיר יב. ד"ה אסור] שכתבו דאם שליח קידש אשה ואין ידוע את מי קידש, אין האשה המתקדשת נחשבת כקבוע משום שאינה ידועה וניכרת, ונקטו הדגמ"ר והפמ"ג שתערובת של בני אדם דמיא לתערובת חנויות שכל אדם חשוב לעצמו ועומד בפני עצמו, ואעפ"כ מבואר בתום' דבכח"ג לא הוי קבוע.

עוד כתב הפמ"ג שם בדברי הר"ש מקינון [המובא בספר מנחת יעקב ובפר"ח לגבי נחל איתן] דגם כשהספק הוא בקרקעות איזו אסורה ואיזו מותרת, אמרינן דאין זה קבוע כאשר האיסור אינו ניכר, וה"נ נראה שבחנויות אין זה קבוע.²³

ביאור דברי הש"ך ס"ק יד

קבוע למפרע

כתב הרא"ה [בדק הבית בית ד שער ב דף כט: ד"ה עוד נראה] דאם היו בעיר עשר חנויות וכולן מוכרות בשר שחומה ולקח מאחת מהן ואינו יודע מאיזו לקח, ואח"כ נתברר שאחת מהחנויות האלו מוכרת בשר נבילה, ה"ו נתלה כספק של קבוע ולא אזלינן בתר רובא, דאין זה דומה לבשר הנמצא בשוק שהספק נולד עתה בחתיכה אחרי שפרשה, משא"כ בציוור הנ"ל לאחר שנודע שחנות אחת מוכרת נבילה נמצא ששורש הספק של האדם הוא במעשה הלקיחה שלו מאיזה חנות לקח, [הרא"ה מכנה ספק זה בשם "ספק בבירית החנויות"], ולכן הו"ל ספק דקבוע.²⁴ ונחלקו הפוסקים בביאור דברי הרא"ה:

א. הש"ך [ס"ק יד] מבאר שעיקר טעם האיסור של הרא"ה הוא משום שהספק הוא ב"בירית החנויות", והיינו שיש חנות ידועה אסורה וט' חנויות מותרות, והאדם אינו יודע מאיזו לקח וזה הוי קבוע, אך לו יצויר שהאדם יודע מאיזו חנות

ביאורים והערות

23. החוות דעת [ס"ק ג] תמה על דברי הב"ח, דמה בכך שהתערובת היא בחנויות, סו"ס יש כאן תערובת של בשר אסור בבשר מותר, ואם אין כאן חתיכות הראויות להתכבד ה"ו בטל ברוב אף אם כל חתיכה מונחת בחנות אחרת. [אך הוסיף החו"ד שאם הכרעת הרוב אינה משום רוב הבשר אלא משום רוב המוכרים, נמצא שיש לפנינו עשרה מוכרים אשר אחד מהם מוכר בשר אסור, ואין ידוע מי מכר לו את הבשר, בכל כה"ג לא שייך ביטול ברוב].

24. נראה שהרא"ה איירי רק באופן שידוע איזו היא החנות האסורה, אלא שהאדם אינו יודע מאיזו חנות לקח, ואין זה דומה לציוור של הב"ח [סעיף ו'] המובא בסוף דברי הש"ך [ס"ק יד], דהתם איירי שאין ידוע איזו חנות אסורה, והרי זו תערובת חנויות.

קנין הלכה

לקח והיתה חנות זו מוחזקת ככשירה, ואח"כ נודע שמועוט מהבשר בחנות זו היה אסור, אין זה בגדר של ספק קבוע הואיל ואין כאן ספק מחמת החנויות, רק שאינו יודע אם לקח מריפה או כשירה, וכיון שהספק נודע רק עכשיו הרי זה כפירש ממילא ושרי.²⁵

והביא הש"ך את דברי הרשב"א [משמרת הבית שם] וכתב שהוא מסכים להרא"ה באופן שהספק הוא מחמת החנויות, ורק באופן השני הנ"ל שאין הספק מחמת החנויות רק בתוך מקולין אחת יש בשר אסור ומותר, ה"ז מותר כאשר הספק נולד מאוחר יותר.

ואח"כ הביא הש"ך שהר"ן [פרק גיד הנשה דף לג: ד"ה אמר] חלק על הרא"ה ונקט דכל שהספק נודע אחר שהבשר כבר פירש, אין זה ספק דקבוע אף באופן שהספק הוא בחנויות, דהיינו שאין האדם יודע מאיזו חנות לקח. עוד הוסיף הש"ך שלפי ביאורו של הב"ח [סעיף ו] בדברי הטור נמצא שהטור סובר כהר"ן, שגם בספק דחנויות לא אמרינן דהוי קבוע למפרע, אלא אם הספק נולד כשהבשר בחוץ אין זה קבוע, והש"ך נחלק על הב"ח בביאור דברי הטור, ולפי ביאורו של הש"ך לא איירי הטור בתערובת דחנויות רק בתערובת חתיכות.²⁶ ונמצא שלפי הש"ך מסכימים הרא"ה והרשב"א דלא אמרינן קבוע למפרע כשהספק הוא בחתיכות, וזוה איירי השו"ע להלן [סעיף ה].

ב. הפר"ח [ס"ק יג] והפמ"ג [ש"ד ס"ק יד] חלקו על הש"ך, ונקטו דהרא"ה לא נתכוין כלל לחלק בין אם הספק הוא מחמת החנויות [שאינן האדם יודע מאיזה חנות לקח] או אם הוא מחמת החתיכות [שיודע מהיכן לקח רק נודע לו שחלק מהבשר שבחנות זו הוא אסור], אלא כל עיקר כוונת הרא"ה הוא לאסור קבוע למפרע בכל גווני, דכיון שהספק הוא בלקיחה של האדם הרי"ו ספק דקבוע, ואף שבאותה שעה עדיין לא היה ידוע שיש מריפה בחנויות אין זה אלא גילוי מילתא.

עוד כתבו דהרשב"א [משמרת הבית] חולק על הרא"ה וסובר דלא אמרינן קבוע למפרע וכדעת הר"ן, דהיינו שאם רק אחר שלקה את הבשר מהחנות נודעה המריפה ה"ז בגדר פריש ושרי, ואין נפק"מ אם הספק הוא בחתיכות או בחנויות.

הגדרת זמן לידת הספק

כתב הרשב"א [משמרת הבית בית ד שער ב דף כט: ד"ה אמר הכותב הוא] שאם ידוע בעיר שחנות אחת מוכרת נבילה ה"ז בגדר ספק דקבוע, אף אם האדם שקנה בשוק לא ידע זאת והיה סבור שהכל כשר ורק אחרי שיצא מהשוק נודע לו הספק, דכיון שהדבר ידוע בעיר, נמצא שכבר בשעת הלקיחה היה ראוי לו להסתפק.²⁷

עוד כתב החזו"א [יו"ד סי' לו ס"ק כב] שאם האדם ידע שיש כאן חתיכה אסורה [וגם ידע איזו היא החתיכה האסורה] ובשעת הלקיחה שכח זאת לשעה, ושוב נזכר אחר זמן ואינו יודע מהיכן לקח, הרי זה בגדר קבוע הניכר ונולד הספק בשעת הלקיחה.

ביאורים והערות

25. בש"ך לא מפורש שבציור השני שאין ספק בין החנויות רק בחתיכות עצמן מודה הרא"ה שלא אמרינן קבוע למפרע, אך מכל מהלך דבריו נראה כן.

26. עיין לעיל כמה שכתבנו בדין תערובת חנויות שהבאנו את דברי הב"ח.

27. והפמ"ג [ש"ד ס"ק יד ד"ה ואני תמה על עצמי] כתב בפשיטות דאם רק אדם אחד יודע איזה חנות אסורה או איזה חפץ אסור ה"ז

קנין הלכה

הרוב שקובע [רוב בשר או רוב חנויות]

האחרונים נחלקו במקרה שיש מ' חנויות מוכרות בשר כשירה וחנויות אחת מוכרת בשר טריפה, אך כמות הבשר שבחנויות האסורה גדולה יותר מכמות הבשר שבכל החנויות הכשירות:

- א. הפת"ש [ס"ק ב] הביא משו"ת כנסת יחזקאל שכתב דמלשון הגמ' משמע שהכל תלוי בחנויות, ולא בכמויות הבשר. עוד הביא דגם בשו"ת נוב"י תניינא [או"ח סי' עא] דייק כן מלשון הגמ', אך כתב דאינו מכריע להקל ע"פ רוב זה של חנויות, רק להחמיר ודאי דצריך.²⁸
- גם החוות דעת [ס"ק ג] נקט דלא אזלינן בתר רוב הבשר. [אמנם לא כתב דאזלינן בתר רוב חנויות אלא בתר רוב מוכרים].²⁹
- ב. עוד הביא הפת"ש [שם] שבתשובות בית אפרים כתב שהעיקר בזה לילך בתר רוב הבשר הנמכר, שאם כל חנות מכרה בהמה אחת, נמצא שט' החנויות מכרו יותר בשר ואזלינן בתרייהו, אך אם כל הבשר שבחנויות נמכר נמצא שרוב הבשר שנמכר הוא אסור, ובוה אזלינן בתר רוב הבשר וה"ז אסור.
- ג. והבית מאיר [הובא בהערה] נקט לדינא דהוי ספק.³⁰

בשר הנמצא ביד גוי

הטעם דחלוק בשר הנמצא ביד גוי מבשר הנמצא ביד ישראל הוא משום שבשעת לקיחת הגוי מהחנויות לא נולד הספק כלל,

ביאורים והערות

בגדר קבוע הניכר, ולכן תמה על דברי התוס' [נזיר דף יב.]. שכתבו דהאשה שקידש השליח אינה בגדר קבוע כיון שאינה ניכרת וידועה, דהא לאשה שנתקדשה הדבר ידוע והו"ל קבוע הניכר, והניח בצ"ע. ועיין חזו"א [סי' לז ס"ק כה] שכתב דבעינן שיהא האיסור ידוע במקומו, אך אם אינו ידוע אלא לבעלים והוא חשוד בדבר [כגון שחשוד למכור פירות ערלה] אין זה בגדר קבוע. ועיין החזו"א לחזו"ד [ס"ק ו] שכתב דבעינן שיהא ידיעה במקום זה ולא סגי בידיעה בעיר אחרת.

28. הבית מאיר הביא מחידושי הרשב"א [חולין דף צד: סוד"ה ולפי] שעסק בציור ששוחט ישראל שחט בהמה ונמצאה טריפה ועשה שלא כהוגן ומכרה לנכרי בלי הכרזה והודעה שיש כאן בשר איסור, [והיו הישראלים הרגילים לקנות מחנויות של הגויים כיון שהשוחטים בעיר היו ישראלים], ואסרו בגמ' לקנות מכל החנויות, והקשה הרשב"א דהא רק בהמה אחת נטרפה. [וביאר הב"מ כוונתו דרוב הבשר היה כשר ומה בכך שיש בהמה אחת טריפה]. וכתב ע"ז הרשב"א וז"ל כיון שברוב חנויות שבמקולין מוכרין ממנה הויא ליה כרוב טריפה, אי"נ כמחצה על מחצה, וכתב הב"מ שבתחילה סבר הרשב"א בפשיטות דאזלינן בתר רוב חנויות, ואח"כ נסתפק בזה וכתב דהו"ל כמחצה על מחצה [פירוש רוב כנגד רוב], ומסיק הב"מ דכן ראוי להורות דרוב חנויות כנגד רוב בשר הוי ספק.

29. לכאורה לפי לשון זו של החזו"ד דרוב מוכרים קובע, אם יהיו בחנות אחת כמה מוכרים הרי זה כחנויות נפרדות.

30. עיין חזו"א [סי' לז ס"ק כד] שכתב בתחילה להבחין בין מקרים שונים: א] אם כל הבשר נמכר מסתבר דאזלינן בתר רוב הבשר ולא בתר רוב החנויות. ב] אם כל החנויות מוכרות בשר יש להבחין בין שני מקרים: אם כבר נמכר הבשר ונמצא שרוב הבשר שבכיר כשר אזלינן בתר רוב זה, אך אם נמכרה רק חתיכה אחת ואנו מסופקים מהיכן נמכרה, י"ל דהוי ספק השקול, רוב כנגד רוב. ואח"כ ציין החזו"א לתוס' [ב"מ דף כו. ד"ה לעולם] לגבי מעות שנמצאו לפני סוחרי בהמה בירושלים דאמרינן שהן מעות מעשר, וכתבו תוס' הטעם משום דמן הסתם נפלו המעות מן הקונים [שהמעות שבידין עדיין לא נתחללו] שהם רוב ולא מן המוכר [שהמעות שבידין כבר נתחללו] שהוא אחד, דאזלינן בתר רוב הקונים דתלינן שאחד מהם לא נזהר במעותיו, ולא תלינן במוכר שהוא יחיד.

ועוד ציין החזו"א לדברי הרשב"ם [ב"ב דף צג: ד"ה אמרו לו] שמבואר מדבריו שנחלקו תנאים בנידון זה של רוב בשר או רוב חנויות, עיי"ש דאירי במי שמכר זרע פשתן והקונה זרען ולא צמחו, שר' יוסי סובר שצריך המוכר להחזיר המעות, ואמרו לו הרבה לוקחין אותן לדברים אחרים. וכתב הרשב"ם דאמנם מיעוט אנשים קונים לזריעה והרוב קונים לשאר דברים, אך כמות הזורעים הנמכרים לזרע גדולה יותר מכמות הזורעים שקונים כל האנשים יחד לשאר צרכים. וכתב החזו"א דנראה דקיי"ל כאמרו לו, ולפי"ז מבואר דאזלינן בתר רוב חנויות.

קנין הלכה

כיון שאין הגוי מוזהר על איסור נבילה, ורק כאשר הישראל רואה את הגוי או נולד הספק [ולכן אם רואהו בזמן הפרישה מהחנות ה"ז אסור, וכדלהלן].³¹

נמצא ביד קטן

כתב הש"ך [ס"ק יח] בשם הרוקח דה"ה אם נמצא הבשר ביד קטן הוי נמי כנמצא ביד גוי. ועיין בפמ"ג [ש"ד ס"ק יח] שהביא מדברי הפר"ח [ס"ק מז] שהביא את דברי הרשב"א [משמרת הבית בית א שער א דף ח:]: דמותר לשלוח קטן חריף לקנות בשר ויין, ואפילו במקום שרוב הטבחים נכרים, דאף שאין קטן כשר לעדות הכא מדין חזקה אתינן עלה, דאין הם עשויים לקלקל ולקנות איסור במקום היתר. וכתב הפר"ח שלפי"ז גם כאשר קטן זה קנה הוי כנולד הספק במקום הקביעות.³²

נמצא ביד ישראל מומר

כתב היר יהודה [ס"ק מז] דמסתבר שישראל מומר אינו כנכרי, ואם נטל ממקום הקביעות הוי קבוע, והיינו שאם הוא מסופק מהיכן לקח הרי זה אסור לגביו [דאף שחטא מ"מ ישראל הוא], וממילא נאסר לכל ישראל כדין קבוע. [אמנם כתב היר יהודה דמסתבר שבסתמא אין לנו לומר שהאדם אינו יודע מהיכן לקח, וממילא אין לידת הספק אצל המומר, והספק נולד אצלנו, והו"ל פירש ולא קבוע].³³

והחזו"א [סי' לו ס"ק כה] כתב שאם החפץ נמצא ביד אדם שאינו נאמן, אפשר דמיקרי פירש ותולין שהוא מן הרוב.

עוד בדין בשר הנמצא ביד גוי

עיין ברשב"א [חולין דף צה: ד"ה והא] שלמד מדברי רש"י דאף בשעה שהנכרי נמצא במקולין, מ"מ משעה שהנכרי קנה את הבשר מהטבח הישראל הו"ל פירש ואולינן בחר רובא. והרשב"א חלק על רש"י וכתב דמסתבר דהמקולין הוי מקום קביעות, ואפילו ראהו ישראל יוצא מהמקולין ה"ז כפירש לפנינו, ורק אם נמצא בידו של נכרי מחוץ למקולין ה"ז מותר. ועיי"ש עוד ברשב"א שמבואר שגם אם הבשר כבר נמצא בביתו של הנכרי אמרינן בו כל דפריש ולא הוי בגדר קבוע.

כתב התבואות שור [סי' סג ס"ק סז] והפמ"ג [שם ש"ד ריש הסימן] שאם הבשר הטריפה זול יותר מהכשר, אמרינן דמן הסתם קנה הגוי מהטריפה וה"ז אסור.

ביאורים והערות

31. ולענין איסורים שגם הגוי מוזהר עליהם כגון גזל, עיין בקצות החושן [סי' רצב ס"ק ב] שנקט שלגביהם נאמר דין קבוע גם בלקיחת נכרי, כיון שגם הוא מוזהר שלא ליקח ממון שלא כדין. וכעין זה כתב להסתפק בגליון מהרש"א [אות ה] במקרה שהחנות האסורה מוכרת אבר מן החי, שבני נח מוזהרין עליו. ובספר שערי יושר [שער ד פ"ג] האריך בזה ונקט דאף אם לגבי הלוקח הנכרי נולד הספק במקום הקביעות [כיון שגם הוא מוזהר על איסור גזל] מ"מ לדידן נולד הספק בפרישה, כיון שאין הנכרי נאמן לנו. [וסובר השער"י דהא כאשר ישראל לקח מן הקבוע הוי קבוע גם לדידן רק כשהוא נאמן לנו, דממילא גם אנו מקבלים את הספק של מקום הקביעות].

32. בבדי השולחן הקשה על הפר"ח דהא דבנמצא ביד גוי אין זה קבוע, אינו משום חסרון הנאמנות של הגוי, אלא משום דאין לגוי נ"מ באיסור ולכן לא מיקרי שנולד הספק, וא"כ גם בקטן לא מיקרי נולד הספק. [ואולי י"ל דמיירי שהקטן קונה עבור אביו ואמו וראוי לו לשאול ולברר את מהות הבשר, ולכן מיקרי נולד הספק במקום הקביעות].

33. ועיין לעיל הערה 31 שהבאנו מספר שערי יושר שנקט שאין די בזה שהספק נולד לו במקום הפרישה, אלא בעינן שיהא נאמן לנו לומר מהיכן לקח, וממילא נאמן גם לומר שיש לו ספק במקום הקביעות, ולפי"ז לכאורה בישראל מומר לא יהא דין קבוע.

קנין הלכה

פירש לפנינו

- א. כתבו התוס' [פסחים דף ט: ד"ה היינו] דאם נמל עכבר לפנינו הוי קבוע, כיון שנולד הספק במקום הקביעות. וכן כתבו הרשב"א [תורת הבית בית ד' שער ב דף ל.]. והרא"ש [תשובה כלל כ ס' יז], וכתב האו"ה [כלל כה דין יב] דמשמע מלשון התוס' והמרדכי שיש בזה דין קבוע מן התורה, וכ"כ התורת המאת [כלל מג ס"א] וכן משמע בש"ך [ס"ק כא].
- ב. אמנם הר"ן [פרק גיד הנשה דף לג: ד"ה ובנמצא] נקט דבפירש לפנינו אינו אסור מן התורה רק מדרבנן, גזירה שמא יקח מן הקבוע. [ונקט הר"ן שזה ביאור הגמ' (זבחים דף עג:)] בתערובת בעלי חיים, שהקשו בגמ' דניכבשינהו דנינידו, ותירצו דיש בזה גזירה שמא יקח מן הקבוע. ופי' הר"ן שכוונת הגמ' שיפרשו לפנינו ותירצו דיש בזה איסור מדרבנן.³⁴

סעיף ד

מקור הדין הוא ברשב"א [תורת הבית, בית ד' שער ב' תוה"א דף ל': תוה"ק דף כמ:], והובא בטור. הרשב"א למד את דבריו מהגמ' [זבחים דף עד.]. גבי טבעת או כוס של ע"ז שנתערבו ונפל אחד מהתערובת ונתערב באחרים שכולם מותרים,³⁵ והיינו דכשם שהתירו בטבעת זו שפירשה מן התערובת שלפנינו והרי היא אסורה מדין קבוע,³⁶ ומ"מ אם נפלה לתערובת אחרת הרי הכל מותר, כך הדין בלקח מן הקבוע ונתערב דשרי.³⁷

ביאורים והערות

34. תוספת עיון

הפמ"ג [ש"ד ס"ק יד] כתב לדון אם דין קבוע נאמר רק בדיני רוב ומיעוט, או גם בשאר עניינים המכריעים ספיקות, כגון במקום ספק ספיקא, ובחזקה [דרובא עדיף מחזקה] ובקרוכ [דקיי"ל רוב וקרוב הולכין אחר הרוב]. וציין לדברי הש"ך [להלן ס"ק כו] דמשמע שדין קבוע אסור גם בס"ס. והכרתי ופלתי [ס"ק ז] כתב דדין קבוע אסור גם ברוב וקרוב, וכ"כ החו"ד [ס"ק יב]. אמנם הראש אפרים והשערי דיעה צידדו לומר דכיון שדין קבוע חידוש הוא, אין לנו בו אלא חידושו וכיון שלא מצינו בגמ' אלא דהקבוע הוי כמחצה [והיינו רק שאין בו בירור של רוב], אין לנו לבטל שאר ההכרעות כגון ס"ס או חזקה או קרוב, והניחו בצ"ע. ³⁵ כן גירסת הרשב"א בגמ', דסגי בב' תערובות כדי להתיר, ודלא כהרמב"ם שהצריך ג' תערובות, והשו"ע [להלן ס"ח] העתיק את שיטת הרמב"ם.

³⁶ הרשב"א כתב על דינו "וכפי התירוק שכתבתי אני למעלה", וכוונתו למה שכתב שם [דף ל':] שבטבעת של ע"ז שנפלה מן התערובת אחרי שנפלה לפנינו דיש בזה דין קבוע כמו הלוך מן קבוע, [ודלא כמש"כ בעלי התוס' שאף בפירשה שלא בפנינו אסורה משום גזירה שמא יקח מן הקבוע].

37. תוספת עיון

בטעם ההיתר בספק דקבוע שנתערב, כתב הרשב"א [בתורת הבית הקצר בית ד' שער ב דף כט:]: דהוא משום "דבטל ברוב משום ספיקא", וכך העתיקו הטור ושו"ע. והדברים צ"ב דאי משום ביטול ברוב אתינן עלה א"כ ל"ל ס"ס, ואם אין ביטול ברוב משום דמיירי בחתיכה הראויה להתכבד [וכמבואר ברשב"א עצמו בתוה"א דף ל:], א"כ איך כתב הרשב"א דבטל ברוב, ועוד דאם יש כאן ספק ספיקא למה בעינן ביטול ברוב. וכתב היד יהודה [סוס"ק יח] דמצד הטעם של ס"ס לחוד לא היינו מתירים משום דיש כאן תרתי דסתרי, דכל החתיכות שבתערובת צריכות להיות ניתרות משום הך ס"ס, אף שיש בהן אחת האסורה מדין קבוע, ורק משום דיש כאן ביטול ברוב מן התורה [דהא דחהר"ל אינה בטילה הוא רק מדרבנן] לכן הקלו לומר ס"ס אף בסתרי אהדי.

ובספר בדי השולחן כתב לבאר שהרשב"א בא לאפוקי שאם החתיכה לא נתערבה ברוב חתיכות של היתר אלא בחתיכה אחת אין בזה היתר. וזה ע"פ המבואר ברשב"א [בתוה"א שם (דף כה:)] לגבי קושיא אחרת [וז"ל דכל שנפל כאן איסור בודאי וליכא רוב היתר הרי אנו רואים כל אחד מאלו כגופו של איסור, שהרי הוא אסור דבר תורה, והלכך אין הולכין בכל ס"ס בזה להקל עכ"ל, וכעין זה י"ל גם כאן דבתערובת חד בחד לא חשיבא לעורר ספק, אלא אדרבא אמרינן דכל חד וחד כגופו של איסור, ורק משום דנתערב ברוב חתיכות של

קנין הלכה

והפוסקים הקשו על דין זה של השו"ע דלכאורה הרי זה סותר לשני הסעיפים להלן בסיומן זה:

א. בסעיף ט מובא דספק אחד בגוף וספק אחד בתערובת אסור ואין בו היתר של ס"ם, וכגון חתיכה שיש בה ספק טריפה שנתערבה באחרות, [וזו שיטת ר"י בעל התוס'], וא"כ ה"נ יש כאן ספק בחתיכה זו שלקח מן הקבוע, וכבר אסרנוה מספק, ואיך יהא היתר כשנתערבה החתיכה הזו באחרות.

א [הט"ז] [ס"ק ג] נקט דאכן דין זה של השו"ע צ"ע, ואין קושיא זו קשה על הרשב"א עצמו [שכתב דיש לחוש לשיטת ר"י בעל התוס' בספק א' בגוף וכו'], דהרשב"א לא איירי בספק דקבוע דאורייתא אלא בקבוע דרבנן, בתערובת חתיכות, וגם הב"ח כתב דהרשב"א לא איירי בקבוע גמור רק בדרבנן [כפירש לפנינו, שלדעת הב"ח סובר הרשב"א דהוי דרבנן].

ב [הש"ך] [ס"ק כב] דחה את דברי הב"ח והט"ז, וכתב דהרשב"א איירי בקבוע דאורייתא ואפ"ה התיר בנתערב, משום דאיסור קבוע חידוש הוא, ולא אסרתו תורה אלא כשהוא בפני עצמו ולא כשנתערב באחרים.³⁸

ג [ובדברי הגר"א] [ס"ק י] מבואר תירוץ אחר, דמה שאסרו [בסעיף ט] ספק אחד בגוף וספק אחד בתערובת הוא משום שאין שני הספיקות מענין אחד, דהספק הראשון הוא בעצם דינה של החתיכה אם טריפה היא, והספק השני הוא מחמת התערובת, אבל בנידון דידן שלקח מן הקבוע אין זה נחשב כספק בגוף החתיכה, אלא הספק הוא אם היא מהחנות הכשירה או מהטריפה, וה"ז דומה לספק דתערובת ושני הספיקות מענין אחד.³⁹

ד [החוות דעת] [ס"ק ד] כתב תירוץ אחר על קושיא זו, ראה הערה.⁴⁰

ב. עוד הקשו הפוסקים על השו"ע שהעתיק [כאן] את דינו של הרשב"א בספק קבוע שנתערב שרק התיר בשתי תערובות, והרי בסעיף ח פסק כהרמב"ם שלא התיר בחתיכה שנתערבה וחזרה אחת מהתערובת ונתערבה באחרות אלא בשלש תערובות, ואם כן אף אם ננקוט דבספק הראשון דומה לתערובת אחת, מ"מ אין כאן אלא כעין ב' תערובות, ואנן בעינן ג' תערובות.⁴¹

א [הט"ז] והב"ח [הנ"ל] כתבו כשיטתם שהובאה לעיל דאכן לא התיר הרשב"א אלא בקבוע דרבנן דבזה סני בשתי תערובות, ולא בקבוע דאורייתא.

ב [הש"ך] [ס"ק כג] תירץ גם על קושיא זו, דקבוע שאני דכל איסורו חידוש הוא ולא גזרו אלא כשהוא בעינו ולא כשנתערב.⁴²

ביאורים והערות

היתר ובטל ברוב מן התורה עבדינן ספק בהך תערובת והו"ל ספק ספיקא.

38. וכתב הכו"פ [ס"ק טו] דלפי תירוצו של הש"ך לא התיר הרשב"א אלא כשרוב החנויות מוכרות בשר היתר ומיעוטן מוכרות טריפה, שבזה לולי דין קבוע היינו מתירין את החתיכה גם בלי התערובת, אך באופן שרוב החנויות מוכרות איסור ולקח מן הקבוע לא יתיר הרשב"א [לפי הש"ך] דבכה"ג החתיכה אסורה גם ללא חידוש דינא דקבוע.

39. ובספר בדי השולחן תמה על דברי הגר"א דברשב"א עצמו [שם דף כה]. משמע דהטעם של ר"י שאסר ספק אחד בגוף וכו' אינו משום שאין שני הספיקות מענין אחד, אלא משום שכבר נאסרה החתיכה הראשונה [מחמת הספק] קודם שנתערבה, וקם דינא, ולכן כשנתערבה לא דיינינן לה כשני ספיקות רק כספק אחד.

40. החו"ד כתב דשאני הספק של סעיף דידן בלקח מן הקבוע מן הספק של סעיף ט בספק אחד בגוף, וכמבואר בט"ז [סי' קיא ס"ק א] דספק ששייך לומר בו "שאני אומר" קיל טפי משאר ספק, ומעתה מתיישבת הקושיא, שאצלינו שייך לומר "שאני אומר" מן ההיתר לקח, כיון שיש לפנינו היתר ואיסור, משא"כ בסעיף ט שיש ספק בגופו לא שייך לומר שאני אומר. [ועיי"ש עוד שהוסף דגם להש"ך (סי' קיא) שלא נקט דין שאני אומר בתערובת איסור והיתר, היינו דוקא כשהחתיכה נפלה לקדירה ונתנה בה טעם, משא"כ בתערובת יבש ביבש].

41. והרשב"א שהתיר בספק דקבוע שנתערב, לשיטתו דס"ל דסגי בב' תערובות.

42. ובהגהת רע"א תמה על תירוצו של הש"ך, דהא גם בסעיף ח האיסור של הטבעת הראשונה שפרשה נובע מדין קבוע, [או דמיירי שהיתה

קנין הלכה

[ג] והגר"א [ס"ק י'] כתב דאכן דברי השו"ע [כאן] אינם מתאימים לדבריו בסעיף ח ששם הצריך ג' תערובות. [ד] השער המלך [פ"ח מאכ"א הי"א] כתב לתרץ דבההיא דסעיף ח גרע טפי דאיתחזק לפנינו ודאי איסור, ולכן אין די בב' תערובות אלא בעינן ג' תערובות, משא"כ בציוור שלנו לא איתחזק ודאי איסור שהרי לקח מן הקבוע ואפשר שלקח מהחנות של ההיתר.

דעת הרמ"א

הרמ"א הביא את דעת האו"ה שחלק על הרשב"א ונקט דכיון שהספק הראשון היה אסור מן התורה שהרי לקח מן הקבוע, לכן הו"ל כודאי איסור ולא מהני תערובת להתירו.

להלכה: הש"ך נקט כהרמ"א, ומבואר מדבריו [ס"ק כו'] דאסרינן אף במקום הפסד מרובה, ורק במקרה שלא לקח הישראל מן הקבוע רק פירש לפנינו [או שנמל גוי לפנינו] בזה מצרפינן את שיטת הר"ן הסובר שאין זה קבוע דאורייתא רק גזירה שמא יקח מן הקבוע, ושרינן במקום הפסד מרובה.

וכתב החכמת אדם [כלל סג סעיף ג] שאף שהרמ"א החמיר בספק דקבוע שנתערב, מ"מ עיקר דין הקבוע שנוי במחלוקת ויש להקל ולסמוך על הרשב"א וכגון בנידון קבוע למפרע [לקח מן הקבוע קודם שנודע שיש איסור בשוק], וכן בתערובת חנויות [עייין לעיל (סעיף ג) דהיינו שידוע שיש בשוק חנות טריפה ואין ידוע איזו היא] שנחלקו בזה הפוסקים אי חשיב קבוע ד"ת.⁴³

בדברי הנקודות הכסף

בהג"ה בנקודות הכסף [מבנו של הש"ך] הקשה על הרמ"א שאסר ספק קבוע שנולד בו ספק נוסף ע"י שנתערב, מדברי הטור והרמ"א [או"ח סי' תלט ס"א] שכתבו שאם היו ט' ציבורים של מצה ואחד של חמץ ובא עכבר ונמל בפנינו מאחד מהם ואין ידוע מה נמל, ונכנס העכבר לבית, אם הכיכר קטנה באופן שיכול העכבר לאוכלה תלינן להקל, והטעם משום דהוי ספק ספיקא, ספק נמל חמץ או מצה ספק אכלו העכבר, ומבואר דכאשר מצטרף ספק נוסף לספק של קבוע מקילינן, ולמה נחלק הרמ"א [סעיף דידן] בספק קבוע שנתערב. ונאמרו בזה כמה תירוצים:

א [בנו של הש"ך תירץ [בנקודות הכסף] דשאני התם בדין חמץ דמכח הס"ס אמרינן שאין כאן חמץ כלל, משא"כ בתערובת שהחתיכה המסופקת נמצאת בודאי לפנינו, וכעין זה כתב השער המלך [פ"ב מאכ"א הי"א].

ב [המג"א [סי' תלט ס"ק ג] כתב שאם שני הספיקות לא נולדו ביחד, אלא תחילה נולד ספק בחתיכה ואח"כ נולד הספק הנוסף, אין בזה היתר של ספק ספיקא [והוי כעין קם דינא, דכבר הוכרעה החתיכה לאיסור], וכמבואר בשו"ע [סי' קי ס"ט] לענין ספק אחד בגוף ספק אחד בתערובת. וכתב המג"א דמה שהתירו הטור והרמ"א בנידון החמץ צ"ל דמיירי שהמעשה היה קודם ו' שעות דעדיין לא חל איסור חמץ, דבכה"ג אמרינן שעדיין לא נולד הספק, ורק כשהגיעו ו' שעות נולד הספק. עוד תירץ המג"א דכל זמן שהכבר בפיו של העכבר ואנו רואים אותו בבית אין מקום לדון כלל על בדיקת חמץ, ורק כאשר נעלם העכבר מעינינו אז נולד הספק, ובשעה זו נולד גם הספק השני שמא אכלו, ונמצא שנולדו שני הספיקות יחד. ולפי דברי המג"א האלו מתיישבת הקושיא

ביאורים והערות

לפנינו וכהרשב"א, או משום גזירה שמא יקח מן הקבוע וכהרא"ש], דלולי דין קבוע היינו הולכים אחר רובא דהיתירא, ולפי הש"ך יקשה דנימא דכיון שקבוע חידוש הוא לכן כל שנתערב שרי ולא יצטרכו ג' תערובות, ועיין היטב בפמ"ג [ש"ד ס"ק כג].

43. החכמת אדם הביא דוגמא נוספת שבה יש להקל והוא בפירש לפנינו, שנחלקו בזה אי הוי קבוע דאורייתא או דרבנן. והדברים צ"ע, דבפירש לפנינו כתב הש"ך [ס"ק כו'] דאין להקל אלא במקום הפסד מרובה, ואילו בחכמ"א משמע שיש להקל בזה גם בלי הפ"מ.

קנין הלכה

על הרמ"א שהחמיר בספק קבוע שנתערב, משום שהספק הראשון נולד קודם הספק השני והוא כספק אחד בנגוף וספק אחד בתערובת דאסרינג [סעיף ט].

ג] המנחת יעקב [כלל מג ס"ק מא] כתב ליישב דגבי עכבר הוי ספק קרוב לודאי שאכל את החמץ ובכה"ג שרי, והובאו דבריו בפמ"ג [ש"ד ס"ק כז].

סעיף ה

מקור הדין הוא ברשב"א [תורת הבית הארוך בית ד שער ב דף ל]. ועיקרו בא לומר שאם אדם לוקח מן הקבוע ובזמן הלקיחה עדיין לא נודע האיסור, ורק אחרי שכבר פרשה החתיכה נודע שיש כאן איסור, אמרינג בזה דין רוב והחתיכה מותרת ולא אמרינג קבוע למפרע.

ועיין לעיל [סעיף ג] שנתבאר שהפוסקים נחלקו בביאור דין זה:

א. הב"י כתב שהרשב"א מיירי רק בקבוע דרבנן, בתערובת חתיכות, שנודע שבין חתיכות ההיתר יש חתיכות אסורות, דמן התורה בטלי ברוב ורק מדרבנן לא בטלי משום דראויות להתכבד, ורק בזה התיר שלא גזרו בזה חכמים דין קבוע הואיל ועדיין לא נודע האיסור, אבל בקבוע דאורייתא כגון שעכשיו נודע שהבשר שבחנות פלוגית הוא טריפה, והאדם לקח מאחת החנויות ואינו יודע מהיכן לקח, בזה אמרינג קבוע למפרע וכשיטת הרא"ה [בבדק הבית שם ודלא כהר"ן].

ב. הש"ך [ס"ק יד] העתיק את דברי הרשב"א [במשמרת הבית] בדין זה, וכתב שהרשב"א מחלק בין שני אופנים של קבוע בחנויות:

א] אם נודע לבסוף שחנות פלוגית מוכרת טריפה והאדם אינו יודע מאיזו חנות לקח, זה הוי קבוע דאורייתא ואסרינג אף למפרע, וכדעת הרא"ה.

ב] אך אם אין יודעים איזה חנות מוכרת טריפה והאדם יודע מאיזו חנות קנה, זה הוי תערובת חנויות ואינו קבוע דאורייתא, ובזה סובר הרשב"א דלא אמרינג קבוע למפרע.

ג. הפר"ח [ס"ק צב] כתב דהרשב"א איירי אף בקבוע דאורייתא [כבציור הנ"ל שנודע שאחת החנויות מוכרת בשר טריפה ואינו זוכר מהיכן קנה], וסובר הרשב"א כהר"ן דלא אמרינג קבוע למפרע אף באיסור דאורייתא.

להלכה: הבאנו [סעיף ג] שהפמ"ג [ש"ד סוס"ק יד] כתב שכיון שפשט דברי הרשב"א נראין כהפמ"ג, לכן אין לגעור במו שמיקל בקבוע למפרע במקום הפסד מרובה, אף בקבוע דאורייתא. והפמ"ג בסעיף זה [ש"ד ס"ק כת] כתב וז"ל וכבר כתבנו דהמיקל אף בקבוע גמור הניכר קודם שנודע התערובת כהר"ן לא הפסיד עכ"ל, ולא כתב דוקא בהפסד מרובה.

כתב עוד השו"ע ומקורו ברשב"א הנ"ל, דליקח מכאן ולהבא אחרי שנודעה הטריפה אסור, ובחתיכות הראויות להתכבד האיסור הוא מן הדין שהרי אינן בטילות והו"ל קבוע מדרבנן, ובחתיכות שאינן ראויות להתכבד ה"ז מותר מן הדין שהן בטילות ברוב, ומ"מ אסור ליקח משום שאין הכל בקיאות בזה ויטעו בין ראויה להתכבד לאינה ראויה.⁴⁴

הטור כתב לתמוה על הרשב"א, וס"ל דמן הדין יש לאסור גם חתיכות שאינן ראויות להתכבד הואיל והוי קבוע וכל קבוע דכמתצה על מחצה, והב"י תמה על הטור דאין כאן קבוע דלא מיירי באופן שחנות אחת מוכרת טריפה והאחרות מוכרות כשירה והאדם אינו יודע

קנין הלכה

פרטי דינים בהא דאסר השו"ע גם חתיכה שאינה ראויה להתכבד

- א. הפוסקים נחלקו אם איסור זה שחידש הרשב"א שלא ליקח אף מחתיכה שאינה ראויה להתכבד [אף שמן הדין היא במילה ברוב] אוסר גם בדיעבד:
- א [הש"ך [ס"ק ל] כתב דמהתו"ח וביותר מסימני התו"ח משמע לאסור אף בדיעבד.⁴⁵ גם הט"ז [ס"ק ד] פירש לאסור אף בדיעבד, וכתב שהוא מחמת גזירה שמא יקח מן הקבוע.
- ב [הפר"ח [ס"ק כב] התיר בדיעבד אף אם לקח במזיד.
- ג [הפמ"ג [ש"ד ס"ק ל] כתב דאף אם נתיר בדיעבד אין זה אלא בשוגג ולא במזיד.
- ב. כתב הש"ך [ס"ק לא] דהאיסור שחידש הרשב"א הוא רק במקולין דשכיחי ביה רבים, ואם יתירו חתיכות שאינן ר"ל עלולים למעות ולהתיר גם חר"ל, אבל ליחיד בביתו שרי, ודלא כהפנים מאירות שאסר אף ליחיד בביתו. [גם הט"ז [ס"ק ה] אסר אף ליחיד בביתו, דס"ל דהטור חולק על הרשב"א ואוסר מן הדין משום תרתי דסתרי, דלא יתכן ליתן ב' דינים סותרים בחתיכות שנחתכו מנוף אחד, שהראויות להתכבד יאסרו ואלו שאינן ראויות תהיינה מותרות].
- ג. הפמ"ג [ש"ד ס"ק לא] הסיק שמסתבר שאיסורו של הרשב"א [שלא ליקח חתיכות שאינן ר"ל אף שמן הדין במילות הן] נאמר רק כל זמן שעדיין יש במקולין חתיכות הראויות להתכבד, דשייך לגזור שמא יקח גם מהן, אך לאחר שנלקחו מהמקולין כל החתיכות הראויות להתכבד מסתבר להתיר, ודייק כן גם מהמנחת יעקב.⁴⁶

ביאורים והערות

מאיזו לקח, אלא מיירי שבתוך חנות אחת נתערבו מיעוט חתיכות של טריפה, ובוזה פשוט דחתיכות שאינן ראויות להתכבד בטילות מן הדין.

והד"מ [ס"ק ו] והפרישה [ס"ק טו] והב"ח ביארו שהטור סבר שהרשב"א מיירי בתערובת חנויות, כלומר שעשוי נודע שחנות אחת מוכרת בשר טריפה [או עכ"פ רוב טריפה] ואין יודעים איזו היא, ולכן תמה הטור שגם זה הוי קבוע ואין בזה ביטול ברוב כיון שכל חנות עומדת בפ"ע, וכיון דהוי קבוע וכמחצה על מחצה אין בזה גם דין ביטול ברוב ולכן גם חתיכות שאינן ראויות להתכבד אסורות מן הדין. והט"ז [ס"ק ה] כתב לתמוה על פירוש זה שפירשו הד"מ והפרישה בדברי הרא"ש, ולכן כתב הט"ז לבאר דברי הטור, דס"ל שאם נתערבו חתיכות איסור מבהמה אחת אשר חלק מהן ראוי להתכבד וחלק אינו ראוי להתכבד, והראויות להתכבד אינן בטילות, גם אלו שאינן ראויות להתכבד אינן בטילות, דלא יתכן שבהמה אחת תהא חלקה מותרת וחלקה אסורה, וראה בזה עוד להלן. גם הש"ך [סוס"ק יד] הוכיח שהטור לא איירי באופן הנ"ל של תערובת חנויות, אמנם הש"ך לא כתב ביאור בדברי הטור.

45. ומה שהקשה הט"ז אדיוקא דשל רבים מקילינן טפי משום דמדכרי אהדדי תירץ בנקוה"כ בב' אופנים, עיי"ש.

46. תוספת עיון

כתב החו"ד [ס"ק ה] דכל מה דאמרינן שאם לקח מן הקבוע ואח"כ נודעה הטרופה, [כגון שהפרישו את כל הריאות ואז נמצאה טריפה באחת הריאות] דיינינן לחתיכה זו כפירשה מן הרוב ושריא, היינו דוקא באופן שאם היתה הטרופה ידועה באותה שעה היתה לפנינו תערובת, והיינו שבשעה שנמצאה הטרופה בריאה כבר נתערבו הריאות וא"א לידע איזו בהמה טריפה, דאמרינן שמשעה שנתערבו הריאות כבר נולד הספק בבהמות וכולן מעורבות [ויש בזה הכרעת דין דכל דפריש מרובא פריש אף שעדיין לא נודע לנו הספק], אבל באופן שכאשר האדם לקח מן הבשר עדיין לא נתערבו הריאות, ואילו היתה הריאה הטרופה נודעת לנו היינו גם יודעים איזו בהמה טריפה, ונמצא שבזמן לקיחת הבשר עדיין לא היו הבהמות בגדר תערובת ולא נולד בהן ספק, לא שייך לומר על הבשר הכרעת דין כל דפריש, והספק נולד בשעה שנתערבו הריאות כאשר הבשר כבר נמצא בבית, ובכל כה"ג אמרינן שהבית הוא מקום לידת הספק והוי קבוע מדרבנן, ואין היתר של כל דפריש מן החתיכה.

וכן כתב החזו"א [סי' לו סוס"ק יז ד"ה הא], ועיין היטב בפמ"ג [ש"ד ס"ק לו ד"ה ובחקירה השניה], וצ"ע.

קנין הלכה

דין ביטול ברוב בתרתי דסתר

כתב הט"ז [ס"ק ה] שאם בהמה של טריפה נחתכה לחתיכות חלק מהן ראויות להתכבד וחלק אינן ראויות להתכבד, ונתערבו כל החתיכות ברוב חתיכות של היתר, אין בזה ביטול ברוב אף לגבי החתיכות שאינן ראויות להתכבד, דלא יתכן שבגוף אחד של בהמה יהיו חלק מהחתיכות מותרות וחלק אסורות, וכן כתב החו"ד [סי' ק ס"ק ו]. והוסיף הט"ז דמה שמצינו [סי' ק-קא] בתערובת חתיכה הראויה להתכבד שאם נחתכה חתיכה אחת לחתיכות שאינן ר"ל, הותר ממ"ג היינו באופן שהיתה רק חתיכה אחת של איסור ועכשיו הותרו כולן. והש"ך בנקוה"כ חלק על הט"ז בתרתי:

[א] כיון שעיקר הא דאין ביטול ברוב בהה"ל אינו אלא מדרבנן, מסתבר שאין לחוש אם חלק יהא אסור וחלק יהא מותר. [ב] אף בדאורייתא אין בכך כלום אם הדין נותן להתיר חלק אחד ולא להתיר חלק אחר, וכשם שלענין דין קבוע כמחצה על מחצה אם שתי חתיכות פירושו מאותה חנות, חתיכה אחת פירשה בפנינו וחתיכה אחת פירשה שלא בפנינו, אוסרין את זו שפרשה בפנינו ומתירין את האחרת, וראה להלן בתוספת עיון.

להלכה: כתב הפמ"ג [מ"ז ס"ק ה] שאינו מורה בזה לא איסור ולא היתר וכשאין הפ"מ יש לאסור אף ליחיד בביתו.

דין קבוע כמחצה על מחצה בתרתי דסתר

עיי' בפמ"ג [מ"ז ס"ק ה] שהביא את המעשה שהיה בק"ק וילנא בבהמות שנשחטו ונמצאה אחת מהן טריפה, וקודם שנודע נלקח חלק מהבשר מבהמה אחת וחלק אחד נשאר במקומו, ונסתפקו אי אמרינן שהבשר שנלקח מותר כדין כל דפריש, והבשר שבמקולין אסור משום דין קבוע, או דא"א לנהוג תרתי דסתר באותה בהמה, ומחמת דין קבוע כמע"מ הנאמר על הבשר שלא פירש נאסור גם את המקצת שפירש, א"נ איפכא מחמת דין כל דפריש נתיר הכל. ונחלקו בזה גדולי הדור:

- א. הבית הלל ומהר"ש קאיידנוויר אסרו הכל, וכך נקט בספר בכור שור [דף מב מובא בפת"ש].
- ב. הר"ר העשיל התיר הכל.
- ג. הפר"ח [ס"ק כג] והכרתי ופלתי [ס"ק יט] נקטו שמה שפירש הותר ומה שנשאר אסור. וכן מבואר לכאורה גם בש"ך [נקוה"כ על הט"ז ס"ק ה], וכן נקט השאלת יעבין [סו"ס ס] והחת"ס [שו"ת סי' צט]. ועיי' בחו"א [סי' לו ס"ק יז ד"ה בפ"ת] שכתב דלכל שלשת הדעות יש מקום בסברא, ולכן לדינא יש לאסור את הבשר שלא פירש, שלגביו יש ב' סברות לאסור, ולהתיר את מה שפירש שלגביו יש ב' סברות להתיר. והפת"ש [ס"ק ד] ציין לספר שב שמעתתא [ש"ד פרק ג-ד] שקישר נידון זה לנידון חזקת האם מהניא לבת [כתובות דף יג].

לקח מן התערובת ואח"כ נודעה הטריפה דין שתיים האחרונים

כדין כל דפריש מרובא פריש כתבו הראשונים [רא"ש פ"ה חולין סי' ה] דשניים האחרונים אסורים. וכן מבואר בטור [יו"ד סוס"טז וסוס"י נז] וברמ"א [להלן סעיף ו]. וכתב הב"י [בסי' נז] דהטעם פשוט דבשניים אחרונים ליכא רובא. ולפי"ז כתב בשו"ת דרכי נועם [מהרב ר' מרדכי הלוי אב"ד מצרים] והובא בכרתי ופלתי [ס"ק יא], שגם בנידון דסעיף דידן שלקח מן החנויות ואח"כ נודעה הטריפה שתיים האחרונות אסורות, ולכן אם ידוע מי לקח את השתיים האחרונות אסור לו לאוכלן. [והוסיף עוד שאם אין ידוע מי לקח את השתיים האחרונות כולם אסורות, שהרי ידוע שבין עשר החתיכות האלו (המפורזות עכשיו בבתי העיר) יש חתיכות שהן טריפה ולא הוכרעו מעולם להיתר, שהרי נלקחו באחרונה].

קנין הלכה

גם בשו"ת נודע ביהודה [סי' טז] ובשו"ת חת"ס [סי' צט, הובא בפת"ש ס"ק ד] נקטו בפשיטות כהדרכי נועם לאסור ב' האחרונות. והכרתי ופלתי [שם] חלק על הדרכי נועם, והביא מלשון הרשב"א שכתב לגבי תערובת בעלי חיים דאם נעקרו כולם, כולם מותרים, וא"כ ה"נ כיון שהספק נולד אחרי שנעקרו כולם, וכל חתיכה נמצאת במקום בו היא מופרשת מהמקום שבו היתה הקביעות, כולן מותרות.

ובספר בינת אדם [שער הקבוע סי' ו] הביא דתשובת גאוני בתראי [סי' יז] כתבו הגאון בעל אפי רברבי והב"ח דגם אותם שלקחו את השניים האחרונים מותרים. עוד הביא הבינ"א [שם סי' ז] את תשובת בעל הבית מאיר שלמד מסתימת דברי הרשב"א והרא"ש והטור שגם השניים שנלקחו באחרונה מותרים, דאת"ל שסברו שיש לאוסרם לא היו שותקים מלפרש זאת.⁴⁷ ובסברת ההיתר כתב בעל הב"מ שהוא משום דדברי הבה"ג שאסר שניים אחרונים נאמרו רק כאשר התערובת עמדה במצב של קביעות ופירש ממנה אחד אחד, דשניים אחרונים שלא פירשו ונשארו במקום הקביעות אסורים, עכ"פ להפרישן לכתחילה, אבל אם נתפזרו באופן שלא נשאר רוב במקום אחד כולן שוין לטובה לדון עליהם בדיון כל דפריש, וא"כ ה"ה בנלקח הכל קודם שנודע בדיעבד אמרינן על כל אחד ואחד כל דפריש.

ועיין בפמ"ג [ש"ד ס"ק ל] שהביא את דברי הכו"פ הנ"ל וכתב דכן ההלכה.

והבינ"א עצמו [שם סי' ו] נטה לאסור שניים האחרונים, וגם אחרי שהעתיק את תשובת בעל הב"מ הנ"ל [סוף סי' ז] סיים וז"ל ובתשובת מורי הגאון בעל נוב"י [סי' טז] נראה להדיא שאוסר שני האחרונים, עכ"ל. גם החזו"א [סי' לו ס"ק ד ד"ה והא] נקט לאסור ב' האחרונים, והוסיף דמה שנקט הרשב"א דאם נתפזרו כולן מותרים, הכוונה שבטל מהם דין קבוע ומותר ליטול אחד אחד ולהתיר מדיון רוב, אבל פשוט דלאחר שיטלו מהן את רוב החתיכות וישארו שניים אחרונים הרי הם אסורים.⁴⁸

סעיף ו

זבחים דף עג. ונמשוך ונקרב חד מינייהו וכו' עד ע"ב אלא אמר רבא משום קבוע.

ביאורים והערות

47. וז"ל בעל הב"מ שם, כבר כתבתי בספרי כמה פעמים שנוח לי יותר ללמוד מסתימת הראשונים מאשר ללמוד מפירושן של האחרונים וכו' עכ"ל.

48. תוספת עיון

לקח אדם אחד את רוב החתיכות

הפמ"ג [ש"ד ס"ק לו ד"ה החקירה הא'] דן במקרה שאדם אחד נטל את רוב החתיכות אם אכתי אמרינן בזה דכל דפריש מרובא פריש, או דנקטינן לחומרא דאיסורא ברובא איתא. וכתב דנראה שאם נטלן בבת אחת יש לאסור, דלחומרא אמרינן בזה דאיסורא ברובא איתא. [אמנם אין להתיר מחמת זה את הנשארים, וכמבואר בבינ"א (שער הקבוע אות לב) בשם תשובת גאוני בתראי (סי' ו בתשובת הגאון מוהר"ר העשיל), דלא כמו שדן לומר שם הגאון בעל חלקת מחוקק].

ועיין בש"ך [ס"ק לד] שכתב לשון הרשב"א [תורת הבית] שדוקא פירשו מיעוטן שרי דאמרינן שהאיסור נשאר ברוב, ומדייק מזה הש"ך שאם פירשו מחציתן ה"ז אסור, ודלא כהפרישה.

גם בחזו"א [סי' לו ס"ק ד ד"ה שכתין נקט כן, דאם לקח בבת אחת את רוב החתיכות או מחציתן אסור, אך אם לקח אחת אחת ונתקבצו אצלו רוב החתיכות ה"ז מותר, אף שבשעה שנולד הספק יש אצלו רוב חתיכות, דכבר הותרה כל אחת בפ"ע בזמן הלקיחה.

ולענין מי שלקח מן הדוכן חתיכה אחת חתיכה עד שנתקבצו אצלו רוב החתיכות, ובזמן יציאתו מן החנות יש בידו רוב, הפת"ש [ס"ק ד] הביא משו"ת חת"ס שכתב שהלומדים נסתפקו מה נקרא שעת הפרישה, בלקיחה מן הדוכן או ביציאה מהחנות, והחת"ס נקט בפשיטות שהלקיחה מהדוכן היא שעת הפרישה, ויש לציין דכן מבואר גם בדברי מוהר"ר העשיל [שו"ת גאוני בתראי סי' ו].

קנין הלכה

בגמ' מבוארים כמה יסודות בדין רוב וקבוע:

א. תערובת יבש ביבש שאין בה דין ביטול ברוב [כגון בבע"ח דחשיבי ולא בטלי] אין ליקח אחד מן התערובת ולומר שהוא מן הרוב, והטעם משום שהאיסור קבוע כאן והוא כמחצה על מחצה. [וכתבו הראשונים דאף שמן התורה אין כאן דין קבוע, כיון שהאיסור אינו ניכר במקומו, ועוד שמן התורה גם בעלי חיים בטלים ברוב ורק מדרבנן אינם בטלים, ונמצא שמן התורה התערובת כולה מותרת].

ב. עוד מבואר בגמ' שאם האדם יגרום לבעלי החיים האלו לגודל ממקומם יתבטל מזה דין קבוע [מעיקר הדין, דלמסקנא גזרינן בזה וכדלהלן], ונוכל לילך אחר הרוב. ונחלקו הראשונים בביאור דין זה:

א [רש"י ד"ה וניכבשינהו] פירש שהאדם גורם לכל בעלי החיים לנוע וללכת, ובטל דין קבוע מן התערובת, דלא נאמר דין קבוע אלא כאשר הבע"ח עומדים ולא כאשר הם נדים והולכים. ומעתה יכול האדם [מעיקר הדין] למשוך אחד אחד מהתערובת ולומר שהוא מהרוב, שהרי אין כאן קבוע.

נמצא דלפי רש"י יש בזה שני שלבים:

א. ע"י שגורמים לכולם לגודל אין כאן קבוע [ועדיין היא תערובת אסורה]. ב. אחרי שאין כאן דין קבוע מותר ליטול אחד אחד מהתערובת.⁴⁹

ב [מדברי תוס' [זבחים עג: ד"ה וניכבשינהו] נראה שלא פירשו כרש"י שיש כאן שני שלבים אלא שלשיטתם אין כאן ביטול ברוב כלל, אלא שע"י שכובשן גורם לכך שיפרשו הבע"ח מן התערובת אחד אחרי השני, והקשו בגמ' שבכה"ג אין זו לקיחה מהקבוע שהרי פירשו מעצמם.

והקשו תוס' שגם בזה יש דין קבוע, כמבואר בגמ' פסחים [דף ט:]: שאם נטל עכבר בפנינו מן הקבוע יש בזה דין קבוע. ותיצו דצ"ל שכובשן באופן שלא יראה את הפרישה מהתערובת.⁵⁰

ג [הרשב"א [תורת הבית הארוך בית ד שער ב דף ל.]: מפרש שמדובר באופן שהכבישה גורמת לכל הבע"ח להתפזר, ובאופן זה שכולם התפזרו הותרו כולם, דלכל אחד ואחד אמרינן דמרוכב פריש.

והוסיף הרשב"א דכאשר נתפזרו כולן ה"ז מותר אף אם נתפזרו בפנינו, שהרי נתבטלה הקביעות ולא מיקרי שנולד הספק במקום הקביעות. [רק כאשר התערובת נשארה קבועה במקומה ופירש אחד ממנה, אז אמרינן שאם פירש בפנינו ה"ז אסור משום שנולד הספק במקום הקביעות].⁵¹

ביאורים והערות

49. וכשיטת רש"י בגמ' זבחים [הנ"ל] פירש הרא"ש ביומא [פ"ח סי' טו] בביאור הגמ' דיומא, שאם היו ט' נכרים ויהודי אחד בחצר ופרשו כולהו נתבטלה קביעותם, ואם בשעה זו של ביטול הקביעות פרש אחד מהם לחצר אחרת ונפלה עליו מפולת, הו"ל פרישה ממקום שאינו מקום קביעות, ובזה נקטינן דאזלינן בתר רובא אף בפיקוח נפש, עיי"ש.

50. הפר"ח [ס"ק כח] כתב דמיירי באופן שעומד מאחורי גדר וזורק אבן לכיוון הבע"ח, וזה יגרום להם לפרוש מהתערובת אך לא יראה את הפרישה, והחכמ"א [סי' סג ס"ה] הביא את דבריו. [ובשטמ"ק [זבחים עג: אות א] מבואר שדי בזה שנסוג פנינו אחור באופן שלא נראה את הפרישה].

ובספר בית מאיר [תשובה סוף סימן קי] תמה למה בכה"ג לא חשיב פירש בפנינו, אטו בראיית העין תליא מילתא, והא כיון שיודע שאחד מהן פורש מיקרי שנחשב הספק בעת היציאה מהקבוע. ולכאורה י"ל דמתוך שאינו יודע באיזה רגע נעשית הפרישה וגם אינו יודע כמה בע"ח פורשים, לא מיקרי שנולד הספק בזמן הפרישה.

51. וכתב הגר"א [ס"ק יז] שלפי הרשב"א מיירי בדוקא באופן שכולם נתפזרו, והיינו שאינם נדים יחד אלא כל אחד הולך בפ"ע, שבאופן זה מתעורר הספק על כל אחד בנפרד מה הוא ואמרינן בו שהוא מהרוב, וכשם שאם פירש אחד מהתערובת אמרינן שהספק נולד עליו

קנין הלכה

ג. יסוד נוסף שנתחדש בגמ' [זבחים עג:] הנ"ל הוא גזירה שמא יקח מן הקבוע, והיינו דאף שמעיקר הדין היה לנו להתיר ע"י שניידי ולסמוך על הרוב וכפירושי הראשונים דלעיל, מ"מ גזרו רבנן שלא לעשות כן, 52 גזירה שמא יקח מן הקבוע, 53.

ונחלקו הראשונים בגזירה זו:

א] שיטת הרשב"א:

הרשב"א [תוה"א בית ד שער ב דף ל.]. פירש שהגזירה היא רק כאשר האדם גורם במתכוין לפרישה, והיינו שמנייד את כולן [א"נ שכבש את כולם במקום זה עד שנדו מעצמן משם], אך אם פרשו מעצמן מן התערובת [שלא בפנינו] אין גזירה ואוליגן בתר רובא, וכן אם נתפורו כולם מאליהם בלי שהאדם גרם לכך הותרו כולן, וזה אף אם נתפורו בפנינו, דכיון שבטלה הקביעות לא מיקרי שנולד הספק במקום הקביעות.

וכשיטה זו כתב גם הרא"ש [פ"ז סי' כא] בשם השאלות דרב אחאי.

ב] שיטת תוס' והרא"ש:

תוס' [זבחים דף עא.]. והרא"ש [חולין פ"ז סי' כ] נוקטים שהגזירה שמא יקח מן הקבוע נאמרת בכל מקרה, גם כשפרשו עצמן שלא ע"י מעשה אדם, 54.

והקשה הרא"ש א"כ איך התיירו בשר הנמצא ביד נכרי בעיר שיש בה חנות אחת של איסור, למה לא גזרינן שמא יקח מן הקבוע. ותירץ שבקבוע הניכר לא גזרו שמא יקח מן הקבוע, כיון שיש חנות אחת ידועה המוכרת נבילה ונוהרים בנ"א מליקח מן הקבוע, ורק בקבוע שאינו ניכר גזרו, וכן כתבו התוס' שם, 55.

ג] שיטת ר"ת:

תוס' [חולין דף צה. סוד"ה הכא], סנהדרין [דף פ. בסוה"ד], וזבחים [דף עא.]. והרא"ש [פ"ז חולין סי' ז] הביאו את דברי ר"ת שהתיר בעדר שנכנס בו זאב ודרס א' מהכבשים, דאם פירש אחד מן התערובת שרינן מדין כל דפריש מרובא פריש. ותמהו עליו דהא בגמ' [זבחים דף עג:] מבואר דגזרו שמא יקח מן הקבוע, ועוד הקשו מטבעת של ע"ז שנתערבה ופירשו מיעוט למקום אחר דאסורי, וכתבו תוס' והרא"ש דלכאורה ר"ת סובר שהגזירה היא רק בקדשים ולא בחולין, אך תוס' והרא"ש נקטו דאין חילוק זה מסתבר, 56.

ביאורים והערות

בעת פרישתו [אם פירש בפנינו] או בשעה שמצאנוהו בחוץ [אם פירש שלא בפנינו], כן אם פירשו כולן ונתפורו כל אחד בפ"ע הרי אנו מעוררים ספק על כל אחד בפ"ע, משא"כ אם לא נתפורו רק כולם נדים יחד עדיין לא נתעורר ספק נפרד על אף אחד מהם, והרי הם כבתחילה דכשם שכאשר עמדו כולם יחד בתערובת לא אמרינן דנולד הספק על כל אחד בנפרד, כך אם נדים כולם יחד.

52. ואף לרש"י ורשב"א שביארו בגמ' דע"י דניידי אין כאן קבוע כלל, מ"מ כתב הרשב"א דגזרו שמא לא יגרום להם שינדודו אלא יקח ממקום קיבוצם.

53. ועיין פמ"ג [ש"ד סוס"ק לג] שכתב שגזירה זו היא אף באיסור דרבנן.

54. הרשב"א [תוה"א בית ד שער ב דף ל.]. כתב דר"י בעל התוס' הביא ראייה לשיטה זו שאפילו פרשו מעצמן אסור מהגמ' [זבחים דף עד.]. דטבעת של ע"ז שנתערבה בק' טבעות ופירשו מ' למקום אחד ונתערבו באחרות שרו, ומשמע הא לא נתערבו אסורין, ואמאי לא אמרינן בהו כל דפריש מרובא פריש, ומוכח מזה שגזרו שמא יקח מן הקבוע. והרשב"א שם דוחה די"ל דמיירי שפרשו לפנינו ולכן ל"א בזה דמרבא פרשו.

55. ואפשר דלדעת הרשב"א שאסר רק כשגרם להפרישם במתכוין תהא גזרה זו קיימת גם בקבוע הניכר, וצ"ע.

56. ולענין טבעת של ע"ז יש שדנו לומר דע"ז חמירא טפי ולכן גזרו בה כמו בקדשים.

ועיין בתוס' [זבחים וסנהדרין] שדנו לומר עוד ביאור בדעת ר"ת בהא דגזרו בטבעת של ע"ז, דרק בבעלי חיים התיר ר"ת ולא גזר שמא

קנין הלכה

ועיין מה שיובא להלן בדברי המ"ז [ס"ק ז] בחילוק זה בין קדשים לחולין.
 הפמ"ג [ש"ד ס"ק לו ומ"ז ס"ק ו] הביא כמה אופנים שנתבארו בראשונים ובפוסקים בשיטה זו של ר"ת.
 עיין בפת"ש [ס"ק ו] שהביא בשם הרדב"ז [סי' שעג] דאף שלא קי"ל כר"ת היינו בודאי איסור, אך בספק איסור כגון
 ספק דרוסה [שאינן יודעים אם דרס ביד או בשן] ונתערב, מותר לכובשן ולניידם וכל דפריש שרי חוץ מב' האחרונות,
 ומקליגין בכה"ג כר"ת [שלא לגזור שמא יקח מהקבוע], מכיון שגם אם יקח מן הקבוע הוי כס"ס שאין זה אלא ספק
 איסור. 57

פסק הלכה בדין גזירה שמא יקח מן הקבוע

השו"ע העתיק את דעת הרשב"א שהגזירה היא רק כשהפרישם בידים ולא בפרשו מאליהם, וגם הרמ"א לא נחלק עליו בזה. אמנם
 המ"ז [ס"ק ו] והש"ך [ס"ק לו] הביאו דעת כמה פוסקים שכתבו כשיטת הרא"ש שאף בפרשו מאליהן יש איסור [מהרא"י בהגהות
 שערי דורא, רש"ל סי' כג, איסור והיתר כלל כו דין יא], וגם הביאו שהרמ"א גופיה כתב [תורת חטאת] שטוב להחמיר, וכתב
 הפמ"ג דמשמע שהש"ך פסק כהרא"ש.

המנחת יעקב [כלל מג אות ג, הובא בפמ"ג ש"ד ס"ק לו ובהגהת רע"א על הש"ך ס"ק לו] כתב דבמקום הפסד מרובה יש להקל
 כהשו"ע והרמ"א שאין איסור בנפרש מאליו מן התערובת. וכ"כ החכמ"א [כלל סג ס"ה] דהכי נהוג להחמיר כהרא"ש אם לא
 במקום הפ"מ.

פירוש מן הקבוע קודם שנודע הספק

כתב הש"ך [ס"ק לג] דאף להסוברים שגם בפירשו מאליהן גזרינן שמא יקח מן הקבוע, מ"מ אם בומן שלקח מן הקבוע עדיין לא
 נודעה הטריפה ולא נולד הספק לא גזרינן, וכך מפורש בשו"ת הרא"ש 58, 59

ביאורים והערות

יקח מן הקבוע [פרט לקדשים], שהואיל ודרכן לפרוש מעצמן לא חיישינן שיבוא ליקח מהקבוע, משא"כ חפצים כגון טבעת. שאין דרכה
 לפרוש מעצמה בזה גזרינן שמא יקח מן הקבוע אף לר"ת. שיטה זו היא המקור לדברי הב"ח [אות יב] המובאים בש"ך [ס"ק לו], עיי"ש
 בב"ח שכתב דבריו גם בשיטת הרשב"א, והש"ך נחלק עליו ודחה דבריו.

57. תוספת עיון

הר"ן [חולין דף לג: בדפי הרי"ף] חולק על כל עיקר הך גזירה דשמא יקח מן הקבוע, וסובר דאף בהפרישן במתכוין לא אסרו, ומה שאמרו
 בגמ' דאסור לכובשן ולגרום להם לפרוש היינו באופן שפורשים בפנינו, וזה מקור הדין שאם פרשה חתיכה בפנינו אין היתר של רוב, דס"ל
 לר"ן שדין זה אינו מהתורה אלא מדרבנן גזירה שמא יקח מן הקבוע. [והיינו דסובר הר"ן דרק כאשר הישראל לקח מן הקבוע נאמר הדין
 דהוי כמחצה על מחצה, דנולד הספק בשעת הלקיחה במקום הקביעות, אך כשפירש לפנינו אין לנו התייחסות לחתיכה זו דנימא שנולד
 עתה הספק בה, ורק כשנבוא ליקח אותה לדינו אז אנו מסתפקים בה ואז היא במצב של פרישה, ורבנן גזרו ונתנו למה שפירש לפנינו דין
 קבוע].

58. כתב הש"ך דזה דלא כהרשב"א שכתב דלפי הסוברים דפירש ממילא אסור ה"נ פירש קודם שנולד הספק. ודברי הרשב"א לכאורה
 צ"ב דאמאי נימא דמתוך שהחמיר הרא"ש בפירש ממילא יחמיר גם בפירש קודם שנולד הספק, וצ"ל דהרשב"א סובר דלשיטתו שהגזירה
 שמא יקח מהקבוע הוא במתכוין להפרישן, י"ל דזה דוקא במתכוין להפרישן כדי להתירם וממילא לא שייך לאסור זאת קודם שנודעה
 הטריפה, אך להסוברים שאפילו פירש ממילא אסור למה יהא מותר בפירש קודם שנולד הספק. אמנם הרא"ש עצמו סובר שלא גזרו בזה
 וכפי שמבואר טעמו בש"ך.

59. תוספת עיון

במקרה שידוע לאחרים שיש חנות טריפה אך האדם הזה לא ידע זאת, דן הפמ"ג ומסיק לאסור אף בדרכנן. וכתב בספר בדי השולחן

קנין הלכה

שיטת הטור והסתירה בדבריו

הטור [סוף סי' מז] הביא דברי הרא"ש [פרק אותו ואת בנו סי' ה] בשם הבה"ג שאם נתערבה בהמה שאסור לשוחטה היום מדין אותו ואת בנו [שהיום נשחטה אמה או בתה] בבהמות של היתר, מותר לכובשן ולניידן ולהתיר לשחוט את הפורשים פרט לשתיים אחרונות, וכן פסק השו"ע [שם סי' ב].

וכתב הטור [סוף סי' נז] דאם נתערבה בהמה שנאסרה מדין דרוסה בבהמות של היתר, מותר לכובשן ולניידם ולהתיר את הפורשים פרט לשתיים אחרונות. והקשה הב"י [שם] דהטור סותר מה שכתב [סי' קי] דגורינגן שמא יקח מן הקבוע, ולכן השו"ע [סי' נז] לא הביא את דברי הטור האלו. ומה שפסק השו"ע [סי' מז סעי' יב] את ההיתר של ניכבשינהו דניידי כתב הפמ"ג [ש"ד ס"ק לב] דסובר השו"ע שלענין אותו ואת בנו לא גורינגן שמא יקח מן הקבוע שהרי למחר מותר לשוחטו, ומשום יום אחד לא יכשל שיקח מן הקבוע.

בדברי הרמ"א בשם חמיו

לענין הסתירה הנ"ל בדברי הטור ברין ניכבשינהו דניידי כתב הרכי משה [אות ד] בשם חמיו הר"ר שכנא שיש להבחין בין שני מקרים:

א. במקרה שע"י שכבשן והנידם נדו רק מקצתם והשאר נשאר במקום הקביעות, בזה גזרו שמא יקח מן הקבוע וגם אלו שפרשו אסורים.

ב. אך במקרה שע"י הכבישה נדו כולן ולא נשאר קבוע כלל, בזה אם מעתה פירש אחד מהן שרי, ולא גזרו בו שמא יקח מן הקבוע כיון שכבר נעקרה כל הקביעות, ובוה נותר כל מה שפירש מהבע"ח הנדים פרט לשניים האחרונים, ובוה איירי הטור [סי' מז וסי' נז].⁶⁰

וכתב הד"מ [הובא בטור או"ח סי' שכמ] דאכן זו דעתו שיש חילוק בין פירשו כולן לפירשו מקצתן.

והט"ז [ס"ק ז] הקשה על הרמ"א שבגמ' [זבחים] לא התירו לכובשן ולנייד אותם אף שהכוונה בגמ' שיפרשו כולן,⁶¹ וכתב הש"ך [נקודות הכסף] שלכתחילה מודה הרמ"א שאסור לכובשן ולניידם אף באופן שיפרשו כולן, ורק בדיעבד שכבר עשה כן התיר הרמ"א.⁶²

עוד הקשה הט"ז דאין ראיה מהטור [או"ח סי' שכמ], דהתם לא עסקינן כלל בגזירה שמא יקח מן הקבוע שהרי איירי התם בהלכות פיקוח נפש ולא שייך לאסור בזה ממעם גזירה.⁶³

ביאורים והערות

דמסתבר שזה רק לפי הרא"ש, אך לפי הרשב"א שהגזירה היתה רק במתכוין להתיר, י"ל שבציוור זה שהאדם לא ידע כלל שיש איסור לא גזרו. ולכן במקום הפסד מרובה שמקילין כהרשב"א י"ל דלא יאסר.

60. וכתב בספר בית יצחק למהרי"א חבר דגם בפירש לפנינו מותר, שהרי אין כאן קבוע כלל.

61. ולכאורה י"ל שהרמ"א פירש לגמ' [זבחים] כשיטת תוס' ורא"ש שהבאנו לעיל דלא מיירי שפירשו כולן אלא רק פירשו מקצתן, וא"כ י"ל שכאשר פירשו כולן אכן שרי. אלא דיקשה למה לא מצאנו בגמ' [זבחים] עצה לכבוש ולנייד את כולן [וכפי שאכן פירש הרשב"א, וכפי שהבאנו לעיל].

62. ולכאורה צ"ב דאם אכן מודה הרמ"א שלכתחילה אסור לניידם אף אם ינודו כולם, א"כ לא נתיישבו דברי הטור [סי' מז וסי' נז] שהתיר לניידם לכתחילה.

63. ואולי עיקר כוונת הד"מ להביא ראיה שע"י שניידו כולן, אף כולן ביחד נעקרה הקביעות מכולם, ומעתה אין הפורש נידון כפורש מן הקבוע. [ומעתה יש בזה ב' נפק"מ, א. לענין פיקו"נ אזלינן בתר רובא כיון שנעקרה הקביעות ואין זה פורש מן הקבוע. ב. לא גורינגן בזה

קנין הלכה

הט"ז עצמו מבאר את חילוקו של חמיו של הרמ"א באופן אחר, והיינו דשיטת הטור היא דבכובשם ומניידים יש ב' דרגות חלוקות של גזירה שמא יקח מן הקבוע:

[א] באופן שפרשו מקצתם אסרינן ומחמרינן טפי, שהרי אם יפרשו בפנינו יהא בזה דין קבוע, ולכן יש לגזור אף אם פרשו שלא בפנינו.⁶⁴

[ב] אך אם בשעה שהנידים פרשו כולן, בזה אין כ"כ חשש שיקח מהקבוע, שהרי פרישת כולן היא מציאות שונה לגמרי שאין כאן קבוע כלל, ואם נקל בזה לא יבואו לטעות וליקח מן הקבוע, ומ"מ בקדשים אסרו בזה.⁶⁵ ולכן בגמ' [זבחים] לא מצאנו היתר לכובשן דהתם איירי בקדשים, משא"כ בדברי הטור [ס' טז וזו] דאיירי בחולין בזה אכן שרי.

דברי הש"ך ס"ק לו

דברי הש"ך באו בקצרה וראינו לנכון להאריך ולבארם:

הרמ"א חידש שאם נדו כולם ממקומם לא גזרינן שמא יקח מן הקבוע. והב"ח תמה ע"ז דא"כ למה כשנתערבה בהמה אסורה בבחמת קדשים לא אמרו עצה זו לכבוש ולהניד את כולן, אלא מוכח דאף באופן זה גזרינן שמא יקח מן הקבוע.

וכתב ע"ז הש"ך דודאי דברי הרמ"א אמיתיים, והראיה מהרשב"א [תוה"א] שכתב שאם נתפורו כולן בפנינו הוי כמו פירשו מיעומן שלא בפנינו. [וביאר האחרונים (עיין הגהת רע"א), דכוונת הש"ך לומר דכמו שנקט הרשב"א שאם פירשו מיעומן מעצמן שלא לפנינו הותרו ולא גזרינן שמא יקח מן הקבוע, כן בפירשו כולן בפנינו הותרו ולא גזרינן. והוסיף הש"ך דהיינו אף באופן שהאדם הניד את כולן, כגון שלא ידע שיש איסור בדבר, דמ"מ הותרו כולן ולא גזרינן].⁶⁶ והוסיף הש"ך דאף שהרשב"א לא כתב שמותר לנייד את כולן לכתחילה ורק בדיעבד אחר שכבר כבשם וניידים התיר, גם ברמ"א לא מפורש דשרי לכתחילה, ורק בדיעבד איירי, אחרי שהניד את כולם.

עיין הגהת רע"א שתמה על דברי הש"ך שכתב שאם הנידן במתכוין שרי בדיעבד אם נתפורו כולן, דהא ברשב"א [תורת הבית הקצר] משמע להדיא שאסר בזה הגזרינן שמא יקח מן הקבוע בלי לכבושן ולניידם, ומה שהתיר הרשב"א בנתפורו כולן הוא רק כשנתפורו מעצמן שלא ע"י מעשה האדם. וכבר הקשה כן גם המנחת יעקב [כלל מג אות ו].

והמש"ך הש"ך, דכל הנ"ל הוא בביאור דברי הרמ"א בסעיף דידן, שהתיר [בדיעבד, לשיטת הש"ך] אם נדו כולם אף אם עשה זאת בידיים, אך בספר תורת חמאת [וגם בד"מ אות ב] כתב דגם הטור סובר כן, ולכן התיר [ס' טז וזו] לכבושן ולניידם משום דמייירי שפירשו כולן, ותמה ע"ז הש"ך דכיון שהטור סובר כהרא"ש דאפילו בפירשו מעצמן ג"כ גזרינן שמא יקח מן הקבוע ואסורים,

ביאורים והערות

שמא יקח מן הקבוע].

64. כך נראה כוונת הט"ז, שהואיל ובפרשו לפנינו הו"ל קבוע, לכן יש מקום לגזור טפי שמא יקח מן הקבוע וה"ז אסור בין בקדשים ובין בחולין.

65. והיינו שהט"ז מחדש דאף שרק בשיטת ר"ת מצינו שחילק בין קדשים לחולין בגזירה זו דשמא יקח מן הקבוע, מ"מ נקטו הטור והרמ"א שגם החולקים על ר"ת מודים שיש חילוק בין קדשים לחולין, בצירוף שפירשו כולן.

66. המנחת יעקב [כלל מג אות ו] פירש בכוונת הש"ך דסובר שכל מה שאסר הרשב"א במתכוין להנידם הוא משום דאז הויא פרישה בפנינו, וממילא לפי מש"כ הרשב"א דבפירשו כולן אין איסור אף בפירשו לפנינו, ה"נ אין איסור במתכוין. ותמה על זה המנח"י דשני עניינים הם, איסור פרישה בפנינו הוא מעיקר דין קבוע דנולד הספק במקום הקביעות, ואיסור פרישה במתכוין הוא מחמת גזירה שמא יקח מן הקבוע וזה אפילו אם לא ראה את פרישתם, דמ"מ גזרו. והביא המנ"י את דברי הרשב"א [תוה"ק] שמבאר שאף בנתפורו כולן אסורים אף דיעבד אם כבשן במתכוין.

קנין הלכה

א"כ ה"ג יש לאסור אף אם נתפזרו כולן. [וביאר המנחת יעקב הנ"ל כוונת הש"ך, דבשלמא להרשב"א שגזרו רק בהפרישן במתכוין, ולהש"ך הטעם משום דאז יש פרישה בפנינו, א"כ י"ל דכאשר פירשו כולן, שבזה אין חסרון אף אם פירשו בפנינו כמבואר ברשב"א [תוה"א בית ד' שער ב], ה"ג אין לאסור אף בהפרישן במתכוין, כל שנדו כולן. אך להטור דס"ל כהרא"ש שהגזירה שמא יקח מן הקבוע נאמרה גם בפירשו מעצמן, א"כ מבואר שאין זה מדין פרישה בפנינו, ומגלן להתיר בפירשו כולן ולומר שבזה לא גזרו שמא יקח מן הקבוע].⁶⁷

ולענין הראיה שהביא הרמ"א מהטור [או"ח סי' שכט] כתב הש"ך שאינה ראייה כלל, ולא ביאר דבריו, ולכאור' כוונתו כהט"ז דאין משם ראייה לנידון גזירה שמא יקח מן הקבוע דאין זה שייך בדיני פיקוח נפש.⁶⁸

עוד הביא הש"ך את קושיית הב"ח שהקשה דאם אכן הטור איירי בשנעקרו ונתפזרו כולן, א"כ כולן הותרו ולמה שניים אחרונים אסורים.⁶⁹

וכתב הש"ך ליישב את דעת הרמ"א דס"ל דאה"נ, כל זמן שאכן הם בפזורים הותרו כולן ואין מקום לאסור שניים אחרונים, אלא דמיירי שאחר שנתפזרו חזרו ונקבעו במקום אחד. [ונראה כוונת הש"ך שכיון שחזרו ונקבעו יש לפנינו תערובת ולא שייך תו למימר שכולן הותרו, אלא שיש קולא בתערובת זו שאין בה דין קבוע כמחצה על מחצה, דכיון שדין קבוע חידוש הוא לכן אמרינן דרק מקום הקביעות הראשון חשיב קבוע ולא המקום השני, ומ"מ בעינן שיפרשו מהמקום השני, דכל זמן שלא פירשו הרי זו תערובת, והפורשים מותרים עד שניים אחרונים וכשאר דין כל דפריש, אלא שבציוור זה אין דין קבוע אף כשהן במקומם. ויל"ע אם כוונת הש"ך להתיר אף ליקח בידים מהתערובת או רק בפירש לפנינו].

על חידושו זה של הש"ך שאף שחזרו והוקבעו מ"מ אין דין קבוע, הקשו האחרונים [פר"ח ס"ק כח, הגהת דגול מרכבה] וראה להלן.

העולה מכל הנ"ל:

- א. הרמ"א כתב לחדש דכל מה שגזרו שמא יקח מן הקבוע, הוא רק אם לא פירשו כולם אלא חלק מהם נשאר במקום הקביעות, אך אם הנידון ופרשו כולן והחלו לנוע במלה הקביעות, ומעתה אם יפרוש אחד מהם ה"ז מותר דאין כאן קבוע שנגזור בו.
- ב. וכתב הש"ך שדברי הרמ"א נכונים בדעת הרשב"א אמנם רק בדיעבד, דלכתחילה אסור לכובשן ולגרום לכולם לנוע, אלא מיירי שהפרישן בשוגג, שלא ידע שאסור לניידם, ופירש הפמ"ג דאם הפרישן כמזיד ה"ז אסור כדין המבטל איסור לכתחילה.⁷⁰ אמנם בדעת הטור הסובר כהרא"ש דפירש מאליו אסור לא ברור להש"ך להתיר אף אם פירשו כולן, וכיון שהש"ך [ס"ק לא] פסק כהרא"ש א"כ דין זה צ"ע.

ביאורים והערות

67. בהגהת רע"א תמה על הש"ך שקישר את מחלוקת הרשב"א והרא"ש, אם גזירת שמא יקח מן הקבוע נאמרה גם בפירשו מעצמן לנידון הנ"ל שפרשו כולן, דאם יש להתיר לפי הרשב"א הרי זה משום שבפירשו כולן אין גזירה שמא יקח מן הקבוע דאין כאן קבוע, א"כ גם להרא"ש י"ל כן. לגוף הדין כתב רע"א שברשב"א עצמו [בתוה"ק] מבואר שאם הפרישן במתכוין ה"ז אסור אף אם נתפזרו כולן, וכפי שהבאנו למעלה.

68. ועייין מה שכתבנו לעיל הערה 31 [על דברי הט"ז ס"ק ז] לבאר ראיית הרמ"א מהטור או"ח סי' שכט.

69. ולכאורה יש ליישב קושיית הב"ח דהא הרמ"א לא נקט בלשונו שצ"י שכבשן נתפזרו כולן [כלשון הרשב"א] אלא רק שנדו כולן, והיינו שכולם נדו יחד, והנפק"מ היא דכאשר נתפזרו כולן כל אחד למקום אחר נמצא שכולם פרושו מן התערובת, ויש להתיר כולן מדין כל דפריש ואין כאן שניים אחרונים, אך כשלא נתפזרו אלא נדו יחד אין כאן פרישה כלל רק ביטול הקביעות, ועדיין אין היתר כלל שהרי כל התערובת לפנינו ויש בה איסור, ורק כאשר יפרוש אחד מהן בשעה שהם נדים ואינם קבועים אז יחול בו היתר מדין כל דפריש, וכן אם יפרשו אחרים יהא בהן היתר עד שניים אחרונים.

קנין הלכה

- ג. גם הט"ז נקט דכל שפירשו כולן לא גזרו בזה שמא יטעה ליקח מן הקבוע, ונקט הט"ז דשרי אף לכתחילה לכובשן עד שיגודו כולן [ורק בקדשים אסרו זאת].
- ד. המנחת יעקב [כלל מג אות ו] כתב דלדינא נראה להבחין בין שני מקרים: א. אם כבשן במתכוין יש לאסור אף אם פירשו כולן, וכמו שכתבו האחרונים לחלוק על הרמ"א. ב. אך אם פירשו כולן מעצמן יש להתיר, דבלא"ה לפי הרשב"א אין גזירה כשלא הפרישן במתכוין, ואף שאנו חוששים לשיטת הרא"ש מ"מ בפירשו כולן יש להקל.
- ה. החכמת אדם [כלל סג ס"ז] כתב כהרמ"א, דלכתחילה אסור להגידן במתכוין אף אם יגודו כולן, אך בדיעבד אם עשה כן בלי לדעת שיש איסור בדבר, ובשעה שגדו נעקר מהן אחד, הותר, ורק שניים אחרונים אסורים.
- ו. גם הפמ"ג [ש"ד ס"ק לז] האריך לבאר את שיטת הש"ך ומשמע דנקט כן לדינא.

בדברי הרמ"א ששניים אחרונים אסורים:

עיין לעיל במה שהארכנו בדברי הש"ך, והביא הש"ך מהב"ח שתמה דאם אכן כבשן והגידם כולם למה שניים אחרונים אסורים. [והש"ך הסכים לקושיא זו והעמיד את דברי הרמ"א בחזרו לקביעותן]. ועיין בחכמת אדם [כלל סג ס"ז] שמתבאר בדבריו דיש שני מצבים: א. אם ע"י הכבישה נתפורו כולן, כל אחד בפנ"ע, הותרו כולן ולא שייך לאסור שניים אחרונים כיון שאינו יודע מי הן, שהרי נתפורו בבת אחת. ב. אך אם לא נתפורו כל אחד בפנ"ע אלא התחילו ללכת ביהד, אין כאן היתר על אף אחד דהתערובת כדקיימא קיימא, ואם מעתה יפרשו מהן אחד אחד או יאמר דין כל דפריש ויהא כל הפורשים מותרים פרט לשניים אחרונים.

במעם האיסור של השניים האחרונים משמע מסתימת הרא"ש [הולין סי' כא] והטור [סוס"י מז וסוס"י נב] שהוא דין פשוט, דברין כל דפריש אוליגן בתר השתא, דאף שמתחילה היו כאן עשר חתיכות, וכל מה שפירש הכרענו עליו שהוא מהרוב, עכשיו שאין לפנינו אלא ב' חתיכות אין כאן רוב כלל להיתר.⁷¹

תערובת שנתפזרה וחזרה ונקבעה

כתב הש"ך [ס"ק לז] שאם היתה תערובת שאין בה ביטול כרוב [כגון בע"ח או חהר"ל], שדינה כקבוע וא"א ליטול אחד ממנה ולומר דמרוכב פריש, אם נתפורו כולן ונתבטלה הקביעות [שאז היה יכול ליטול אחד ולומר שהוא מהרוב] ואח"כ שוב נקבעו כולן במקום אחד אין בזה דין קבוע. [ועיין לעיל במה שכתבנו בביאור דברי הש"ך שנראה כוונתו שבזה נאמר הדין דשניים האחרונים אסורים, משא"כ בשעה שכולם מפוזרים שכולם מותרים, וכקושיית הב"ח]. וכתב הש"ך הטעם משום שדין קבוע חידוש הוא, וכל שנעקרה הקביעות פעם אחת שוב לא יחול בהן דין קבוע.

והפרי חדש [ס"ק כח] חלק על הש"ך ונקט דכל שחזרו ונקבעו, חזרו ונאסרו בכתחילה. והביא לזה הפר"ח ב' ראיות: א. בגמ' נויר [דף יב]. גבי שליח שקידש אשה ואין ידוע את מי קידש, דאסור המשלח בכל נשים שבעולם, הקשו בגמ' שיוכל המשלח

ביאורים והערות

70. וכבר כתבנו לעיל שהדברים צ"ע, דהרמ"א עצמו [בדרכי משה ובספר תו"ח] כתב ליישב בחילוק זה את דברי הטור, והטור התיר אף לכובשן לכתחילה, ודוחק לומר שהרמ"א חזר בו ולא התיר לכתחילה. [ואם כתבן הש"ך כדי להשוות זאת עם דברי הרשב"א שאסר לפזרן במתכוין אף אם יתפורו כולן, כבר הבאנו שהמנ"י ורע"א הביאו מדברי הרשב"א [בתוה"ק] שאסר גם בדיעבד אם פיזרן במתכוין, אף אם נתפורו כולן, ובע"כ אין דברי הרמ"א מתאימים לשיטת הרשב"א].

71. והכרתי ופלתי כתב בזה סברא מחודשת דכיון שפירשו ח' חתיכות והתרנו אותם מדין כל דפריש, א"כ הכרענו בזה שהאיסור נמצא בין שני האחרונים והו"ל תערובת חד בחד.

קנין הלכה

לקדש אשה בשוק, דכיון שאינה במקום הקביעות אמרינן בה שהיא מרוב הנשים המותרות למשלח.⁷² ותירצו בגמ' שאשה זו הדרא לניחותא כשתחזור לבית, ואז תהא אסורה למשלח, ומבואר שאף שחל היתר דכל דפריש מ"מ אם חזר ונקבע חזר ונאסר, וכן הקשה בהגהת דגול מרובה. וכתב הפמ"ג [ש"ד ס"ק לז] דאין זו קושיא, די"ל שהש"ך כתב את חידושו רק בקבוע דרבנן ולא בדאורייתא, ומעתה אם ננקוט שהציוור הנ"ל חשיב קבוע הניכר [הואיל והאשה המתקדשת יודעת מי הן הקרובות האסורות למשלח], א"כ הוה קבוע דאורייתא והש"ך מודה בזה, ואם ננקוט דחשיב קבוע שאינו ניכר א"כ כל הך דינא אינו אלא קנסא ולא מעיקר הדין.

גם הדגמ"ר כתב ליישב כן את הקושיא הנ"ל, אך הקשה דתוס' עצמם כתבו שם [ד"ה אסור] שאין זה קבוע הניכר, והם גם כתבו שזה חוזר להיות קבוע. אך לכאורה אין זו קושיא דתוס' עצמם כתבו שם [ד"ה התם] דאחרי שהדרא לניחותא "דמי לקבוע", ומבואר שאינו קבוע ממש.

עוד הביא הפר"ח ראייה מדברי תוס' יומא [דף פד:] שכתבו דאם ט' נכרים וישראל אחד קבועים בחצר אחת ונעקרו ועברו לחצר אחרת הוקבעו שם, דמה לי חצר זו מה לי חצר אחרת, והפמ"ג דחה ראייה זו דהתם הוי קבוע דאורייתא ובוה אין להקל בחזרו והוקבעו.

להלכה: בפמ"ג משמע דיש להקל בקבוע דרבנן כדברי הש"ך שאם נתפזרו והותרו שוב אינם נאסרים מדין קבוע. וגם החכמת אדם [כלל סג דין ז] העתיק את דברי הש"ך.

אמנם כתב החכמת אדם שהיתר זה של הש"ך נאמר רק באופן שכאשר נעקרו נודע לנו הדבר, דכאשר נודעה הפרישה פסקנו עליהם היתר ותו אין חזרין ונאסרין מדין קבוע, אך אם חזרו ונקבעו קודם שנודעה הפרישה חזרה הקביעות למקומה. והוסיף החכמ"א [שם דין ח] שאם לא חזרו ונקבעו כולן רק נחסר אחד מהן אין כאן קבוע, שהרי יתכן שאין כאן איסור כלל, וכעין זה כתב הפמ"ג [ש"ד ס"ק לז].

היתר זה הוא דוקא באופן שכאשר נעקרו ונתפזרו הותרו כולן, אבל באופן שאנו אוסרים את השניים האחרונים, אם נעקרו גם הם ונתערבו עם השמונה הראשונים שכבר הותרו הרי זו תערובת אסורה, וכן כתב החזו"א [סי' לז ס"ק ד]. ועיין פמ"ג [ש"ד ס"ק לז ד"ה החקירה הב'] שמבואר ממנו שאם י' קצבים שחטו כל אחד בהמה בביתו, ואח"כ כל אחד מהן הוליך את הבהמה לחנות שלו, ונתערבו בני המעיים של הבהמות ונמצא א' מהן טריפה, אם התערובת נעשתה רק אחרי שהבשר הגיע לחנויות ה"ז בגדר קבוע דחנויות [שנתבאר דינו לעיל סעיף ג' דיש בוה ג' דעות, י"א דהוי קבוע דאורייתא, וי"א דהוי קבוע דרבנן, וי"א דאינו בגדר קבוע כלל ואם יהיו חתיכות שאינן ראויות להתכבד יתבטלו ברוב].

נתפזרו כולן בפנינו

הש"ך [ס"ק לה] הביא את דברי הרשב"א [תורת הבית בית ד' שער ב] שכתב דדין זה שנקטו הראשונים שאם היתה פרישה בפנינו ה"ז כנוטל מן הקבוע הוא דוקא כאשר רק חלק מהבע"ח פירשו והאחרים נשארו בקביעות, דנמצא שנוטל הספק במקום הקביעות, אבל אם נתפזרו כולן ביחד ה"ז כדפריש מרובא אף אם נתפזרו בפנינו, דבטלה הקביעות. ועיין בהגר"א [ס"ק יז] דמשמע שנחלקו הרא"ש [יומא פ"ח] והרשב"א בדיון זה אימתי נעקרה הקביעות, שברא"ש מבואר שזה אף אם הם מהלכין יחד מ"מ כבר אינם קבועים [ומעתה אם יפרוש אחד מהן אף בפנינו הוא מותר כיון שלא פירש מן הקבוע].

ביאורים והערות

72. כן ביארו תוס' [נזיר דף יב. ד"ה בשוקא] את קושית הגמ'. ותוס' [כתובות דף טו.] ביארו שדברי הגמ' אינם על האשה שבא המשלח לקדש, אלא על האשה שקידש השליח, שהיא נמצאת במקום קביעות.

קנין הלכה

והרשב"א [תוה"א בית ד שער ב דף ל.]. נקט דדוקא בנתפזרו אמרינן דנעקרה הקביעות ולא בנעקרו ביחד. 73. וכתב הגר"א דפירושו של הרשב"א מכוון יותר בסוגיא דיומא, אמנם בהמשך הדברים כתב הגר"א על דברי הרמ"א שדינו אמת, דבנתפרשו כולן ממילא שרי מעתה להפריש בידיים, וזה מתאים לשיטת הרא"ש שיש מצב שבטלה הקביעות ועדיין לא הותר עד שיפרוש אחד מהן, והיינו כשפירשו ביחד ולא נתפזרו. 74. וכתב הגר"א שם דלפי הרא"ש, לאחר שנדו כולן ואין כאן קבוע מותר אף להפריש אחד מהן במתכוין, [דאין לגזור משום קבוע כיון שאין כאן קבוע]. 75. 76

סעיף ז

משנה זכחים דף עז: אברין באברין וכו' עד מאי אחד זוג אחד. גמ' זכחים דף עד. אמר ר"נ וכו' טבעת של עבודת כוכבים וכו' עד שם אנא תרתי קאמינא. דף עד: אמר ר"ל חבית של תרומה וכו' עד כנפילתה כך עלייתה.

הראשונים נקטו דקיי"ל להלכה כהנך מימרות של ר"ג ושל ר"ל, שאם נפל אחד מן התערובת הותרו כולן, אף שאמרו בגמ' דמימרות אלו אתיין בר"א, והרי חכמים פליגי עליה במשנה.

ביאורים והערות

73. תוספת עיון

על עיקר חילוקו של הגר"א בין נעקרו כולן ועדיין הם נדים ביחד לבין נתפזרו כולן, הקשה החזו"א [סי' לו ס"ק טז] דמה לי נעקרו ומה לי נתפזרו, בכל גוויי חשבינן להו כמעורבים ואין שיעור לפיזורם, אלא כל מה שנכנס בכלל הספק הוי חדא תערובת. עוד הוסיף החזו"א דמה דמשמע לכאורה ברא"ש [יומא] לענין פיקוח נפש שאחרי שנדו כולן עדיין הכל כמעורב ואין היתר אלא כאשר יפרוש אחד מהן, אינו בדוקא, דכל שנעקרו ואין קביעות א"צ מעשה נוסף של פרישה, ולו יצוייר שיאחזו בולמוס את אחד מהן בעודן מהלכין יחד, ג"כ יהא דינו כמו בפירוש לחצר אחרת ונלך בתר רובא ולא נחלל עליו את השבת.

74. והנה ברשב"א לא נתפרש להדיא שאם נעקרו ונדו ביחד אכתי חשיב קבוע, דאפשר דמה שנקט דמיירי בנתפזרו הוא כדי שמיד יחול היתר על כאו"א, משא"כ להרא"ש אם הם נדים יחד עדיין לא הותרו, דבעינן שמעתה יפרוש אחד מהן, אך הגר"א נקט שהרשב"א כתב זאת בדוקא.

75. והנה ברש"י [זכחים דף עג:] כתב ג"כ כהרא"ש, שע"י שניידי בטלה קביעותן וצריך עכשיו למשוך אחד מהן ולהתיר, ומשמע שמותר ג"כ ליטול בידיים מן התערובת. ובספר בדי השולחן הקשה דהא אין מבטלין איסור לכתחילה, אך לכאורה לאחר שכבר נדו כולן אין זו קושיא, דכשם שאם לא היו גוזרים חכמים דין קבוע בתערובת היה אסור ליטול אחד מהן ולסומכן על הרוב, כן הדין כאשר התערובת נדה, דבזה לא גזרו דין קבוע. ואמנם עיקר הקושיא קשה טפי על עצם זה שגרם לכל התערובת לנוד כדי להתירן, אך זו קושיא על הגמ' בזכחים [דף עג:] דלא חששו לביטול איסור לכתחילה מדהקשה דנכבשינהו דניידי. וכתב בספר בינת אדם שער הקבוע [סוף אות כג] דהא דלא חששו כאן משום מבטל איסור לכתחילה הוא משום דדין זה שלא לבטל איסור לכתחילה נאמר רק כשעשה מעשה שעל ידיו ניתן מיד, אך הכא מיירי שהאדם רק כובשם במקום צר וזה יגרום להם לנוד אח"כ ממילא, וגם אפשר שלא ינודו עד שיתפזרו כולם דאפשר שישארו בקביעות.

76. תוספת עיון

דין קבוע באיסורים דרבנן

עיין בפמ"ג [ש"ד ס"ק לה] בדין קבוע באיסורים דרבנן, כגון ט' חנויות מוכרות ביצים כשרות וחנות אחרת מוכרת ביצי נבילה [האסורות מדרבנן], ומסיק הפמ"ג דמסתבר דבציור הנ"ל שהוא קבוע הניכר יש להתיר דאין זה כתערובת שהתחזק בה איסור, והו"ל כשאר ספיקא דרבנן ולקולא, [ושוב מצא ראייה לזה מהמנחת כהן, וגם בטור או"ח סי' תלט מבואר דאמרינן סד"ר לקולא בספק דקבוע], אך בתערובת שיש בה ביצה אסורה מרבנן יש לאסור כיון שאיתחזק איסור לפנינו, וצ"ע הפמ"ג לדברי הרמ"א [סי' קיד סעיף י'] דמחמירין בדין קבוע אף בסתם יינם דאסור רק מדרבנן.

קנין הלכה

וכתב הכ"מ [פ"ז הלכות ע"ז ה"י] שהרמב"ם סובר דחכמים חולקין על ר"א רק בקדשים שנשחטו ומדין דיחוי בקדשים, אך לענין חולין כו"ע מודו לר"א [ואכן הרמב"ם (פ"ו פסולי המוקדשין הכ"א) פסק כחכמים דיצאו כולן לבית השריפה].

טעם ההיתר

כתבו תוס' [זבחים דף עד. ד"ה ונפלה] דהא דהקילו לומר דהך דנפל הוא דאיסורא, הוא משום דמן התורה יש ביטול ברוב, וכן כתב הרשב"א בתורת הבית [בית ד' שער ב' דף כו:], והוסיף הרשב"א דמעשה שאין כאן אלא איסור דרבנן תלינן לקולא, וכעין הא דמצינו בעלמא דאמרינן שאני אומר באיסורין דרבנן [עיין בסוגיא יבמות דף פב. ולהלן סי' קיא]. והרא"ש [פ"ז חולין סי' לז] כתב דלא שרינן לאכול את הנותרים אלא ע"י ספק ספיקא, דאמרינן דלמא דאיסורא נפל ואת"ל דלא נפל דאיסורא כיון דלא אכיל כולן כאחד אמרינן הנשאר הוא האסור, והובא לשונו זו בש"ך [ס"ק מה].⁷⁷

שיטת הרמב"ם דבעינן נפילה הניכרת

הרמב"ם [פמ"ו הלכות תרומות ה"ב] פסק דרק בחבית שנפלה לים שרינן שאר החביות שנפילתה ניכרת, אך בתאנה שנפלה לא שרינן משום דלא מינכרא נפילתה. ובהלכות ע"ז [פ"ז ה"י] בדין טבעת של ע"ז שנתערבה כתב דאין היתר אלא אם נפלו שתי הטבעות ביחד, ופירש דמה שאמרה בגמ' אנא נמי תרתי קאמינא הכוונה שיפלו שתיים ביחד. והובאה שיטת הרמב"ם בש"ך [ס"ק מא], וכתב הש"ך בשם הכ"מ שזהו דין כללי דבכל מקום שאין הנפילה ניכרת בעינן שיפול שניים ביחד. וכתב הפמ"ג [ש"ד ס"ק מא] דמשמע בש"ך שחשש להלכה לשיטה זו של הרמב"ם, וציין לסי' קמ ששם סתם השו"ע להקל, וסיים הפמ"ג דבהפסד מרובה יש להקל כיון שהוא נידון דרבנן. ובביאור הגר"א [אות כא] נקט להלכה דלא בעינן מינכרא נפילתה ואף בתאנה שנפלה שרינן.

חילוקי דינים בענין הנפילה לים

א. חתיכה שנפלה למקום שאפשר שתמצא

כתב הש"ך [ס"ק מג] בשם הכ"מ, דאם אין החתיכה שנפלה אבודה כגון שנפלה לנהר שאינו עמוק, לא מיקרי נפילה לים ולא הותרו, דיסוד דין הנפילה לים הוא שנאבד מן העולם עד שאין צריך לדון עליו, כלשון הרשב"א.

ביאורים והערות

77. תוספת עיון

וכתב הפמ"ג [ש"ד ס"ק מח] וכן האריך בזה היד יהודה [אות לה] שהרשב"א והרא"ש אכן נחלקים בטעם ההיתר, דלהרשב"א אינו מטעם ס"ס כלל אלא מטעם תלייה בדרבנן, ונפק"מ לענין הא דמבואר להלן שאסור לאדם אחד לאכול בבת אחת את כל הנשארים, דזה אינו אלא להרא"ש שהצריך שיהא ס"ס [דאף את"ל שזה שנפל לים אינו האיסור, מ"מ אפשר שזה שנוטל עתה אינו האיסור אלא הנשאר], וכשאוכל כולן יחד אין ס"ס, אך להרשב"א רשאי לאכול כולן יחד. וכתב הפמ"ג שזה מפורש ברשב"א שכתב ציור שנפל איסור לשתי חתיכות של היתר ואח"כ נפלה אחת לים, דשרי לאכול את ב' הנשארים כאחד, וזה להדיא דלא כהרא"ש הנ"ל. והיד יהודה [שם] הוסיף דיש נפק"מ נוספת בתערוכת של דשיל"מ, דלהרשב"א פשוט דאין להתיר ע"י נפילה לים, דשורש הקולא של תלייה בדרבנן הוא מדין ספיקא דרבנן לקולא ובדשיל"מ אין מקילין בספיקא דרבנן. ולהרא"ש שטעם ההיתר מדין ס"ס, [עיין ש"ך ס"ק לט שציין למש"כ להלן ס"ק נז], והיינו שהדבר תלוי בדין ס"ס בדשיל"מ, ולהרמ"א קיי"ל דרק במקום הפ"מ שרינן ס"ס בדשיל"מ. [וכתב הש"ך דמזה שהשו"ע כתב בסעיף זה גם תערוכת דשיל"מ חזינן שסובר דס"ס בדשיל"מ שרי].

קנין הלכה

ב. נמכרה חתיכה לגוי

כתב בפת"ש [ס"ק ז] בשם ספר תפארת למושה שאם נמכרה חתיכה לגוי ה"ז כנפלה לים [ומיירי בחתיכת בשר שאסור לקנותה מן הגוי, דאל"ה אכתי יש לחוש שמא יחזור ישראל ויקנה מהגוי].⁷⁸

ג. הותרה חתיכה ע"י שנחתכה

הותרה חתיכה אחת ע"י שנחתכה [ושוב אינה בנגרר חהר"ל ובמלה ברוב], עיין בש"ך [ס"ק מה] שצ"י לדברי השו"ע [לעיל סי' קא ס"ז] שאין שאר החתיכות מותרות, ומבואר מזה דלא אמרינן דכיון שחתיכה זו כבר אינה בכלל הספק ניהוי כאילו נפלה לים, וכתב הפמ"ג [ש"ד ס"ק מה] דגם ציור זה הוא בכלל מש"כ הרשב"א [תוה"א] שכל זמן שהחתיכה בעולם אין זה כנפילה לים, והיינו שגם באופן זה עדיין צריך לדון על החתיכה.

ד. נאסרה חתיכה

נאסרה חתיכה אחת ע"י שבלעה איסור עיין פת"ש [ס"ק ז] שהביא מספר תפארת למושה ומשו"ת פנים מאירות [סי' קה] דהוי כמו נפילה לים כיון שאין דנים עליה.⁷⁹

ה. פירשה חתיכה ואח"כ נפלה

כתב הש"ך [ס"ק מב] דנראה דלא נאמר היתר דנפילה אח"כ נפלה החתיכה מתוך התערובת, אבל אם פירשה מן התערובת ועמדה בפני עצמה, תו אין נפילתה מתרת, וכתב זאת הש"ך אף באופן שהחתיכה פירשה לפנינו ולא הותרה כלל בפרישתה.⁸⁰ ובספר מנחת יעקב [כלל מג אות יד] חלק על הש"ך וכתב דפשטות הש"ס והפוסקים משמע שבכל ענין שרי אם נפל לים. והביא הפמ"ג את דברי המנ"י, והוסיף דמ"מ לא נראה כלל להתיר במקרה שהחתיכה פירשה שלא לפנינו, ומעמו דכיון שבאופן זה נקט הרשב"א שהחתיכה הותרה מדין כל דפריש מרובא פריש [וכן נקט השו"ע לעיל ס"ו], איך נבוא אח"כ ונאמר דכאשר נפלה לים אמרינן דאיסורא נפל.

עוד הביא הפמ"ג שבשו"ת פנים מאירות [סי' קה] תמה על הש"ך מעיקר הדין של המשנה [זבחים דף עז:]: שאם קרב ראש אחד יקרבו כל הראשים, ולפי הש"ך ברנע שנמל הכהן את הראש לידיו כבר פריש, ואיך יהא מותר אח"כ כאשר הקמ"ו.⁸¹ והחזו"א [סי' לו ס"ק ט] נקט שבאופן שהפרישה של החתיכה לא התירתה [כגון שפרשה לפנינו, א"נ להרא"ש דס"ל דאף בפירשה מאליה גזרו שמא יקח מן הקבוע] פשוט דנפילתה מתרת, דאין שום משמעות לפרישה מן התערובת, דגם בשני מקומות הוי חדא

ביאורים והערות

78. והקשה בספר בדי השולחן [ביאורים ד"ה בשוגג] דאכתי יאסר משום שמכר את החתיכה לגוי, והוי כאילו הפיל אותה לים בשוגג, ותירץ דצ"ל שמכרה לגוי קודם שנודעה התערובת, דבכה"ג לא קנסינן.

79. ונראה דאין להקשות על דין זה ממש"כ בדין הקודם דכשהותרה חתיכה אחת דלא חשיב כנפלה לים, די"ל דהתם בעינן לדון על החתיכה ולהחליט בה דין ביטול ברוב, ולא מיקרי שחתיכה זו אינה בכלל הספק משא"כ בנאסרה. [ועוד שאם ההיתר מצד ביטול ברוב משכח"ל לפעמים שתחזור ותיאסר אם יתברר שזו החתיכה האסורה].

80. וכתב הפר"ח [ס"ק לג] שבאופן שהחתיכה פירשה ואח"כ נפלה לים ורק אחרי כן נודעה התערובת גם להש"ך שרי, כיון שבשעה שפירשה החתיכה עדיין לא נודע האיסור כלל.

81. וכתב בשו"ת פמ"א [הנ"ל] דאין לומר דמיירי שהוקטר הראש קודם שנודעה התערובת, דהא בגמ' תלינן דין זה של תערובת בדין דיחוי, ועל כרחנו לומר שנודעה התערובת.

קנין הלכה

תערובת. גם באופן שהפרישה התירה את החתיכה כגון שפירשה שלא לפנינו, [ואליבא דהרשב"א], כתב דאינו מוכרח לאסור, אמנם באופן שהפרישה התירתה ואכלה אדם על סמך היתר זה כתב החזו"א [ס"ק י] שאסור.

ו. נאכלה לשון של אחת מהבהמות

כתב הפת"ש [ס"ק ט] בשם שו"ת פנים מאירות [סי' קה] שאם נשחטו עשר בהמות ונודע שאחת מריפה, ונפל אבר מסויים של אחת מהן לים או נאכל, כגון שנפלה לשון של אחת מהן, מסתבר שלא הותרו כל הלשונות של הבהמות, דכיון שעיקר הבהמה עדיין אסור, אף אותה בהמה שממנה נחתכה הלשון, לכן אין להתיר גם את הלשונות שאחת מהן נפלה לים. והחוות דעת [ס"ק י] כתב להביא ראיה ממשנה ערוכה [זבחים דף עז:]: דאם קרב ראש אחד יקרבו כל הראשים, ומשמע שאף ששאר גופי הבהמות עדיין אסורים מ"מ הראשים הותרו. אמנם הוסיף החזו"ד דהיינו באופן שנתערבו הבהמות ואין ידוע לאיזו בהמה שייכת הלשון הו, אך אם לא נתערבו וידוע לאיזו בהמה שייכת הלשון שנפלה צ"ע להתיר, [ובחידושים ס"ק כה כתב בפשיטות לאסור בזה], ודלא כשו"ת גאוני בתראי [סי' ה] שהתיר גם בזה. והפמ"ג דימה נושא זה לנידון הספק שכספר בית הלל המובא בפת"ש [לעיל ס"ק ד], וסיים דאולי בנ"ד יש לגזור מפני.⁸²

ז. נתבשלה החתיכה בקדירה קודם שנפלה לים או נאכלה

הכרתי ופלתו [ס"ק כא] כתב שאם החתיכה נתבשלה בקדירה קודם שנפלה לים או נאכלה, אין נפילתה מתרת את שאר החתיכות, שהרי עדיין יש לנו לדון על הבלוע בקדירה, ולכן ה"ז כאילו לא אבדה חתיכה זו מן העולם.⁸³ וכן נקט לדינא החוות דעת [ס"ק ט].

ח. חתיכות איסור רבות שנבללו בתערובת ונפל חלק מהתערובת לים

כתב המרדכי [פסחים סי' תקסט בהג"ה] בשם הראב"ה שאם יש חיטים שהחמיצו ונתייבשו ואינן ניכרות ונתערבו בכרי, אסור לשהותם בפסח, אבל אם נאכל חלק מהם לפני פסח מותר לאכול את הנשארים אפילו בפסח, משום דדמי למבעת של ע"ז שנתערבה ונפל אחד מהן לים דשרי מדין ס"ס. והובאו הדברים בב"ח או"ח [סי' תסז ס"ג ד"ה כתב במרדכי הארוך] ובמג"א [שם ס"ק ד].⁸⁴

ומבואר מהדברים דלא אמרינן שהכל נבלל ואף שנפלו חלק לים בודאי נשארו חיטים של חמץ בנשארים.

והחזו"א [סי' לו ס"ק י] כתב מסברא דאין בזה היתר וכנ"ל דלחומרא אמרינן יש בילה, ולא הביא את דברי הראב"ה הנ"ל.

ביאורים והערות

82. החזו"א [סי' לו ס"ק יז סוד"ה בפ"ת] כתב דאכן ציור זה של נפילת אבר מסויים דומה לספק שבפ"ת [ס"ק ד] ויש מקום בסברא לכל האפשרויות, יש מקום להתיר גם גופי הבהמות, ויש מקום לאסור גם את האיברים שאחד מהם פירש, ויש מקום להתיר האיברים האלו ולאסור גופי הבהמות. וצ"ע דלכאורה מראיית החזו"ד מוכח שהאיברים מותרים וגופי הבהמות אסורים.

83. ויש להוסיף דאף שהבלוע הזה בטל ברוב, שהרי הבלוע אינו חהר"ל ואינו דבר חשוב, [והיינו את"ל דבלוע בטל ברוב ול"א דהוי דבר שיש לו מתירין ע"י הגעלה עיין לעיל [סי' קב ס"ג ובש"ך שם ס"ק ח]] מ"מ אין זה מסייע להחשיב זאת כנאבד מן העולם, וכמש"כ הש"ך [ס"ק מה] בחתיכה שנחתכה באופן שאינה ראויה להתכבד.

84. ועיי"ש בדברי הראב"ה שהתיר אף להפיל לים לכתחילה קודם הפסח כדי שיוכל לאוכלו בפסח, וכתב דאין לאסור בזה משום ביטול איסור לכתחילה הואיל ועדיין אינו אסור, אך בנידון זה דעת רוב הפוסקים דאסור לבטל לכתחילה חמץ ברוב קודם זמן איסורו כדי לאוכלו בפסח, כמבואר במשנ"ב [סי' תנג ס"ק כ].

קנין הלכה

חילוקי דינים בקנסות במקרה שהפיל את החתיכה לים

א. הפיל בשוגג

כתבו התוס' [זבחים דף עד. ד"ה ונפלה] שאם הפיל אדם את החתיכה לים לא הותרו האחרות, וכתב הרשב"א בתוה"א [בית ד שער ב] דזה הוי כמבטל איסור לכתחילה. והוסיפו תוס' דאף אם עשה זאת בשוגג ה"ו איסור דקנסינן שוגג אטו מזיד.⁸⁵ וכך פסק השו"ע והחכמת אדם [כלל סג דין י].

ב. אכל בשוגג

כתב בתרומת הדשן [סי' קעה] שרק בהפילה שוגג גזרו ולא באכלה שוגג, וה"ה בהאכילה בשוגג לישראל אחר, והטעם משום שהיתר במה שנאכל הוא משום דתלינן שזה האיסור, ולא חיישינן שיאכל במזיד ויתלה שאכל את האיסור. והט"ז והש"ך הביאו את תשובת הרא"ש [כלל כ סי' יז] שמבואר בה שגם כשאכל את החתיכה בשוגג גזרינן, ונקטו כך להלכה, והטעם משום דנהי דאין לגזור שיאכל במזיד מ"מ יש לגזור שמא יפיל לים במזיד. והמנחת יעקב הקשה על הט"ז והש"ך מהגמ' [זבחים דף עז:]: דאם קרב ראש אחד יקרבו כל הראשים ולא גזרו שמא יפיל לים במזיד, ותירץ דבקרשים לא גזרו שמא יפיל במזיד. הפר"ח [ס"ק לא] והמנחת כהן הקילו כהתה"ד וכהשו"ע, וגם הכו"פ והחוות דעת [ס"ק ט] כתבו שהעיקר כהשו"ע. ודעת הגר"א [ס"ק כג] שגם בהפיל בשוגג לא גזרינן וכ"ש באכל בשוגג. והחכמת אדם [כלל סג דין י] הביא את ב' הדיעות ולא הכריע.

ג. הפיל קודם שנולד הספק

כתב הרא"ש בתשובה [כלל כ סי' יז] שאם הפיל את החתיכה לים קודם שנולד הספק ה"ו מותר, דכל זמן שהכל בחזקת היתר אין מקום לקנוס כלל, והובא בש"ך [ס"ק מ].⁸⁶

וכתב הפמ"ג [מ"ז ס"ק ח] בשם תשובת פנים מאירות [סי' קה] שאם נודעה התערובת אך אדם אחד לא ידע זאת והשליך לים ה"ו מותר. וראיה מזבחים [דף עז:]: שנודעה התערובת ואעפ"כ שרינן אם קרב ראש אחד, ועל כרחנו מיירי כשהכהן לא ידע שיש כאן תערובת.

וכתב הפמ"ג שהמנחת יעקב [כלל מג אות ט] חלק על דין זה של הפמ"ג ואסר דהוי כשאר שוגג, ואין להביא ראיה מהא דקרב ראש אחד משום דבקרשים לא גזרינן.

ד. אבילת אחרים מתערובת שהפיל ממנה אחד לים

בדין ביטול איסור לכתחילה נתבאר בשו"ע [סי' צט ס"ה] שקנסו רק את זה שביטל את האיסור שלא יאכל ממנו וכן את אלו שהוא ביטל עבורם, ולא התפרש בפוסקים מה הדין בנידון תערובת שהפילו ממנה אחד לים האם האיסור הוא גם על אחרים.

ביאורים והערות

⁸⁵. והרשב"א [תורת הבית הארוך בית ד' שער ב דף כו:]: כתב דאם הפיל בשוגג לא קנסינן ליה, והותרו כולן. וכן פסקו הפר"ח [ס"ק לא] והגר"א [ס"ק כד], וכתב הגר"א דהוי דומיא דמבטל איסור לכתחילה דקיי"ל [סי' צט ס"ה] דלא קנסו בשוגג.

⁸⁶. וכתב היד יהודה [ס"ק מ] דקודם שנודע הספק מותר אף להשליך לים בכונה כדי שאם יולד ספק יהא מותר.

קנין הלכה

וכתב היד יהודה [ס"ק לח] דנראה דאסור לכל העולם, דמה שמצינו שלאחרים מותר הוא רק בדברים האסורים במזיד ולא בשוגג, אבל בדברים האסורים גם בשוגג ה"ה דלאחרים אסור.⁸⁷

חילוקי דינים בהא דהצריכו לאכול את הנותרים שניים שניים

בהא דהצריכו חכמים שיאכל את הנותרים שניים שניים, כתב רש"י [זבחים דף עז:]: דאמרינן דמיגו דהאי לאו דאיסורא האי נמו לאו דאיסורא. ופשוט שאין זו אומדנא כלל רק הצריכו חכמים שיהא ודאי שעב"פ חלק מאכילתו הוא היתר.

א. נפלו תרי דאיסורא לתערובת

כתב הש"ך [ס"ק מז] דאם נתערבו שתי חתיכות איסור [ונפלו שתיים מהתערובת לים] אין היתר מעתה אלא אם יאכל ד' חתיכות יחד, כדי שנוכל לומר דמזה ששתיים בודאי מותרות ה"ה השתיים האחרות. והפרי חדש [ס"ק לז] תלה נידון זה בטעם הא דהצריכו לאכול שתיים ביחד, דלפי רש"י שכתב דהוי כעין מיגו י"ל דאכן בעינן שתיים דהיתר שיוכחו על השתיים האחרות, אך לפי דברי הרא"ש דהעיקר שיהא ממ"ג חדא דהיתרא, מסתבר דדי באכילת ג' ביחד, וסיים הפר"ח דיש להחמיר כהש"ך. והכרתי ופלתי [כרתי אות כמ] העתיק מהפר"ח רק את תחילת דבריו שלהרא"ש יש להקל, וכן כתב ביד יהודה [הקצר ס"ק ס] דיש להקל ולא להצריך ד', וכן כתב החזו"א [סי' לו ס"ק ט].

ב. אכילת שתי חתיכות יחד

כתב המנחת יעקב [כלל מג אות יב] דבעינן שיאכל משתי החתיכות יחד כדי שבכל אכילה יהא חלק של היתר, ולא סגי בזה שאכלן זו אחר זו אף אם יעשה כן בסמיכות.

ג. איסור שנתן טעם בהיתר

כתב המג"א [סי' תסו ס"ק ד] בשם הב"ח שאם נתערבו קודם הפסח חיטים של חמץ ברוב חיטים של היתר, ואכל חלק מהן קודם הפסח וטח את השאר ואפאו בפסח, שכתב הראב"ה שיש בזה היתר מכח מה שאכלו קודם הפסח, מ"מ אין היתר זה ברור, דהא בעינן שיאכל עם האיסור גם היתר, ולכן הדבר תלוי כמה מן היתר נאסר באפייה עם האיסור, דאם נאסר רק כדי נטילה אזי אכן שאר המצה מותרת וחשיב אוכל היתר עם האיסור, אך למאי הנקמינן למעשה דאפייה אוסרת בכללה אין כאן אכילת היתר עם האיסור, והוסיף דאף אם יש שישים נגד האיסור מ"מ חמץ בפסח כמשהו. ומבואר במג"א דאף שעיקר המצה היא היתר מ"מ כיון שנבלע בה גם מהאיסור לא חשיב אכילת היתר עם האיסור [וזה אף באיסור משהו שלא אמרינן בו דחתיכה עצמה נעשית נבילה].

והחוות דעת [ס"ק יג] כתב לתמוה ע"כ, דהא מבואר במשנה זבחים [דף עט:]: דאם נתערב כוס בכוסות וקרב כוס אחת נאמר בזה ג"כ הדין שיקרבו כל הכוסות, אף שמערב דם פסול בדם של היתר.⁸⁸

ביאורים והערות

87. ובספר בדי השולחן כתב דלכאורה אין הכרח לדברי היד יהודה, די"ל דנהי דקנסו גם בשוגג מ"מ אפשר דלאחרים שרי.

88. קצ"ע מניין להחזו"ד שעירבו את הדמים שבכוסות, ולמה לא נוקי שזרק אותן מתוך הכוסות וכפשוטו הלשון בגמ'. ואולי י"ל דא"א לזרוק משתי כוסות יחד שהרי זריקה בשמאל פסולה, ואחיזת שתי כוסות ביד אחת אפשר דהוי חציצה. [וגם ס"ל להלן [ס"ק יד] דלא מהני אם יזרקו שני כהנים ביחד אלא בעינן שכהן אחד יזרוק משניהם].

קנין הלכה

ובהגהת אמרי ברוך [לבעל הברוך טעם] כתב לחלק בין תערובת דמים שהם צונן בצונן דאמרינן בזה שההיתר קאי לחודיה לענין שייחשב זורק דם היתר עם האיסור, ובין תערובת שע"י בישול או אפייה שטעם האיסור נבלע בהיתר, די"ל שרק בזה נקטו הב"ח והמג"א שמכח האיסור הבלוע בהיתר אמרינן דאין כאן אכילת היתר.⁸⁹

ד. אכילת שני בני אדם יחד

בתרומת הדשן [סי' קעה] משמע קצת שאם שני בני"א יאכלו יחד כל אחד חתיכה אחת, ה"ז מותר דהוי כאוכל ב' חתיכות יחד, והט"ז [ס"ק ט] הביא את לשונו. אמנם בספר מנחת יעקב [כלל מג אות יד] כתב דממשמעות תוס' והרא"ש נראה שאדם אחד צריך לאכול את שתיהן יחד, וכך מבואר בחוות דעת [ס"ק יד] אף לענין הקרבה על המזבח דבעינן שכהן אחד יקריב שתיהן על המזבח.

אכילת אדם אחד את כל התערובת בבת אחת

כתבו תוס' בזבחים [דף עד. ד"ה ונפלה] והרא"ש בחולין [פ"ז סי' לז] שאסור לאדם אחד לאכול בבת אחת את כל התערובת שנשארה אחרי הנפילה לים, משום שבאופן זה אין ס"ם להיתר, שעד כמה שהחתיכה שנפלה לים לא היתה חתיכת האיסור, נמצא שכאשר אוכל הכל בבת אחת עובר בודאי איסור.

ולפ"ז אם מתחילה נפלה חתיכת איסור לשתי חתיכות היתר ונפלה אחת מהן לים, אין אפשרות לאכול את שתי הנשארות דהא צריך לאכול שתיהן יחד, ונמצא שאוכל הכל בבת אחת.⁹⁰

ועיין בספר יד יהודה, [בפירוש הקצר אות ס] שכתב דאין תקנה בזה לצרף אכילת היתר מן החוץ, דכבר נאסרה התערובת.⁹¹

דבריו הרמ"א - אכילת אדם אחד את כל התערובת בזה אחר זה

כתב הרמ"א שאין היתר לאדם אחד לאכול את כל התערובת שניים שניים, ומקורו בטור, והב"י כתב שלא מצא מקור לדין זה. ועיין ט"ז [ס"ק ט] שהאריך ליישב דברי הטור והרמ"א שאסרו, אמנם הש"ך [נקה"כ וכן בס"ק מט] כתב שהמעין בתוס' וברא"ש יראה שלא אסרו אלא לאוכלן יחד, אך בזה אחר זה התירו, וכ"כ הפר"ח [ס"ק לז] והגר"א [ס"ק כח].⁹² אמנם החכמת אדם [כלל סג דין י] העתיק את פסקו של הרמ"א לאיסור.

ביאורים והערות

89. עיי"ש בחו"ד [ס"ק יג] שהקשה עוד על הב"ח והמג"א דכיון שטחן את החיטים אמרינן יש בילה, ונמצא שבכל אכילה שלא אוכל בודאי גם מן האיסור הוי כאוכל את כל התערובת בבת אחת שאסרו תוס' והרא"ש.

90. ועיין מה שהבאנו בתוספת עיון [תחילת סעיף זה] שהרשב"א התיר אף בחתיכה שנפלה לשתיים, ועיי"ש מה שהבאנו מהפמ"ג [ש"ד ס"ק מח] ומהיד יהודה.

91. ומטעם זה גם לא מהני לחתוך כל חתיכה מהנשארות לשני חלקים ולאוכלן שניים שניים, דכבר נאסרה התערובת קודם שחתכן.

92. הפרי חדש והכרתי ופלתי [אות כב] והגר"א [ס"ק כח] הביאו ראיה להתיר שאדם אחד יאכל כל התערובות, מהא דאמר ר"א [זבחים דף עד.]. קרב ראש אחד יקרבו כל הראשים כולם אף שאכילת מזבח חשיבא כאכילת אדם אחד. והמהרש"ל [הגהות שערי דורא סי' מה ד"ה דוקא] כתב דאין קושיא מאכילת מזבח, שהרי האיסור אינו על המזבח אלא על הכהן המקריב, וא"כ יתכן שיקריבו את שאר הראשים שני כהנים ולא כהן אחד.

ובעיקר הא דהביא הט"ז [מסי' קט] בתערובת יבש ביבש דאף כשטל ברוב אסרינן לאדם אחד לאוכלן אף בזה אחר זה, כתב הפמ"ג דיש שחילקו דהתם יש בתערובת בודאי איסור, משא"כ הכא שנפל אחד לים אפשר שאין כאן איסור כלל.

קנין הלכה

אכילת שני בני אדם את כל התערובת בבת אחת

כתב הרמ"א שאין לשני בני אדם לאכול את כל התערובת בבת אחת, ומקורו בדברי הב"י שכתב דלפי הטור [שאסר לאדם אחד לאכול את כל התערובת אף בזאח"ז] צ"ל דמה שכתבו תוס' [זבחים עד.] שלא לאכול בבת אחת, הכוונה שלא יאכלו ב' בני"א בבת אחת.

והש"ך [ס"ק מט] כתב שאין איסור זה מוכרח, וגם הט"ז [ס"ק ט] כתב שאין מקור לדברי הרמ"א, אבל החכמת אדם [כלל סג דין י] העתיק את דברי הרמ"א.⁹³

ביאורים והערות

93. ובספר בדי השולחן הביא את דברי הרש"ש [זבחים דף עד.] שכתב דמהגמ' [שם דף עג:]: שאמרה גזירה שמא יבואו עשרה כהנים ויקריבו מוכח כדברי הרמ"א, דמבואר שיש איסור על כולן יחד. ועיי"ש [בדי השולחן ביאורים ד"ה אפילו] שכתב ליישב ע"פ דברי הנצי"ב בפרשת קרח עה"פ ושמרתם את משמרת הקודש ואת משמרת המזבח, שכתב שנצטוו הכהנים לשמור על העבודה שלא יהא בה פסול [והיינו שכל הכהנים אחראים שהעבודה תיעשה כהוגן, ולא רק כל אחד מוזהר על עצמו], וא"כ א"ש שגזרינן שלא יעשו יי כהנים עבודה בב"א באופן שאחד מהן פסול.

שאלות לחזרה

על החומר הנלמד בחודש סיון תשפ"א

יו"ד הלכות תערובות סימן קי סעיפים א - ז

מיוסדות על טור וב"י, שו"ע ט"ז וש"ך, נקודה"כ רעק"א ופתחי תשובה

סימן קי סעיף א

- א. (1) באר פלוגתת רבי מאיר וחכמים ורבי עקיבא - האם כל דבר שדרכו למנות אוסר בכל שהוא?
(2) מהי פלוגתת רבי יוחנן וריש לקיש בדברי רבי מאיר?
(3) האם הלכה כרבי יוחנן או כריש לקיש?
(4) האם הלכה כרבי מאיר או כחכמים?
(5) מהי דעת הרמב"ם בנידון, ואיך ביאר דברי חכמים שאמרו אינו מקדש אלא ששה דברים בלבד?
- ב. ביצה האם בטלה או לא?
- ג. (1) דבר חשוב האם אוסר רק במינו או גם באינו מינו, לדעת השו"ע ולדעת הרמ"א?
(2) מאי טעמא לא הגיה כאן הרמ"א כלום על דברי השו"ע?
(3) איך משכחת ליה נתערב בשאינו מינו?
- ד. דברים חשובים האסורים בהנאה שנתערבו ;
(1) האם כולן נאסרות בהנאה?
(2) והאם מותר למכרן לעכו"ם?
- ה. תקנתא דרבי אליעזר דיוליך הנאה לים המלח, האם מהני בכל האיסורים או דוקא בעבודת כוכבים, ומה הטעם?
- ו. (1) חביות קטנות או גדולות, פתוחות או סתומות, ושל יין נסך, האם חשיבי?
(2) ככרות של נחתום האם חשיבי?
- ז. (1) לדעת המחבר והרמ"א, דבר שדרכו למנותו תמיד, האם בטל?
(2) ומה הדין להלכה בדבר שדרכו למנותו ולפעמים נמכר באומד?
(3) ביצה בזמן הזה האם מיקרי דבר שמוכרים תמיד במנין? ומה הדין בהפסד מרובה?
(4) ומה דינו של כרכשתא, והטעם?

סעיף ב

- ח. סכס מלתא בטעמא לדעת המחבר והרמ"א; בעלי חיים - קטנים או גדולים - שנתערבו באחרים, ונשחטו - בשוגג או במזיד, האם בטל חשיבותן - מצד בעלי חיים ומצד חתיכה הראויה להתכבד, ומה הטעם?
- ט. איך מתיישב פסק המחבר כאן עם מה שפסק לעיל בס"י קא?

סעיף ג

- י. (1) מה הדין בתשע חנויות מוכרות בשר שחוטה ואחת מוכרת בשר נבילה, ולקח מאחת מהן ואין ידוע מאיזה מהן לקח?
(2) מה הטעם להני"ל ומהיכן ילפינן לה?
(3) האם כלל זה הוא רק לחומרא או גם לקולא?
- יא. ומה הדין אם היו בעיר עשר חנויות מוחזקות כולן בבשר שחוטה, ולקח מאחת מהן ואין ידוע מאיזה מהן לקח, ואח"כ נתברר שאחת מהחנויות מוכרת בשר נבילה, ומה הטעם?
- יב. מה הדין של בשר הנמצא בשוק או ביד גוי או ביד קטן, באופן שתשע חנויות מוכרות בשר שחוטה והאחת בשר נבילה, מדאורייתא ומדרבנן, ומה הטעם?
- יג. מה הדין כשידוע שיש טריפה אחת בחנות ולא נודע באיזה חנות?

סעיף ד

- יד. רוב חנויות מוכרות בשר שחוטה ומיעוט מוכרות בשר נבילה, לקח מאחת ואינו ידוע מאיזה מהן לקח ונתערבה באחרות ואינה ניכרת ;
(1) מהי דעת הטור והמחבר וטעמם?
(2) ומה הדין לאכול כולם בבת אחת?
(3) מה השיג עליהם הרמ"א ומה טעמו?

- טו. (1) מה השיגו הבי"ח והט"ז על המחבר מדברי הרשב"א?
 (2) ואיך ביאר הש"ך דברי הרשב"א שלא יוקשה ממנו על המחבר?
- טז. (1) מה טעם התיר כאן המחבר בתערובות, הא להלן ס"ל דלא שרי אלא בגי' תערובות?
 (2) מה טעם אסר כאן האיסור והיתר ולהלן התיר בשתי תערובות?
 (3) לדעת הרמ"א האם קבוע גרוע טפי מתערובות?
- יז. סכם לדעת כל הפוסקים: האם התירו תערובת במקום שספק הראשון אסור מן התורה, ובמקום שספק הראשון אינו אסור רק מדרבנן?

סעיף ה

- יח. לקח בשר מן המקולין ואח"כ נמצא שם טריפה, ולא יודעים היכן הטריפה ומנין לקח לפני כן;
 (1) לדעת הר"י והר"ש - האם הבשר שכבר לקח מותר או אסור? ומהיכן ראיותיהם?
 (2) מה דעת ר"ת והרשב"א והר"ן בדין זה? ומה תירצו על ראיות הראשונים הנ"ל?
 (3) איך פסקו התוספות והטור הלכה למעשה בדין זה?
 (4) מהי דעת הרא"ש בזה [בפרק גיד הנשה ובתשובותיו]?
- יט. נמצאת טריפה במקולין, האם מותר ליקח משם אח"כ חתיכה הראויה להתכבד? ומה הטעם?
- כ. לדעת הרשב"א;
 (1) בנמצאת טריפה במקולין, האם מותר ליקח משם אח"כ חתיכה שאינה חשובה מדינא?
 (2) מה הטעם, משום יבש ביבש שבטל ברוב או משום ספק ספיקא?
 (3) ומה פסק למעשה, והטעם?
- כא. לדעת הטור;
 (1) בנמצאת טריפה במקולין, האם מותר ליקח משם אח"כ חתיכה שאינה חשובה מדינא?
 (2) מה הטעם שכתב הטור לדבריו, ושלא כדברי הרשב"א?
 (3) מה השיב הבי"י על טעם הטור להצדיק דברי הרשב"א?
 (4) מה יישב הדרכי משה על דברי הטור?
 (5) מה יישב הט"ז על דברי הטור?
- כב. (1) מה הביא הטור בשם אביו הרא"ש ז"ל בדין זה - אחר שנודע הספק?
 (2) מה כתב הבי"י בדעת הרא"ש זל בדין זה?
- כג. (1) איך פסק השו"ע בדין זה לענין מה שלקחו מן המקולין קודם שנמצאת הטריפה?
 (2) ואיך פסק השו"ע בדין זה לענין ליקח מן המקולין אחר שנמצאת הטריפה?
 (3) מה הדין ליקח אחר שנמצאת הטריפה אם פירש שלא בפנינו, ומה הטעם, ומאי שנא מקבוע דאורייתא?
 (4) ומה הדין בלקח קודם שנמצאת הטריפה בקבוע דרבנן אם פירש בפנינו, ומה הטעם?
- כד. נמצאת ריאה טריפה ולא נודע מאיזה חנות, האם כולם אסורות - מדינא או מחומרא, לכל הדעות?
- כה. האם ביחיד בביתו - גם מחמירין בחתיכות שאינן ראויות להתכבד, ומאי שנא ממקולין?
- כו. פרט השיטות בדין הקצב ששחט ז' בהמות והוציא מביתו שנים וחצי והשאיר בביתו ארבע וחצי, ונתערבו הבני מעיים של כולם, ונמצא מחט בבית הכוסות וכו', מה דין שני החצאים?

סעיף ו

- כז. בעלי חיים ושאר דברים החשובים שנתערבו בהיתר שאינם בטלין אפילו באלף;
 (1) מהן שיטות הראשונים והפוסקים בדין אם פירש אחד מהן מהרוב במתכוין, קודם שנודע התערובת או אח"כ, ומה הטעם?
 (2) ומהן שיטות הראשונים והפוסקים בדין אם פירש ממילא, קודם שנודע התערובת או אח"כ, ומה הטעם?
- כח. מה הדין אם פירשו מחציתן בבת אחת, והטעם?
- כט. כתב הרמ"א: אם נתפרשו כולן ביחד ולא נשאר במקומן ובשעת עקירתן פירשו קצתן, אותן שפירשו אז מותרים רק שנים האחרונים אסורים.
 (1) איזה סתירה רצה הרמ"א לתרץ בזה?
 (2) מנין הוכיח הט"ז שעקירת כולן לא מהני?
 (3) ואיך ביאר הט"ז קושיא הנ"ל, במה פליג ר"י עם ר"ת ובמה מודים זה לזה?
- ל. (1) איך פסק הבי"ח בדין דהרמ"א?
 (2) איך פסק הש"ך בדין זה?
 (3) איך ביאר הש"ך דברי הרמ"א?

- 4) והאם מותר לפזרן גם לכתחילה?
לא. בהפרישן ונתפזרו כולן, האם נחלקו בדבר זה הרשב"א והרא"ש, ומהי דעתם?
לב. מה הדין בתרנגולת טריפה שנתערבה בכשרות ונמצא ביצה ביניהן, האם הביצה מותרת, ומה הטעם?
2) ומה הדין למ"ד דביצה חשיב דבר שבמנין?

סעיף ז

- לג. 1) בעלי חיים ובריה וחהר"ל, שאינן בטלים מחמת חשיבותן, שנתערבו באחרים, ונפל מעצמו אחד מהם לים, האם הותרו כולן, ומה הטעם והנימוק?
2) ומה הדין אם נתערב עם שנים ונפל אחד מהם לים, האם השנים מותרים?
3) האם לכו"ע ובכל דבר סגי בנפל אחד מהם לים או דבעינן שנים?
לד. דבר שיש לו מתירין שהוא חשוב ואינו בטל, האם הוא דומה בזה לדברים החשובים הנ"ל או לא, ומה הטעם?
לה. 1) מה הביא הב"י לדון אם ההיתר של נפל אחד מהם לים הוא רק להנאה או גם לאכילה, ועל מה מבוסס הדיון?
2) איך פסק הרמב"ם, ואיך נפסק להלכה?
לו. מה הדין אם הפילו לים בידיים בשוגג או במזיד, קודם שנודע התערובת או אחר כך, ומה הטעם?
לז. 1) האם צריך דוקא שנפל לים או גם לנהר עמוק ולכל מקום שהוא אבוד?
2) מה הדין אם לא נאבד ממש רק נחתך או נתרסק?
לח. מהי דעת הטור, הרא"ש והרשב"א, השו"ע והרמ"א, הט"ז והש"ך בכל הדברים הנ"ל;
1) אם נאכל אחד מהם בשוגג או במזיד, קודם שנודע התערובת או אח"כ, האם הותרו כולן?
2) והאם גזרינן שוגג אטו מזיד?
3) והאם גזרינן שמא יאכיל לבן ברית או לגוי או לכלב, ומה הטעם?
לט. 1) מה הדין אם לא נאכל ולא נאבד רק פירש אחד מהם, האם אנו תולין לומר שזה שפירש הוא האיסור, ומה ביאר הרשב"א על כך?
2) ומה הדין אם פירש אחד מהן ונתבשל או נתערב עם דבר איסור בענין שאינו בטל ואסור מדאורייתא, והטעם?
מ. אחרי שהותר, האם מותר לאכול כל אחת ואחת לבדה או רק שנים שנים, ומה הטעם?
מא. ואם נתערבו שתיים או שלש כמה צריך לאכול בבת אחת?
מב. 1) האם מותר לאדם אחד לאכול הכל שתיים שתיים, ומה הטעם?
2) ומאי שנא מחתיכה שאינה ראויה להתכבד שיש מתירים לאכלה לאדם אחד?
מג. האם מותר לשני בני אדם לאכלם כולם בבת אחת, ומה הטעם?

- 4) והאם מותר לפזרן גם לכתחילה?
 לא. בהפרישן ונתפזרו כולן, האם נחלקו בדבר זה הרשב"א והרא"ש, ומהי דעתם?
 לב. מה הדין בתרנגולת טריפה שנתערבה בכשרות ונמצא ביצה ביניהן, האם הביצה מותרת, ומה הטעם?
 2) ומה הדין למ"ד דביצה חשיב דבר שבמנין?

סעיף ז

- ג. 1) בעלי חיים ובריה וחהר"ל, שאינן בטלים מחמת חשיבותן, שנתערבו באחרים, ונפל מעצמו אחד מהם לים, האם הותרו כולן, ומה הטעם והנימוק?
 2) ומה הדין אם נתערב עם שנים ונפל אחד מהם לים, האם השנים מותרים?
 3) האם לכוי"ע ובכל דבר סגי בנפל אחד מהם לים או דבעינן שנים?
 לד. דבר שיש לו מתירין שהוא חשוב ואינו בטל, האם הוא דומה בזה לדברים החשובים הנ"ל או לא, ומה הטעם?
 לה. 1) מה הביא הב"י לדון אם ההיתר של נפל אחד מהם לים הוא רק להנאה או גם לאכילה, ועל מה מבוסס הדיון?
 2) איך פסק הרמב"ם, ואיך נפסק להלכה?
 לו. מה הדין אם הפילו לים בידיים בשוגג או במזיד, קודם שנודע התערובת או אחר כך, ומה הטעם?
 לז. 1) האם צריך דוקא שנפל לים או גם לנהר עמוק ולכל מקום שהוא אבוד?
 2) מה הדין אם לא נאבד ממש רק נחתך או נתרסק?
 לח. מהי דעת הטור, הרא"ש והרשב"א, השו"ע והרמ"א, הט"ז והש"ך בכל הדברים הנ"ל;
 1) אם נאכל אחד מהם בשוגג או במזיד, קודם שנודע התערובת או אח"כ, האם הותרו כולן?
 2) והאם גזרינן שוגג אטו מזיד?
 3) והאם גזרינן שמא יאכיל לבן ברית או לגוי או לכלב, ומה הטעם?
 לט. 1) מה הדין אם לא נאכל ולא נאבד רק פירש אחד מהם, האם אנו תולין לומר שזה שפירש הוא האיסור, ומה ביאר הרשב"א על כך?
 2) ומה הדין אם פירש אחד מהן ונתבשל או נתערב עם דבר איסור בענין שאינו בטל ואסור מדאורייתא, והטעם?
 מ. אחרי שהותר, האם מותר לאכול כל אחת ואחת לבדה או רק שנים שנים, ומה הטעם?
 מא. ואם נתערבו שתיים או שלש כמה צריך לאכול בבת אחת?
 מב. 1) האם מותר לאדם אחד לאכול הכל שתיים שתיים, ומה הטעם?
 2) ומאי שנא מחתיכה שאינה ראויה להתכבד שיש מתירים לאכלה לאדם אחד?
 מג. האם מותר לשני בני אדם לאכלם כולם בבת אחת, ומה הטעם?

שאלות הנוגעות למעשה בחומר הנלמד בחודש חשון תשע"ז יו"ד הלכות תערובות סימן קי סעיפים א-ז

- א. פירות שהרגילות לקנותם במשקל, וכשקונים בודדים, קונים במספר.
 1. נתערב בהם פרי אחד של ערלה, מה דין הפירות.
 2. וכן חבילות תבלינים שנתערבה בהן חבילה אחת לא כשרה, מה דין הכל.

[ס"א, ש"ך סק"ט, שפ"ד סק"ב]

א. לדעת הרמ"א דבר שלפעמים נמכר במנין ולפעמים באומד בטיל, אבל לדעת המהרש"ל גם אם לפעמים נמכר באומד בטיל, אמנם גם לדעת המהרש"ל זה רק דבר שבמכירתו הוא מנין, כלומר דברים שהרגילות הוא לקנות אותם ביחידות, שזה מגדיר את חשיבותם, אלא שלפעמים נמכרים גם באומד, אבל דברים שקונים אותם בחבילות, והחבילות זה המספר שלהם, א"א לומר שהמנין שלהם הוא מחמת חשיבותם, אלא שזה הצורה שלוקחים אותם, לכן מי שקנה

כמה חבילות פפריקה וכדו', ואחד מהם היה ללא הכשר, והוא משביעית וכדו', אפילו שגם איסור דרבנן דבר שבמנין לא בטיל, [כמבואר בשפ"ד סק"ב, דלא כהפליתי סימן ק' סק"א] א"א להחשיבו כדבר שבמנין שלא בטיל. וכן פירות שהרגילות לקנות אותם הוא במשקל, שבזה אין חשיבות לכל אחד ואחד, גם אם כשקונה יחידים קונה לפי מספר, אינו נחשב לדברים שהרגילות לפעמים לקנות במנין, דהמנין כאן אינו מפני חשיבותו.

א. אתרוג של ערלה, או מורכב, שנתערב באתרוגים אחרים.

1. מה דין כל האתרוגים לפני סוכות, ומה דינם אחרי סוכות.
 2. האם תלוי הדין ברמת הידורו של האתרוג.
 3. והאם יש חילוק בין אם רוצה לקיים באתרוג את המצוה לבין רוצה רק לאוכלו.
 4. מה הדין בנר חנוכה שנתערב עם שאר נרות.
 5. וכן עוף טריפה שנתערב בעופות אחרים, ואין ידוע איזה הוא, האם מתבטל.
 6. האם יש הבדל בזה אם נתערב באריזות גדולות או משלוחים למפעלים, או שנתערב בשקיות הנמכרות בחנויות.
 7. האם יש הבדל בזה אם נתערבו העופות במשחטה לפני מריטת הנוצות או רק אחר המריטה.
 8. וכן חתיכת זהב, או יהלומים שאינם מלוטשים, שמגיעים ממקום עבודה זרה, ונתערבו באחרים, מה דין הכל.
 9. האם יש הבדל בין אם נתערבה סתם חתיכה, או שכל החתיכות כבר מוכנות לפי גודל מסוים.
 10. מה הדין בטבעת זהב ממקום עבודה זרה שנתערבה בטבעות אחרות דומות.
- [ס"א, רמ"א סימן תרע"ג ס"א, ט"ז שם סק"ז, ביאור הגר"א שם, שפ"ד סימן ק"א סק"ז]

ב. הרמ"א כתב שאת שדרכו למנות לא בטיל, בפשטות אינו חולק על המחבר שדברים החשובים לא בטלי. ולכן מי שנתערב לו אתרוג של ערלה בתוך אתרוגים אחרים, לדעת הרמ"א לכאורה גם אם קונים כמות של אתרוגים לפני סוכות, ואפי' אתרוגים שקונים בקופסאות, מ"מ מוכרים אותם לפי מנין, ולא בטל.

ולדעת המחבר שהכל נמדד האם הוא דבר חשוב, יש לדון אם מחשיבים כל אתרוג לפי מה שהוא, ואתרוג מהודר שביחס לאתרוגים אחרים נחשב חשוב מאוד לא בטיל, או שאינו נמדד ביחס לאחרים אלא שצריך שיהיה חשוב במהותו, וממילא אפשר שאינו דבר חשוב ובטיל. וברמ"א [סימן תרע"ג ס"א] כתב שנו חנוכה שהוא אסור בהנאה שנתערב באחרים, מאחר והוא דבר שבמנין לא בטיל, ובט"ז [שם סק"ז] כתב שאפילו שנרות נמכרים במשקל, מאחר וזה נר חנוכה, ונר חנוכה הוא לפי מנין לא בטיל. מבואר בדבריו שאפילו דבר שאותו מין ממש ואותו דבר נמכר במשקל, מאחר והדבר עצמו שנתערב נמנה לפי מספר לא בטיל, וא"כ ה"ה אתרוג מהודר של ערלה, אפילו שסתם אתרוגים נמכרים במשקל, מאחר ואתרוג זה לא נמכר במשקל נחשב למנין ולא בטיל.

עוד מבואר ברמ"א שכאשר הדבר נחשב לדבר שבמנין, גם אם אחרי וע"י שיתבטל לא יהיה לו כבר כל חשיבות, וכגון אתרוג שבירכו עליו בשנה זו, אם נאמר שמחמת חשיבות זה שראוי למצותו, ונמכר יחידי, נחשב למנין, כשנתערב בתוך אתרוגים פסולים שעומדים רק לאכילה, ואין להם כל מעלה ועכשיו רוצה לבשל את כולם, ולענין אכילה אין לאתרוג הכשר כל מעלה, מ"מ לא יתבטל, כמו שנו חנוכה שנתערב בנרות אחרים שלהם אין כל מעלת מנין, ונר חנוכה שרוצה עכשיו להדליקם עם שאר הנרות ביחס לזה אין לו כל מעלה, מ"מ ולפני התערובת היה לו מעלת מנין לא בטיל. וכן ביארו הרע"א שם, ועוד כמה אחרונים בזה דעת הרמ"א שם, כמבואר בשעה"צ שם סק"ד, דלא כהט"ז והגר"א שסוברים שבאמת אם כל השימוש יהיה כבר באופן שאינו חשוב אזלין בתר סופו ובטיל.

אמנם דברים שהרגילות שקונים אותם לפי מנין, אלא שמי שקונה כמות גדולה אינו מדקדק במנין, וכגון עוף טריפה שנתערב בכשירות, שאדם רגיל קונה אותו רק לפי מספר, אבל הסוחרים קונים את זה לפי משקל, יש לדון אם זה

מגרע את חשיבות המנין, או שזהו לפחות הגדרה של דבר שלפעמים באומד, ולכן לפחות ביחס לאדם הבודד יהיה תלוי במחלוקת הרמ"א והמהרש"ל האם נחשב לדבר שבמנין, או שלכו"ע יחשב כדבר שבמנין כי ביחס לאדם הבודד תמיד קונה במנין, וחשיב ולא בטיל. - אבל אם לפעמים מוכרים חבילות ארוזות שלמות של עופות ואז זה לפי משקל, הדבר עצמו ודאי אינו מנין, ואם הוא מצוי לכו"ע אין על העוף כלל שם מנין. גם יש לדון אם מה שבפועל גם בודד שקונה עופות שחוטים, או חלקי עוף, שוקלים את זה לתשלום, האם זה נחשב שנקנה לפי משקל, או שזה רק צורה לתשלום אבל אינו מגרע את חשיבותו שלקנה לפי מנין. אמנם מאידך יש לדון שאפילו שקונים לפי מספר מ"מ זה שהקונה קונה לפי מנין אינו מפני שזה כ"כ חשוב, אלא שכל דבר גדול שמתחלק, לא קונים סתם כמות, ולכן קונים מנין מסודר של עופות וכדו' לפי הצורך. וכן זהב שהרגילות הוא שמוכרים אותו לפי משקל, אם חתיכת זהב שמגיע ממקומות של עבודה זרה נתערב בחתיכות אחרות, אם הוא סתם חתיכה יתבטל, אבל חתיכות שכבר מוכנות לפי גודל משקל מסוים, כבר מוכרים אותן כיחידות, רק צורת התשלום והערך הוא המשקל, ונחשב לדבר שבמנין. - וכן טבעת זהב, או תכשיטי זהב, שחלקם מגיעים ממקומות של עבודה זרה, אפילו שחלק מהמחיר שלהם הוא בצירוף משקל הזהב שבו, אבל עיקר קנייתו הוא לא מצד המשקל, ולכן יש לומר שנחשב לדבר שבמנין ולא בטיל. אלא שכל זה רק כשקונים את העופות אחרי שכבר ניקו אותם מהנוצות, אבל אם נתערבו במשחטה לפני ניקוי פנימי והסרת נוצות מבואר [בשפ"ד סימן ק"א סק"ז] שמחוסר מעשה גדול גם לדבר שבמנין אינו נחשב ובטל. - ואפשר שכאן גרוע יותר שהוא גם מאוס שמבואר בפמ"ג [במשב"ז סימן ק"א סק"ו] שגם בדבר שבמנין בכה"ג אין לו חשיבות ובטיל.

וכן יהלומים לא מלוטשים, שנתערב בהם אחד ממקום עבודה זרה, מאחר ומחוסר מעשה גדול לכאורה אין לו מעלת דבר חשוב, ואפילו אם כבר ליטשו אותם אפילו שזה דבר יקר, מאחר ולא קונים אותם לפי מנין אלא גודל לכאורה אין לו מעלת דבר שבמנין ובטיל, וצ"ע.

ב. חביות יין שבאחת מהם נגע נכרי, או מחלל שבת בפרהסיא.

1. מה דין כולן.
 2. והאם יש חילוק בזה בין חביות קטנות לחביות גדולות.
 3. וכן בקבוקים של משקאות שנתערב בהם בקבוק אחד עם משקה לא כשר, מה דין הכל.
 4. האם יש הבדל בזה אם נתערבו יינות, או משקאות חריפים, או שמן זית, או שמן רגיל, וגדולים או קטנים, או סתם בקבוקי משקאות קלים, או פחיות.
 5. וכן מה הדין במטבע של פרוטה חמורה שנתערבה במטבעות אחרות.
- [ס"א, ש"ך סק"ד, משל"מ פ"ז ממעילה]

ג. לדעת המחבר רק חביות גדולות לא בטלי, דכל מה שלא בטלי הוא מחמת חשיבותם, ולכן קטנות בטלות [כמבואר בש"ך סק"ד]. אבל לדעת הרמ"א שכל דבר שבמנין לא בטיל, כתב ביד יהודה [קצר סק"ד] שגם חביות קטנות לא בטלי.

אלא שלכאורה כל זה רק בבקבוקי משקאות חשובים, כגון בקבוקי יין קטנים שנגע מי שאינו שומר שבת באחד מהם, או בקבוקי ליקר וכדו' שאחד מהם ללא הכשר ולא ידוע איזה. אבל בקבוקי שתיה גדולים, וכ"ש בקבוקי שתיה קטנים או פחיות שנתערבו, ואחד מהם ללא הכשר, אפי' שקונים אותם לפי מנין, אינו משום חשיבותו, אלא שזה הצורה וכמו שחבילת סוכר, או חבילת פפריקה וכדו', א"א להחשיבו למנין דהעיקר הוא מה שבתוכו, ורק יש דברים שצורת לקיחתם הוא במשקל, ויש כאלו שהצורה זה בחבילה, אבל החבילה עצמה אין לה מצד עצמה חשיבות, ה"ה פחיות או בקבוקי שתיה רגילים אפי' שקונים אותם במנין אינו מפני חשיבותו אלא זה הצורה לקנותו. משא"כ

בקבוקי ליקר יקרים וכדו', הסיבה שקונים אותו לפי מנין, כי לכל אחד יש חשיבות מצד עצמו, ולכן בקבוקי מיץ וכדו' ניתן גם לקנותם בארגזים אבל בקבוקי ליקר ויינות חשובים תמיד נמכרים רק ביחיד, ולכן מקבל שם דבר שבמנין. וצ"ע.

וכן יש לדון לחלק בין מי שנתערב לו בקבוק שמן רגיל של שביעית בבקבוקים אחרים, שאפי' שהרגילות לקנות אותם במנין אינו מחמת חשיבותו ויקרותו, לבין מי שנתערב לו בקבוק שמן זית בין אחרים שמחמת יקרותו קונים אותו לפי מספר.

וכן מי שהיה לו מטבע של פרוטה חמורה ונתערבה במטבעות אחרות שודאי שמטבעות קטנים אין להם ערך, מ"מ הם תלויים רק במנין.

מאידך אפשר שכל המנין שלהם אין להם מעלה מחמת המנין עצמו, של כל אחד אלא זה היכי תמצא להגיע לסכום מסוים, וזה מגיע שיש מנין וסכום לכל מטבע, אבל אינו מצד הערך עצמו שלו, שלכן מונים אותו, ובמל"מ [פ"ז ממעילה] כתב שמטבע חשוב דבר שבמנין, אמנם אפשר שמטבע שלהם היה לו גם ערך ושוי מצד עצמו. וצ"ע.

ג. קנה חלות או לחמניות במאפיה, ונודע לו שחלק מהם נאפה מקמח מחומץ שעבר עליו הפסח, או מקמח של חדש.

1. מה דינם.
2. וכן מי שאפה חלות בבית, ואחת מהחלות נאפתה מהבצק של הפרשת חלה, ואינו יודע איזו מהן, מה דין כל החלות.
3. וכן מצה ששהתה זמן מה לפני אפייתה, ואפו אותה אח"כ יחד עם שאר המצות, מה דין כל המצות, וכן מה הדין בחבילות מצות כשרות לפסח שהתערבה בהן חבילת מצות של חמץ.
4. האם יש הבדל בזה בין מי שלוקח רק ג' מצות לליל הסדר, או לבין מי שאוכל כל הפסח מצות יד.
5. וכן ממתקים קטנים, וכל מיני שוקולדים קטנים, שהרגילות למוכרם בודדים לפי מנין, ונתערב בהם אחד ללא הכשר, מה דינם.
6. וכן פאה נכרית ששערה ממקומות אסורים, שהתערבה בפאות אחרות, מה דין כל הפאות.
7. וכן כסא, כוס, סיר וכדו', שהדליקו עליהם בערב שבת נר, ואחרי שנכבה נתערבו באחרים, מה דינם. [ס"א, יד יהודה קצר סק"ד, בית הלוי ח"ב ל"ה אות ו', ביאור הגר"א סק"א, מטה יהונתן]

ד. במחבר מבואר שרק ככרות של בעה"ב לא בטלי, ולפי"ז מי שקנה חלות במאפיה, אפי' חלות מיוחדות בצורתם וכדו', ואחד מהם נאפה מקמח שעבר עליו הפסח, או מקמח של חדש, אפי' שזה נודע לו רק אחרי שכבר נאפה, מ"מ החלה בטילה. אבל מי שאפה בבית חלות, ואחת מהם היתה מבצק של הפרשת חלה, או מקמח חדש, או שעבר עליו הפסח, אם לא נודע התערובת רק אחרי האפיה שכבר נחשב לדבר חשוב לא בטל.

אבל לדעת הרמ"א שכל שדרכו למנות לא בטיל, כתב ביד יהודה [קצר סק"ד] שגם ככרות של נחתום ג"כ לא בטיל. אלא שיש לדון אם נתערבו בחנות לחמניות, חלקן ממאפיה שאופים חמץ שעבר עליו הפסח, אפי' שהלחמניות הן קטנות, מאחר והרגילות היא שלחמניות קונים רק לפי מספר, האם נחשב לדבר שבמנין ולא בטיל. וכן ממתקים שהרגילות שמוכרים אותם בודדים, אפי' שהם קטנים, ונתערב בהם אחד ללא הכשר יש לדון אם נחשב למנין ולא בטיל, או שלא כל מה שנמכר רק במנין לא בטיל, ורק דברים שמפני חשיבותם נמכרים כך אינם בטלים. מאידך חבילת מצות של חמץ שנתערבה בין חבילות מצות של פסח, מאחר ומצות נמכרות בחבילות, וגם החבילות עצמן אינן נקבעות לפי מספר מצות, אלא לפי משקל, בטלים. וכן אם נתערב במאפיה מצה אחת ששהתה זמן מה לפני האפיה, בין שאר מצות תתבטל.

ויש לדון אם מה שמוכרים שלוש מצות לליל הסדר משנה את ההגדרה, שעצם זה שמי שלא צריך מצות יד לכל החג, ורק לליל הסדר קונה ורק שלוש מצות, זה עצמו סימן שהמצות הן חשובות, אלא שמי שאוכל כל הפסח מצות יד לא שייך שימנה אותן, אבל נחשב עדיין למנין, או שבאמת זה מתחלק לפי סוגי האנשים.

ודחוק וקצת תמוה לומר שלחמניה מאחר וקונים אותו תמיד לפי מספר, חשוב ויקר ערכו לאנשים יותר ממצה ששויה וחיבותה אצל בנ"א הרבה יותר.

וכן כסא שהונח עליו בערב שבת נרות שבת, ובאמצע השבת הסירו אותם, ונתערב בשאר כסאות, אפי' אם זה לא כסא כ"כ מיוחד וחשוב, מאחר וזה קונים לפי מספר כי לכל יחידה יש חיבותו לא בטל.

וכן אם הדליקו נר בער"ש בתוך כוס, או על גבי קדרה, ואח"כ נתערב הבשאר כוסות וקדרות אחרות, יש לדון בכוס כזו שהיא חשובה מצד עצמה שלפחות לדעת הרמ"א לא בטיל, דנחשב כמנין.

ולדעת המחבר יש לעיין מה דרגת ומידת החשיבות שצריך, אמנם יש לדון ולעיין על כוס, כסא, קדרה, ודומיהם, וכן כל דבר שקונים במנין אבל אפשר שאין לו מעלה אלא כי לא קונים סתם כמות ממנו, כמו משקפיים וכדו' שקונים אחד כי צריך רק אחד ולא יותר, וכן פאה ששערה ממקומות האסורים שנתערבה בפאות אחרות, האם מאחר ולא קונים כמה נחשב למנין, או שכל זה רק כי לא צריך כמה ומהות וצורת קנייתו הוא רק אחד, ולכן קונים אחד, אבל לא קשור למעלת וחיבות של דבר שבמנין ואין לו מעלת מנין.

וכן מבואר בבית הלוי [ח"ב סימן ל"ה אות ו'] שהביא דעת היש"ש שכל דבר שרוב פעמים הרגילות היא לקנותם יחידי אינם נחשבים לדבר שבמנין, כלומר, מי שקונה משקפים, שולחן, וכדו', אינו קונה אותו אחד מחמת המנין שלו, אלא כי לא קונה יותר מאחד וע"ז לא נאמר דבר שבמנין, וכל דין דבר שבמנין נאמר רק על דבר שקונים אותו בכמות, וכמות זו מנין וקונים אותו לפי מנין, וביאר דבריו שם, שדבר שבמנין הטעם שלא בטל אינו כלל מפני חיבותו, אלא מאחר והוא מנין האיסור המעורב בו מאחר והוא מגדיל ומרבה מנינו אינו יכול להתבטל, וא"כ אינו תלוי כלל בחיבותו.

אלא שבפשטות בכל הפוסקים לא מצאנו כן, וביותר שבביה"ל מבואר שזה הטעם שבפשטות דברי הרמ"א מבואר שדבר שבמנין רק במינו לא בטל, וכן מבואר להדיא בביאור הגר"א [סק"א] בדעת הרמ"א שרק במינו שייך סברא זו שמגדיל המנין, ואם תלוי ממש הא בהא, א"כ ודאי שכל הפוסקים שלא חילקו בדבר שבמנין בין מינו לאינו מינו, לא ס"ל לחילוק וסברא זו, וא"כ הדברים כפשטן שתלוי בחשיבות הדבר שמוגדר ע"י זה שקונים אותו במנין.

אמנם אפשר עדיין לחלק ולומר שאפילו אם לא כדברי הבית הלוי ודעת המהרש"ל, מ"מ מנין שייך רק בדבר כזה שהרגילות שלו שמינו אינו נמכר במנין ורק הוא עצמו נמכר במנין, שזה עצמו שהוא שונה מכל מינו ונמכר במנין בזה הוא נחשב, אבל דבר שכל מינו נמכר במנין, אין לו כל מעלה בזה.

כלומר לחמניות, חלות, בקבוקים, כוסות, סירים, וכדו', שנמכרים במנין כי זה צורתם אין להם כל מעלה, אבל נרות חנוכה שצורת מכירת נרות זה במשקל, ודוקא נרות אלו נמכרים במנין, זה מורה על חיבות שלא בטלי, וכן אתרוג שמצד מה שהוא פרי הוא אמור לימכר במשקל, וככה ימכר אחרי סוכות, וכל מה שלפני סוכות לא נמכר במשקל אלא ביחיד זה בגלל חיבותו, רק בזה שייך לומר דבר שבמנין לא בטיל. [וכעין סברא זו כתב במטה יהונתן תחלת הסימן עיי"ש].

7. וופלים וכדו' שנמכרים בחבילות, אבל גם בתוך החבילה הם נמכרים לפי המנין שכתוב על החבילה.
1. נתערבה כזה חבילה ללא הכשר בין שאר חבילות, מה דינן.
2. מה הדין אם בתוך החבילה עצמה נתערבו וופלים לא כשרים.
3. וכן טבליות, תרופות, כדורים, ויטמינים וכדו', שנמכרים בחבילות אבל לוקחים אותם רק בודדים לפי מספר, ונתערבו בהם כאלה שאינם כשרים, מה דין הכל.

4. וכן חוט ציצית רגיל שנטווה שלא לשמה, או ללא כשרות מוסמכת, ונתערב בחוטי ציצית כשרים, מה דינם.

5. מה הדין אם נתערבה חבילת חוטי ציצית לא כשרות בחבילות אחרות.

[ס"א, רע"א על השו"ע או"ח סימן י"א]

ה. יש לדון בדבר כזה שנקנה בחבילה אבל גם אז יש לו מנין, כגון אריזות ממתקים שכתוב בחוץ מספר הוופלים וכדו' שיש בהם, וכשהם פתוחים נקנים בודדים במספר, האם גם כשהם בחבילה יש להם חשיבות מנין, או שהמנין בכה"ג הוא כמו משקל שזה רק לשער בערך כמה יש בו, והאם יש חילוק בין סתם אריזות לבין אריזות גדולות שכתוב עליהם שאין למכור אותם ביחידות.

וכן יש לדון בכל חבילת טבליות, כדורים, וכדו', שאמנם נמכרים בחבילה אבל בפועל כשאדם לוקח אותם, לוקח רק לפי מנין, האם מחמת כן מקבל חשיבות של מנין, או שבאמת אין לו מעלה של מנין, כי המנין בעצם משקף כמות, והסימן לכך שאם כל טבליה תכיל חצי מהכמות יקח שתי טבליות, וממילא אינו נחשב למנין.

וכן יש לדון על דבר שכשהוא לבד אין לו חשיבות, אבל כשהוא בחבילה יש לו חשיבות, כגון מי שנתערב לו חבילת ציציות לא כשרות בין כשרות {להסוברים ששייך בזה בכלל ביטול ואכמ"ל}, שודאי שחוט אחד אין לו כ"כ חשיבות, אבל הרגילות תמיד שקונים את זה בחבילה, וקונים את זה לפי מנין, ומסתברא שזה מנין ממש לפי יקרותו, מ"מ כל החשיבות נוצר רק אחרי שהוא חבילה, אם בכה"ג החבילה כן נחשבת כיחידה של מנין, ולא בטיל. וברע"א [שו"ע או"ח סימן י"א] כתב, שאם נתערב חוט שנטווה שלא לשמה בין חוטים כשרים, אפשר שלא בטל, מבואר בדבריו שאפי' חוט אחד נחשב לדבר שבמנין.

ואפשר שאפי' בזמנינו שמוכרים את החוטים בחבילה של שש עשרה ציציות, בזה ודאי שנחשב כל אחד למנין בפני עצמו, כי הקניה היא לפי מספר שוכל אחד צריך לכל הארבע כנפות ציצית, אלא שזה מונח כך בחבילה, אבל כל מהות החבילה הוא מחמת המספר היחידים שבו, ובזה יש לכל אחד בפני עצמו חשיבות.

ומבואר ברע"א [הנ"ל] שאפי' שאם נימא שהחוט אינו בטל א"כ אין לו כל חשיבות של מנין שהרי זה חוט סתם ואינו כשר, מ"מ מאחר ואם יתבטל יהיה כשר לציצית ואז יהיה לו חשיבות של מנין, כבר עכשיו נחשב כדבר של מנין ובטל.

ולכן ה"ה אם נאמר שאתרוג כשר, וכ"ש מהודר נחשב לדבר שבמנין שמחמת חשיבותו קונים אותו בפני עצמו, אם נתערב אתרוג מורכב או של ערלה בתוך אתרוגים כשרים, אפי' שאם אינו בטל, אין לו כל חשיבות של מנין והרי הוא ככל פרי, מ"מ אזלינן אחרי הביטול, ולכן לא בטל. [אבל בביכורי יעקב סימן תרכ"ו סק"ג] כתב שאתרוג המורכב שנתערב באינם מורכבים בטל.

ו. כמה חנויות פירות בעיר, רובן עם הכשר, ומיעוטן בלי הכשר.

1. קנה פירות באחת מהן ואינו זוכר באיזו, מה דינו.

2. האם יש הבדל בין אם ידע שחלק מהחנויות מוכרות ללא השגחה, ושכח מהיכן קנה, לבין הגיע לעיר וחשב שכולן מוכרות עם השגחה ולכן קנה.

3. האם יש חילוק בזה אם ודאי שהחנויות שללא השגחה פירותיהן ערלה וכדו', או שרק אין להם השגחה.

4. האם יש הבדל בין אם ידוע לרוב הציבור שפירות אלו ממוטעים של ערלה, או שרק המוכר יודע זאת.

5. מה הדין אם המוכר עצמו אינו יודע, אבל קנה את הפירות ישירות ממוטעי הפירות, והמוטעים עצמם ידוע לציבור איזה מהם של ערלה.

6. באופן שרק בעל המטע או בעל החנות יודע, האם יש הבדל בדין בין מקום שיש בו הרבה נכרים וחילונים, שאין למוכר כל ענין להסתיר את מקור הפירות, לבין מקום שיש לו ענין להסתיר.

[ס"ג, חזו"א יור"ד סימן ל"ז סק"א, י"ג-ד, וסקכ"ב, יד יהודה קצר סקט"ז, ט"ז סימן תר"ה סק"ג, בינת אדם קבוע מ"א, יד יהודה ארוך י"א, שפ"ד סקי"ד, חו"ד ביאורים סק"ו, פליתי סקי"ב]

ו. קבוע שלכו"ע הוא מה"ת זה כשכל אחד ניכר במקומו מהו, ורק מי שלקח, מסתפק מהיכן לקח, ולכן חנויות, שניכרות כל אחד במקומו איזה מוכרת איסור, ואיזה מוכרת היתר, גם אם הדברים הנמכרים שם הם דברים שכשהם בתערובת הם בטלים, מאחר וכל חנות ניכרת במקומה, ואין כאן תערובת, נחשב לקבוע.

ולכן מי שקנה פירות במקום שיש בו כמה חנויות, או בשוק שיש שם כמה דוכנים, חלקם של אנשים שומרי תו"מ, או שמוכרים רק עם הכשר, וחלקם מוכרים גם פירות של ערלה וכדו', ואינו זוכר מאיזה דוכן קנה את הפירות, בין אם הוא ידע לכתחילה שיש כאן חנויות ללא הכשר, ובין אם בשעה שלקח שכח בכלל שיש כאן חנות שמוכרת של ערלה, אפי' שרוב החנויות כשרות, נחשב שלקח מהקבוע וכל פירותיו אסורים.

וכן אם הוא אורח שבא לעיר וגם בשעה שלקח לא ידע כלל שיש כאן חנויות שמוכרות ללא השגחה, אפי' שרוב החנויות כשרות, נחשב שלקח מהקבוע וכל פירותיו אסורים. [כמבואר בחזו"א סימן ל"ז סק"א]

כל זה רק אם ידוע בודאות שבחנות שללא הכשר ישנם פירות ממטעים של ערלה, וכדו', אבל אם רק ידוע שממין פירות אלו שקנה מצוי בשוק אחוזי ערלה, ובחנות זו מוכרים ללא השגחה, אבל לא ידוע בודאות שהפירות שנמכרים בחנות ללא השגחה מגיע ממטעים של ערלה, לדעת הט"ז [סימן תר"ה סק"ג] והבינת אדם [קבוע מ"א] והיד יהודה [ארוך י"א] קבוע דאורייתא נאמר רק במקום שיש לפנינו במקום הקביעות ודאי איסור והיתר, אבל אם האיסור הוא רק ספק, אפי' שמקום הספק הוא ניכר, אינו נחשב לקבוע.

כלומר אפילו שידוע וניכר איזה חנות מוכרת ללא השגחה, מאחר שזה רק ספק האם בעל החנות קנה את הפירות ממקום של ערלה, אינו נחשב קבוע, ולכן אם רוב החנויות מוכרות עם השגחה מה שלקח מותר.

אבל בשפ"ד [סקי"ד] נראה שאינו מחלק בין אם האיסור הוא ספק או ודאי, כלומר שמאחר ויש סיבה סבירה לחשוב שמאחר והחנות מוכרת ללא השגחה יש בה גם פירות ערלה, נחשב לקבוע ואסור.

אלא שזה רק אם לא רק המוכר עצמו יודע מהיכן קנה ומהו הסחורה שלו, אלא הדבר ידוע לציבור מהיכן מביא המוכר את הסחורה, אבל אם רק למוכר ידוע מה מקור הפירות אבל שאר אנשים רק יודעים שמוכר ללא הכשר, וכ"ש כאשר המוכר עצמו ג"כ יודע רק מהיכן הגיעו אבל לא יודע האם הם ערלה, ובעל המטע ודאי יסתיר מהלוקחים האם זה ערלה, תלוי מה שנחלקו הפוסקים בהגדת ניכר, לדעת החו"ד [ביאורים סק"ו, וכן מבואר בשער"י ש"ד פי"א] כדי שיחשב לניכר במקומו שיהיה לו דיני קבוע, צריך שהאיסור וההיתר יהיו ניכרים ממש, ואפשר לבררם, אבל סתם מה שניכר וידוע לאחד בעולם, אינו מחשיבו לניכר, אבל לדעת השפ"ד [סקי"ד] פליתי [סק"ב] בינת אדם [קבוע ב'] כל שיש אחד בעולם שידוע שיש כאן איסור, נחשב כבר לניכר וידוע שהוא קבוע דאורייתא, וכ"כ ביד יהודה [קצר כ"ט].

ולכן לדעת החו"ד רק אם ישנם אנשים שידוע להם שזה שמוכר ללא השגחה מביא ממקומות של ערלה, מי שלקח מהחנויות ואינו יודע מאיזה חנות לקח, מחשיבו לקבוע, אבל אם לא ידוע לציבור מה מקור פירותיו, אפילו שידועים שהוא קונה את הפירות ישר מהמעטים וידוע מקורם, או שהוא עצמו בעל המטעים וידוע מצבם, אינו נחשב לקבוע הידוע או ניכר, אבל לדעת הפמ"ג נחשב לניכר וקבוע במקומו.

וכן אם רק בעל החנות יודע מהיכן קנה את הפירות, ואינו יודע מהותם, אפילו שהמטע עצמו שהוא מקור פירות אלו ידוע להרבה אנשים שהוא ערלה ונחשב שניכר במקומו, מ"מ מאחר והמוכר שלקח יודע מהיכן לקח מתחיל הספק רק לפנינו, ולפנינו המוכר הוא היחיד שידוע וממילא לדעת החו"ד נחשב שאינו ניכר, ומי שקנה באחת החנויות יכול לסמוך על הרוב. אלא שביד יהודה נסתפק אם זה רק באופן שיוכל פעם להתברר ע"י אותו יחיד שידוע, וכגון במקום שיש הרבה נכרים או חילונים, שלבעל המטע או המוכר אין כל ענין להסתיר מהיכן ומה מהות פירות אלו, או אפילו באופן שלא יוכל להתברר ג"כ נחשב לניכר וידוע.

ז. נהג לקנות פירות בכמה חנויות, והוסרה ההשגחה מאחת מהחנויות כי נודע שקיבלה פירות של ערלה.

1. מה דין מי שקנה פירות לפני שנודע, ואינו זוכר באיזו חנות קנה.
 2. אם נודע שאחת החנויות קיבלה סחורה ממטעים של ערלה, אבל לא ראו איזו חנות קיבלה, מה דין כל הפירות שנקנו בחנויות.
 3. האם יש הבדל בזה בין מי שקנה לפני שנודע שהגיעה סחורה ממקומות של ערלה לאחת החנויות, לבין מי שקנה אחרי שכבר נודע.
 4. אם מצא פירות זרוקים ברחוב, שודאי שהגיעו ממקום חנויות אלו שאין ידוע באיזו מהם יש ערלה.
 5. וכן מה הדין אם ילד קטן קנה בשוק שבאחת מהחנויות שבו יש ערלה, ולא ידוע באיזו קנה.
[ש"ך סק"ד שפ"ד שם, ש"ך סק"ה ט"ז סק"ו, רע"א סק"ו, ש"ך סק"ז, שפ"ד סק"ז, יד יהודה קצר סק"כ].
- ז. רק בקבוע שעוד לפני שלקח מהקבוע כבר היה ידוע וניכר האיסור במקומו לכו"ע נאמר דין שכמחצה על מחצה, אבל אם לקחו ממקום הקביעות לפני שנודע שיש באחת מהם איסור, נחלקו הראשונים [כמבואר בש"ך סק"ד] האם מה שנלקח לפני שנודע שיש כאן איסור אמרינן כל דפריש, או שגם מה שנלקח קודם שנודע שיש כאן איסור דינו כמחצה על מחצה ואסור. ולהלכה דעת הש"ך שגם בכה"ג הכל יאסר. ולכן לא רק אם בשעה שקנה את הפירות כבר היה ידוע שיש כאן חנות אחת שמוכרת ללא הכשר, נחשב שלקח מהקבוע, אלא גם אם בשעה שקנה את הפירות לא היה ידוע כלל שחנות אחת מוכרת ללא הכשר, או שידעו שמוכרת ללא הכשר אבל לא ידעו שהפירות שלו הם של ערלה, ורק אחרי שקנה פירות באחת החנויות ואינו זוכר, או אינו יודע באיזה, הוסרה ההשגחה מאחת החנויות כי נודע שהחנות קיבלה פירות של ערלה, לדעת הש"ך ג"כ נחשב שלקח מהקבוע ואסור.
- אמנם כל זה רק אם ידוע לפחות עכשיו איזה חנות מוכרת ערלה, אבל אם ראו שהגיע פירות ממטעים של ערלה לאחת החנויות, אבל לא ראו לאיזה חנות הכניסו את הסחורה, נחשב שיש לפנינו תערובת חנויות, ונחלקו הפוסקים האם גם בזה נאמר קבוע, לדעת הב"ח והש"ך [סק"ד] אפילו שלא ניכר לפנינו איזה חנות מוכרת איסור, נחשב ממש קבוע דאורייתא, ודינו שיהאם ידוע איזו חנות מוכרת ערלה ורק מי שקנה לא ידוע באיזו חנות קנה.
- לדעת השפ"ד [שם] מדאורייתא כל שאין ניכר וידוע במקומו מי האיסור ומי ההיתר, אפי' באופן שגם כשלא יהיה ניכר מה האיסור ומה ההיתר לא יחשב מחמת זה לתערובת, וזה לא יגרם שיתבטל האיסור בתוך רוב ההיתר, כגון בתערובת חנויות שעצם זה שהנידון הוא על החנויות בפני עצמן לא שייך לומר שיתבטלו זה בזה, מ"מ כל שהאיסור וההיתר אינם ניכרים כל אחד בפני עצמו במקומו, מה"ת אין עליו דין קבוע, אלא שמ"מ מדרבנן מאחר וחנויות אינם בטלים זה בזה דאין עליהם שם תערובת, לכן מדרבנן יש להם חשיבות במקומם ונחשב לקבוע. ולדעת הפר"ח אפילו קבוע דרבנן אינו נחשב.
- ומ"מ מצד אחד כאן חמור טפי מכאשר ניכר וידוע דמאחר ואינו ניכר במקומו מה האיסור ומה ההיתר, בין אם נחשב לקבוע דאורייתא בין אם נחשב רק קבוע דרבנן, חיישינן שיקח לכתחילה מתערובת החנויות, {כמבואר בש"ך סק"ז ובשפ"ד שם, אבל בשפ"ד סק"ז מבואר שדעת האו"ה שאם תערובת חנויות שאינה ניכרת זה דאורייתא, אפילו שאינו ניכר לא גזרו שיקח מהקבוע, וכ"כ היד יהודה קצר סק"כ}. ולכן אפי' שבאופן שניכר וידוע איזה חנות מוכרת פירות בהשגחה, ואיזה חנות מוכרת פירות ערלה, רק אם קנה מהחנות נחשב כלקח מהקבוע ולא אמרינן כל דפריש, אבל אם פירש שלא בפנינו, וכגון שמצא פירות בשוק אפילו שברור ודאי שזה מגיע מחנויות אלו, או שילד קטן קנה פירות בחנות והביא, הפירות מותרים, כאן שאין האיסור וההיתר ניכרים במקומו אפילו שזה קבוע במקומו, לדעת הש"ך [סק"ה] והט"ז [סק"ו] חיישינן שמא יקח מהקבוע, ולכן בין אם מצא ברחוב במקום שודאי מגיע ממקום החנויות, בין אם ילד קטן קנה על דעת עצמו פירות והביא, הפירות אסורים. וברע"א [סק"ו] הביא מהמנח"י להתיר בכה"ג בהפס"מ.
- ומאידך קיל טפי אינו ניכר במקומו לדעת לדעת הסוברים שתערובת חנויות הוא רק קבוע דרבנן, שאם לקח לפני שנודע שיש כאן חנות אחת שמוכרת פירות של ערלה, מותר. [כמבואר בט"ז שם]
- ובשפ"ד [סק"ד] כתב שאפשר לצרף ב' הדעות, כלומר דעת הסוברים שתערובת חנויות הוא דרבנן, ודעת הסוברים שגם קבוע דאורייתא כל מה שלקחו לפני שנודע התערובת מותר.

ח. כשרוב החנויות מוכרות פירות כשרים, ומיעוטן פירות ערלה.

1. קנה באחת מהם ואינו יודע באיזו, ונתערבו הפירות שקנה עם פירות אחרים שבביתו, מה דין כל הפירות.

2. אם קנה את הפירות בכמה חנויות, ורק אחת מהחנויות מוכרת ללא הכשר, ונתערבו, מה דינם.

3. אם ראה שאחד מבעלי החנויות זורק את שאריות פירותיו, ולקח אותם, או ראה פרי מתגלגל ונפל ולקח אותו, ונתערב מה שלקח עם פירות אחרים, מה דין הכל.

4. וכן אם עמד בסוף היום וראה את בעלי החנויות יוצאים זה אחר זה וזורקים כולם את שאריות הפירות לאותה אשפה, האם יכול לקחתם משם.

5. וכן אם בשעה שקנה את הפירות עדיין לא היה ידוע שיש כאן חנות אחת שהביאה פירות של ערלה, ורק אחרי שקנה וכבר עירב עם פירותיו נודע שיש חנות שמוכרת ערלה, מה דין הפירות שקנה.

6. וכן אם ידוע שחנות אחת הכניסה פירות ערלה, אבל לא ידוע איזו מהחנויות, וקנה באחת מהם ונתערב לו בפירות אחרים, מה דינם.

7. בכל האופנים הנ"ל, מה הדין כשלהיפך, רוב החנויות מוכרות ללא השגחה ומיעוטן עם השגחה, ונודע לו הדבר רק אחרי שלקח, או שלקח מהמקום שראה שזורקים לשם את שאריות הפירות, או שנתערבו לו פירות אלו באחרים.

[ש"ך סק"ד, שפ"ד שם, חזו"א יור"ד ל"ז סק"ג, יד יהודה ארוך סק"ג, ש"ך סק"ו, שפ"ד שם, רע"א סק"ז, שפ"ד סקט"ו, כרית סקט"ז, ביאור הגר"א סוף סק"י]

ח. אם אחרי שקנה את הפירות מאחת החנויות, התערב לו בבית עם עוד הרבה פירות אחרים מכמה מינים שהם ודאי כשרים, ויש רק רוב כנגדם, לדעת המחבר, [ס"ד, וכביאור הש"ך סק"ד] מאחר וקבוע חידוש הוא, אין לך בו אלא חידוש, כלומר שרק כל עוד שהוא בפני עצמו לא אזלינן בתר הרוב, אבל אם נתערב אח"כ באחרים, חוזר דינו לדונו בתר הרוב, ולכן אפילו שכל יבש אינו מינו צריך ס' כאן יש כל דפריש מרוב, ובצירוף שנתערב ונחשב כס"ס ומותר. אבל לדעת הרמ"א מאחר והספק הראשון שנוצר מחמת דין קבוע מדאורייתא נחשב כמחצה על מחצה, נאסר מדין ספק דאורייתא, ולכן אם נתערב אח"כ נחשב לספק ראשון ולא לס"ס ואסור.

כל זה רק אם נתערבו בפירות אחרים ממקום אחר, אבל אם קנה כמה מיני פירות בכמה מיני חנויות במקום הספק והקביעות ורק אחת מהחנויות מוכרת של ערלה, ונתערבו הפירות, אפילו שכל פרי כשלעצמו דין קבוע עליו ואסור מדאורייתא, מ"מ מאחר וממ"נ רק אחד מהם מגיע ממקום האיסור ויש רוב כנגדו, הרי הוא בטל ברוב, [כ"כ בשפ"ד סק"ד, ובחזו"א ל"ז סק"ג].

אבל ביד יהודה [ארוך סק"ג] הביא מר"ת בספר הישר שגם בכה"ג מאחר וכל אחד אסור מחמת הקבוע, אינם יכולים לבטל את זה שאסור מצד עצמו, והכל אסור.

ואם לא קנה בעצמו את הפירות בחנות אלא ראה שנופל החוצה פרי ממקום החנויות, או שראה בסוף היום את אחד מבעלי החנויות זורק את הפירות החוצה, ולקח מאותם הפירות ונתערב לו בפירות אחרים, או שעומד בצד ורואה בסוף היום איך שבעלי החנויות זה אחר זה זורקים את השאריות לאותו אשפה, מאחר ודבר זה אינו נחשב ללקח ממקום הקביעות אלא לפירש לפנינו ויש אומרים שפירש לפנינו זה רק קבוע דרבנן, אפשר לצרף לזה דעת המחבר { שזה עיקר הדין } שבקבוע הניכר, כל הדין קבוע שלו הוא רק אם לא נתערב באחרים, והפירות מותרים [כמבואר בש"ך סק"ו]

וכן אם החנויות ניכרות כל אחת מה מוכרת, אלא שבזמן שלקח מאחד החנויות עדיין לא היה ידוע שמוכרת ערלה, ורק אחרי שכבר קנה ונתערבו נודע שמוכרת ערלה, אפשר לצרף דעת הסוכרים שגם בקבוע דאורייתא רק מה שלקחו אחרי שנודע שיש איסור, אסור, ולא מה שלקחו לפני כן, לדעת המחבר שקבוע דאורייתא שנתערב מותר [כמבואר בשפ"ד סק"ו].

דין זה הוא רק אם החנויות שמוכרות היתר ואיסור ניכרים במקומו, אלא שהוא אינו יודע מאיזה חנות לקח, אבל אם לא ידוע איזה חנות מוכרת ערלה ואיזה היתר, בין לדעת הסוכרים שתערובת חנויות הוא קבוע דאורייתא, בין לדעת הסוכרים שתערובת חנויות הוא דרבנן, מאחר ולא ניכר האיסור וההיתר במקומם הוא חמור יותר, ולכו"ע בכה"ג אם לקח מהקבוע ונתערב בפירות אחרים אסור. { כן מבואר בשפ"ד סקכ"ג, אבל מזה שהרע"א נשאר בצ"ע על דעת המחבר מאי שנא מלקמן מבואר שלא ס"ל לחילוק זה בין ניכר לאינו ניכר }

אמנם כל זה רק אם רוב החנויות מוכרים פירות כשרים, ורק מיעוט מוכרים פירות ערלה וכדו', אבל אם רוב החנויות מוכרים פירות של ערלה וכדו', ורק מיעוט חנויות מוכרים כשר, בזה איפכא רק במקום שהחנויות ניכרות כל אחת בפני עצמה מי מוכר ערלה ומי מוכר כשר וקנו מהחנות רק אחרי שכבר נודע שיש כאן חנויות שמוכרות פירות אסורים אלא שלא שם לב ואינו זוכר מהיכן קנה, והוא עצמו קנה מהחנות עצמה, מאחר והדין של קבוע הוא בין לקולא ובין לחומרא למרות שהרוב מוכרות איסור נחשב רק לספק, אבל אם קנה מהחנויות לפני שנודע שרוב החנויות מוכרות פירות של ערלה, מאחר ויש אומרים שבכל קבוע כל מה שלקח לפני שנודע התערובת אין עליו דין קבוע, ואם אין לזה דין קבוע ויש עליו דין כל דפריש הרי זה ודאי איסור, צריך לדונו כודאי איסור. [כמבואר בשפ"ד סקט"ו]

וכן אם רק ידוע שרוב החנויות מוכרות של ערלה, אבל לא ידוע איזה חנויות מוכרות כשר ואיזה של ערלה, מאחר ויש אומרים שתערובת חנויות מדאורייתא אינו נחשב לקבוע, [דלא כהש"ך סקי"ד], ואם אינו קבוע יש כאן רוב איסור, א"א להחשיב את הפירות שקנה שם רק לספק איסור.

ואם לא הוא קנה בעצמו את הפירות מהחנות, אלא רק ראה שנפל ממקום החנויות החוצה פרי, או שראה בסוף היום איך שבעלי החנויות מוציאים את שאריות של הפירות וזורקים למחוז לחנויות, שזה פירש בפניו ממש, בזה נסתפק בשפ"ד [שם] אם מאחר ודעת הרא"ה שאפילו פירש לפנינו מה"ת לא חשיב קבוע, ורק בלקח בידי נחשב לקבוע, כשהרוב הוא איסור א"א להקל ולהחשיבו לספק איסור, או שמאחר ודעת רוב הראשונים שפירש לפנינו זה קבוע דאורייתא, נחשב גם לקולא כספק.

וכן אם נתערבו אח"כ פירות אלו באחרים, גם לדעת המחבר שסובר שקבוע שנתערב גם התערובת ראשונה מותרת, לדעת הש"ך [סקי"ד] מאחר וביאר שכל ההיתר של המחבר הוא רק מפני שקבוע חידוש הוא ואין לך בו אלא חידוש, שכל מה שיש לו את דיני קבוע זה רק כל זמן שלא נתערב אבל אחרי שנתערב חוזר לדינו שכל דפריש, ממילא במקום שרוב החנויות מוכרות איסור, כשנתערב שוב בפירות אחרים, מאחר ואחרי שנתערב כבר לא נאמר בו דין קבוע, הרי זה כפירש מרוב איסור, ואסור. [כמבואר בכרית"י סקט"ז]

אבל בביאור הגר"א [סוף סקי"י] מבואר שטעמו של המחבר שמתיר תערובת הראשונה זה מדינא, [כדעת הרשב"א שספק אחד בגופו ואחד בתערובת מותר דלא כמו שפסק בס"ט] ולא מפני שבתערובת מתבטל ממנו דיני קבוע, ולפי"ז גם באופן שרוב החנויות מוכרות פירות של ערלה ומיעוט מוכרות פירות היתר, ולקח ממקום החנויות ונתערב, לדעת המחבר { בסעיף זה } נשאר עליו דין קבוע אלא שמ"מ בתערובת מותר, אמנם לפי מש"כ בס"ח רק תערובת שניה מותרת. אבל כל זמן שלא נתערב באחרים, אפי' שרוב הפירות הם של איסור, מאחר וקבוע נאמר גם לקולא, לכו"ע הרי זה נחשב רק כספק איסור.

ט. מאפיה שחלק מהעוגות שלה נאפו מקמח של חדש, או מקמח מחומץ שעבר עליו הפסח, ונתערבו בעוגות שנאפו מקמח כשר.

1. מה דין כל העוגות.

2. אם יש במאפיה גם עוגות וגם עוגיות, שמיעוט מהם נאפו מקמח מחומץ שעבר עליו הפסח מה דינם.

3. האם יש חילוקי זמנים ומצבים מתי מותר לקנות את העוגיות, ומתי אסור.

4. האם יש חילוק אם העוגות והעוגיות נאפו מאותה חבילת קמח או לא.

5. האם יש הבדל בכל זה בין מאפיה, לבין אירע הדבר אצל אדם פרטי בביתו.

[ס"ו, ט"ז סק"ו, משב"ז שם, ש"ך סקל"ו, נקוה"כ].

ט. מאחר והעוגות היו חשובות, וראויות להתכבד, וחלק מהעוגות נאפו מקמח של חמץ שלא נמכר לגוי, או מקמח של חדש, ורק אחרי שנאפו הניחו את כולם באותם מקומות למכירה, העוגות שנאפו מקמח חמץ שעבר עליו הפסח, או מקמח של חדש, אינם בטלים, [כמבואר בס"א].

ומאחר ולא בטל, אפי' שרק מדרבנן לא בטיל, נחשב מדרבנן לקבוע במקומו, ולכן אפי' אם ודאי שרוב העוגות נאפו לאחר הפסח, אסור ליקח כלל. [כמבואר בס"ו]

ולא רק מהעוגות אסור לקנות, אלא אפי' אם יש באותה חנות עוגיות קטנות, שג"כ בכלל הספק אם הם מאחרי הפסח, אפי' שעוגיות אלו אין להן חשיבות, ואינן ראויות להתכבד בפני עצמם, מ"מ לדעת הש"ך [סקל"א] כל עוד שזה נמצא באותם חנויות גם הם אינם בטלים, גזירה שמא יבוא לטעות ולהחליף ולקנות גם מהעוגות שראויות להתכבד.

אבל לדעת הט"ז [סק"ה] מבואר במשב"ז [שם] שכל יסוד האיסור הוא לא שמא יבואו לטעות, אלא שא"א שאותו דבר חלקו יהיה מותר וחלקו יהיה אסור, ולכן אם ודאי שהעוגות, והעוגיות, נאפו מקמחים שונים, אפי' ששניהם בכלל הספק אם הקמח שלהם הוא מלפני פסח או אחרי, אבל לא נאפו מאותו קמח, העוגיות מותרות, אבל אם יש צד שנאפו מאותו קמח למרות שהעוגיות אינם ראויות להתכבד א"א חלק להתיר וחלק לאסור.

וכן להיפך אם אירע כן באדם פרטי בביתו שאפה עוגות ועוגיות, חלקם היו מקמח חמץ שעבר עליו הפסח, אם העוגות והעוגיות ודאי נעשו מאותו קמח, לדעת הט"ז הכל אסור, כי א"א לחלק אותו דבר לב' חלקים, אבל לדעת הנקוה"כ כל האיסור כאן הוא רק גזירה שיבואו לקנות גם את מה שראוי להתכבד, וזה גזרו רק במקום ציבורי ולא מבאדם פרטי, ולכן רק העוגות החשובות אסורות, אבל העוגיות מותרות.

י. משחטה שיש בה כמה שוחטים, ונמצא אחד מהסכינים פגום.

1. אם נודע הדבר אחרי שהתערבו כל העופות, לפני מריטה ופתיחת פנים, מה דינם.
2. אם נודע שהסכין פגום רק אחרי שכבר הוסרו הנוצות פתחו את הפנים חתכו לחתיכות ועירבו הכל, מה הדין.
3. האם בהנ"ל יכול לקנות את הרגלים, כנפים, או חלקים קטנים אחרים שמעורבים שם, כאשר נשארו רק חלקים אלו. ומה הדין כשיש עדיין גם מהחלקים החשובים.
4. אם אחרי שנודע שהסכין פגום קנה מהמשחטה חלקים גדולים וחשובים מתוך התערובת, או קנה רק חלקים קטנים שאינם חשובים, מה דינם.
5. האם שונה הדין כאשר לא קנה ישירות מהמשחטה אלא ממשווק נכרי שקונה את הסחורה מהמשחטה.
6. מי שקנה חלקים חשובים לפני שנודע כלל שסכין אחת היה פגום, מה דינם.
7. והאם שונה הדין כאשר הסכין הפגום התערבה בסכינים אחרות כשרות לשחיטה אחרי שכבר לקחו חלק מהבשר לחנויות.

[ס"ד, ס"ו, ט"ז סק"ד, וסקכ"ט, ש"ך סקל"א וסקל"ו, רע"א סק"ו, משב"ז סק"ו, חו"ד ביאורים סק"ה].

י. אם כשנודע שסכין של אחד השוחטים היתה פגומה כבר היו כל העופות מעורבים ולא ידוע איזה הגיע משחט זה, ועדיין לא פתחו את העופות, ולא הורידו את הנוצות, שלכו"ע אין לו מעלת ראוי להתכבד, ולא מעלת דבר שבמנין, והכל מותר.

אבל אם כל שוחט מעלה את העופות שלו על מסלול נפרד, ורק אחרי המריטה, פתיחת פנים, מתערבים ביחד, ורק אחרי המריטה והפתיחת פנים נודע שסכין של שוחט אחד היתה פגומה, לדעת הרמ"א שבכה"ג כבר נחשב לראוי להתכבד ולא בטל, [כמבואר בסימן ק"א], מדרבנן נחשב עכשיו הכל לקבוע, ולכן אפי' אם ודאי שיש רוב בשר כנגד אותם עופות, אסור מכאן ולהבא לקחת מהתערובת.

ולא רק חתיכות גדולות וחשובות הראויות להתכבד אסור ליקח מכאן ולהבא, אלא גם אם כבר נחתכו העופות לחלקים, אסור לקחת גם את הרגלים, או כנפים, או חלקים אחרים שלא מכבדים בהם לבד. [כמבואר בס"ו] ואם לקח אחרי שנודע התערובת, אם לקחו חלקים גדולים של בשר, לדעת הט"ז [סק"ד] והש"ך [סקכ"ט] גם בדיעבד נאסר, דנחשב ככל לוקח מהקבוע שלא אמרינן כל דפריש ואסור.

ולא רק אם הקונה עצמו קנה מהמשחטה אחרי שנודע שיש כאן תערובת של טריפה, אלא אפילו אם בעל החנות קנה את זה ממשווק גוי שאין לו כל נפק"מ לעצמו, וגם אין לו כל נאמנות לאחרים על כשרות, אפילו שבגדרי לקח מהקבוע בכה"ג נחשב כפירש שלא בפניו שהולכים אחר הרוב, [כמבואר בס"ג], כאן מאחר ואינו ניכר האיסור וההיתר במקומו, גם בכה"ג אסור דחיישינן שמא יקח מהקבוע.

אבל אם לקח מהמשחטה רק חתיכות קטנות שאינן ראויות להתכבד, בשפ"ד [סקל"א] חילק בין אם לקח בשוגג שמותר, ללקח במזיד שאסור, דהרי זה ככל מבטל איסור שבמזיד אסור.

ולדעת הט"ז כל הטעם של הרשב"א [שהוא מקור דברי השו"ע ס"ה] שגם החתיכות שאינן ראויות להתכבד אינם בטילות, זה רק מפני שאינו בדין שחלק יהיה מותר, וחלק אסור, לכן כל מה שגם החתיכות רגלים, כנפים וכדו' שבתערובת אסור, זה רק אם ודאי שמאותם עופות נשאר בתוך התערובת גם חלקים הראויים להתכבד שהם מדינא לא בטלים, אבל אם כבר לקחו חלק מהעופות, ויתכן שמאותם עופות שקונה עכשיו רק רגלים, כנפים, וכדו', לא נשאר כבר בכלל בתערובת חתיכות הראויות להתכבד, יכול ליקח את החלקים שאינם ראויים להתכבד. [כ"כ במשב"ז סק"ה]

אבל לדעת הש"ך כל החשש הוא שמא יבוא לקחת מאותה תערובת גם חתיכות הראויות להתכבד שאסורות מדינא, ולכן בין אם נשאר מאותם עופות חתיכות הראויות להתכבד, בין אם לא נשאר, כל שבתוך התערובת יש עדיין חתיכות הראויות להתכבד, שמדינא אסורים דאינם בטלים, גם האינם ראויות אסורות.

אמנם גם לדעת הש"ך שאסור זה רק אם עדיין יש בתוך התערובת חתיכות הראויות להתכבד, אבל אם כבר קנו את כל החתיכות הגדולות מהתערובת, ונשאר רק חתיכות וחלקים שאינם חשובים, גם לדעת הנקוה"כ מותר, ולא גזרינן אטו תערובת אחרת שיהיה בה גם חה"ל. [כמבואר בשפ"ד סקל"ב]

כל זה רק אם אירע במשחטה, אבל אדם יחיד ששחט כמה עופות, אחד מהם היה טריפה, נתערב לו באחרים ולקחם לביתו, ובהם חלקים גדולים, וחלקים קטנים, לדעת הט"ז גם בכה"ג כל שידוע שהכל מאותם עופות כל החלקים אסורים, כי א"א לחלק ומקצתו להתיר ומקצתו לאסור, אבל לדעת הנקוה"כ בבית לא גזרו, ולכן רק החלקים הגדולים אסורים, אבל הקטנים מותרים.

ומאחר וכל הקבוע כאן הוא רק דרבנן מחמת היותו חה"ל, ובקבוע דרבנן לכו"ע מה שלקחו לפני שנודע לא נאסר, לכן העופות שנאסרו זה רק אלו שעדיין נמצאים במשחטה אחרי שנודע שחלק נשחטו בסכין פגומה, אבל מי שכבר לקח מהמשחטה לפני שנודע שיש כאן עופות שנטרפו, מותר. [כמבואר בס"ה].

אמנם מה שמתירים את מה שלקחו קודם מהקבוע, זה רק אם בשעה שלקח למרות שעדיין לא נודע אבל כבר חל עליו שם תערובת, אלא שמחמת חשיבותו לא בטיל והרי הוא כקבוע, וכל מה שפירש ממנו כפירש מהקבוע, אלא שמאחר ופירש מהקבוע לפני שנודע מותר, אבל אם לא נודע שיש סכין פגומה עד אחרי שכבר לקחו חלק מהעופות, אלא הסכינים עצמם נתערבו רק רק אחרי שכבר לקחו חלק מהעופות למקום אחר, מבואר בחו"ד [ביאורים סק"ה] שרק בשעה שנולד הספק אז חל שם תערובת על כל העופות שבכלל הספק, וכל מה שעדיין יכול באותו שעה שנולד הספק בכלל הספק הרי הוא חלק מהספק, ומאחר ואחד בבית ואחד בעליה נחשבים לתערובת אחת, אין כל מעלה ושינוי לאלו שנמצאים כבר במקום אחר, והכל נחשב לקביעות אחת, ולא לפירש, כי שעת יצירת מציאות התערובת והספק היא הקובעת, וכל הפורש אח"כ מקבל שם פרישה של אחרי שנודע שאסור, ורק פירש אחרי יצירת הספק לפני שנודע יש לו מעלת פירש לפני שנודע.

